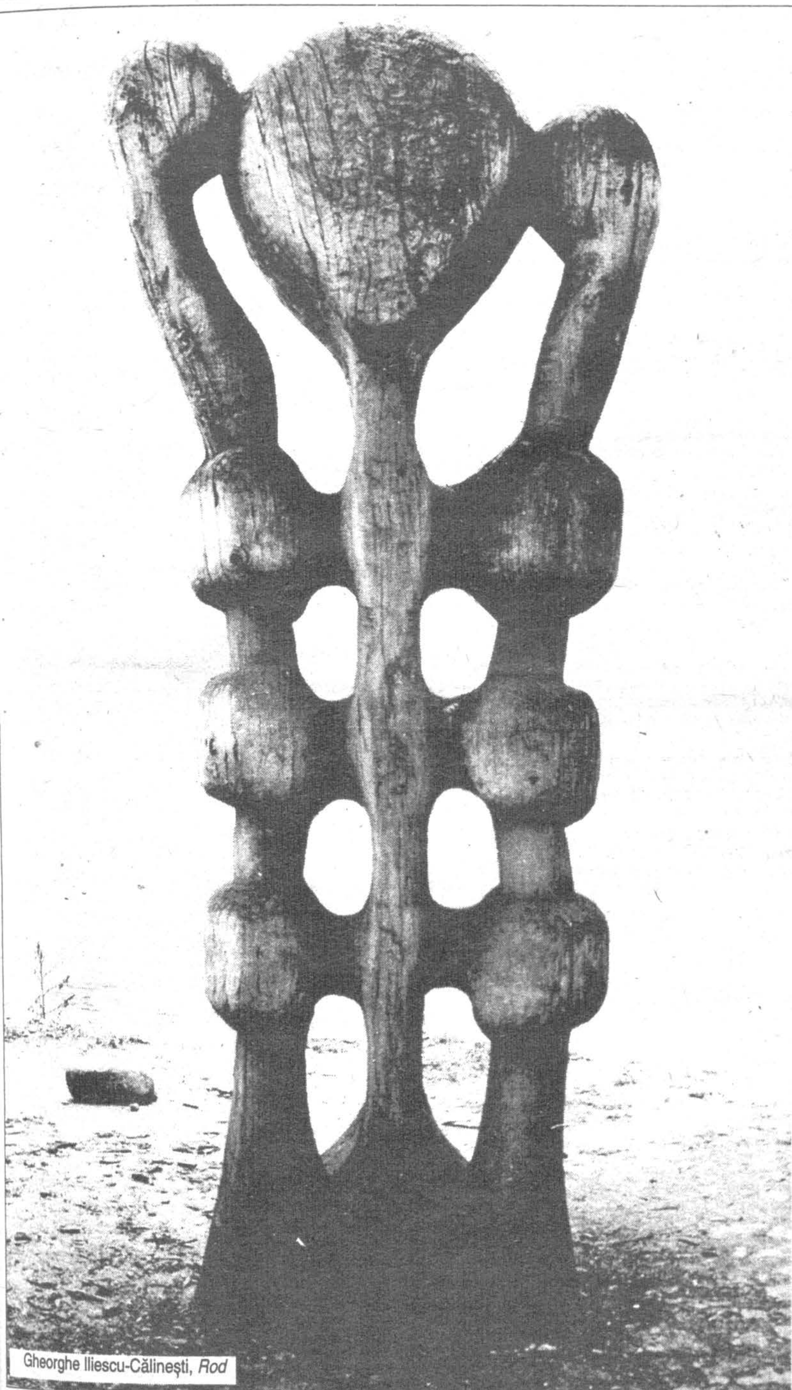
BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
"M. SADOVEANU"
Inventar Nr.

REVISTĂ FONDATĂ LA 1880 DE Alexandru Macedonski

Literatorul

Anul IV
Nr. 8
(128)
25 febr-3 mart 1994

Redactor şef MARIN SORESCU



Gheorghe Iliescu-Călineşti, *Rod*

MĂRŢIŞOR

Clipe de lapte. Nu am decât o petală - restul de 3 (trei) se cuprind în cioburile unei cupe sfărâmate de măzărichea lui martie. De acum încolo, din pieptul tău, scaz bobul de fulg şi de fulger alb şi-l mut în inima pe care o iubesc (şi, uneori, cred că bate, în ritmul celor cinci petale, pentru mine). Norocul meu şi-al altora, al nostru, poate al tuturora, e că primăvara (venită pe neaşteptate) ne vinde sprânceana pe două flori de iarnă. De atâtea ori, vorba marelui poet, aud plouând, aud cum se deschide poarta spre clopoţeii zorilor, aud cum crapă coaja mesteacănului din austru şi văd cum se despică negara crengii de cireş. De-atâtea ori, de-atâtea ori, când vine primăvara şi întunericul nenoptatic al serilor ei, mă simt că sunt de stuf, că sunt de alabastru, că sunt de salcie, că sunt de plop şi de flacără besmetică. Domnişoară Primăvară, îţi sărut genunchiul de zarzăr. Şi iartă-mă că, prin iunie, sunt vişin.

Fănuş Neagu

„CONŞTIINŢA CA FATALITATE“ de Eugen Simion ▲ Poeme de Marin Sorescu şi Constantin Abăluţă ▲ Proză de Bogdan Popescu ▲ DESPRE O CARTE INTITULATĂ „LOLITA“ de Valeriu Cristea ▲ O ISTORE TRĂITĂ de Bazil Gruia ▲ Mai semnează: Dumitru Micu, Mircea Ghiţulescu, Iordan Datcu, Lucian Chişu, Jeana Morărescu, Costin Tuchilă

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CALENDAR

Șase secole de lectură

ARGEȘ. „Serbările zăpezii“, festival de sezon - 26-27 februarie, Voineasa.
BACĂU. „Cântecul și jocul popular“, sesiune de comunicări - 26-27 februarie, Inspectoratul Județean pentru Cultură.
BIHOR. „Mărțișor '94“, expoziție de pictură - închiderea la 1 martie, Galeria Mică de Artă din Oradea.
BRAȘOV. „Șase secole de lectură publică la Brașov“, simpozion - 27 februarie, Biblioteca „George Barițiu“.
BUCUREȘTI. „Distrugerea trecutului României“, lansarea cărții lui Dinu C. Giurescu - 25 februarie, Editura „Muzeion“ de pe lângă Muzeul Național Cotroceni.
CARAȘ-SEVERIN. „Parada ițarilor“, bal carnavalesc popular - 26-27 februarie, căminele culturale Armenis și Toplet
CLUJ. „Hangița“ de Carlo Goldoni, în regia lui Tudor Chirilă, premieră - 26 februarie, Teatrul Național din Cluj-Napoca.
DÂMBOVIȚA. „Liviu Rebreanu“, comemorare - 25 februarie, Biblioteca „Ion Heliade Rădulescu“ din Târgoviște.
DOLJ. „Obiceiuri de Lăsata Secului“, manifestare folclorică - 28 februarie, Căminul cultural din Podeni.
HUNEDOARA. „Gheorghe Șincai - 240 de ani de la naștere“, simpozion și expoziție foto-documentară - 28 februarie, Inspectoratul Județean pentru Cultură din Deva.
PRAHOVA. „Mătrăguna“ de Niccolo Machiavelli, în regia Ludmilei Szekely-Anton, premieră - 25 februarie, Teatrul „Toma Caragiu“ din Ploiești.
SUCEAVA. „25 de ani de la înființarea Corului de cameră Voces Bucovinae“, concert - 28 februarie, Inspectoratul Județean pentru Cultură.
TELEORMAN. „160 de ani de la nașterea lui Alexandru Depărățeanu“, evocare - 25 februarie, Biblioteca orășenească din Videle.
TIMIȘ. „Pictura studenților“, expoziție - vernisajul la 3 martie, Universitatea din Timișoară.
VÂLCEA. „Gala Mărțișorului Vâlcean“, festivitate tradițională - 28 februarie, Sala Consiliului Județean.

BIBLIOGRAFIE

- Mihai Eminescu, *Opere* (vol. 1). ediție anastatică a ediției Perpessicius, Editurile „Vestala“ și „Alutus-D“, București, 1994, 523 pag. 10.000 lei
- Anghel Dumbrăveanu, *Predica focului* (poeme), Editura „Clusium“, Cluj, 1993, 115 pag., 1200 lei.
- Vladimir Nabokov, *Lolita* (roman), traducere de Horia Popescu, postfață de Dan Grigorescu, Editura „Universal-Dalsi“, București, 367 pag., 2750 lei.
- Cristian Tănăsescu, *La răsăritul temniței* (poeme), editura „Pan“, Iași, 1993, 118 pag., 1 leu.

TUR DE ORIZONT

Falimentul U.S.?

La Cluj a avut loc, joi 10 februarie a.c., adunarea generală a Filialei Uniunii Scriitorilor. Despre acest eveniment cotidianul *Adevărul de Cluj* a publicat o amplă relatare. Transcriem și noi un fragment, ilustrativ, sperăm, din informarea prezentată de dl Mircea Opriță, secretarul filialei:

„Adunările noastre generale anterioare, din 5 martie 1991 și 10 iunie 1992, au semnalat de fiecare dată o serie de lipsuri majore în activitatea Uniunii Scriitorilor. De atunci încoace, carențele acesteia n-au făcut decât să se agraveze. De aici, de la Cluj, am urmărit fenomenul cu o crescândă neliniște, fiindcă nu ne era indiferent să vedem cum speranțele puse într-o perspectivă a reînnoirii vieții culturale și scriitoricești, după 1989, se împrăștie spulberate de un vânt al risipei conștiente sau inconștiente, al arbitrarității decizionale, am spune chiar al iresponsabilității. S-a vorbit de o tipografie donată de statul german Uniunii Scriitorillor și intrată în mod suspect în posesia unora dintre colegii noștri mai „întreprinzători“ de la București. S-a discutat de fonduri în valută, deturnate spre un număr oarecare de buzunare personale ... Au fost pomenite investiții nejustificate din bugetul U. S., s-a vorbit și se vorbește mereu despre dezastrul financiar al breslei, lucru cât se poate de real... S-a observat că autonomia financiară a filialelor rămâne literă moartă într-un articol din statutul U. S., de care U. S. refuză să țină seama. La Consiliul Uniunii și în Comitetul director, bunele noastre intenții au fost răstălmăcite, suspectate de interese „provinciale“ și de intenții disidente. Între timp, spectacolul degringoladei din aparatul central al U.S. ni s-a revelat în toată amploarea lui, cu bufoneriile, injuriile, calomniile și demisiile regretabile. Într-un asemenea climat deprimant, Filiala din Cluj a U.S. a încercat să supraviețuiască. Am putea spune că i-a reușit. Principala piedică de care ne-am lovit a fost lipsa banilor. Treptat, lucrurile s-au înrăutățit încât în ultimul timp au ajuns în pericol permanent până și plățile privind chiria sediului, încălzirea și iluminatul acestuia, convorbirile telefonice. Funcționarele Filialei, salarizate astăzi cu ridicola sumă de 30.000 de lei pe lună, din octombrie 1993 n-au mai fost plătite deloc de către cei în drept să le asigure remunerația... În 10 ianuarie 1994 am expediat, pe adresa mai multor responsabili ai Uniunii Scriitorilor, o scrisoare în care exprimam îngrijorarea firească a membrilor Filialei Cluj și ceream un răspuns clar la următoarele întrebări: „Este U.S. falită? Dacă da, de ce nu se declară acest faliment? Ce se mai așteaptă și cât?“ Singurul răspuns l-am primit de la Traian Iancu: „U.S. după câte știu nu este falită, dar este, temporar, la pământ“.

Vinovatul de falimentul U.S. nu trebuie, așadar, căutat cu lumânarea. Paradoxal e doar faptul că „democrații“ din conducere, în ceea ce privește practica, s-au dovedit a fi adepții unui centralism draconic. Deși în filiale (Cluj, Timișoara, Iași, Târgu Mureș) activează sute de scriitori, fondurile nu au fost „defalcate“, ele s-au consumat cu eroism la centru.

Ion Minulescu redivivus

„În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână“ s-a desfășurat Ediția a IV-a a Concursului de poezie și muzică tânără „Ion Minulescu“ - Slatina - 21, 22 și 23 ianuarie 1994. Au participat 36 de tineri din toate zonele țării (alți 5 și-au expediat lucrările după data de încheiere a înscrierilor). Juriul compus din Anghel Dumbrăveanu (director în Ministerul Culturii), președinte al juriului; Virgil Dumitrescu (redactor la ziarul „Cuvântul libertății“ - Craiova); George Enache (redactor la ziarul Olt-Press-Slatina); Nicolae Fulga (director al Centrului de creație - Olt); Constantin Mirea (câștigătorul ediției trecute) a decernat premiile: Dunia Pălăngeanu (premiul I); Victor Tarină (premiul al II-lea); Cristian Dimofte Antoniu (premiul al III-lea); Cristina Joia, elevă, de numai 16 ani (premiul special al juriului și al editurii „Scribul“); Sorin Ardeleanu (mențiune); Mihai Maruseac (premiul revistei „Ramuri“); Cristina Moisescu (premiul ziarului „Cuvântul libertății“ - Craiova); Laurențiu Nistor (premiul ziarului „Olt-Press - Slatina); Cristian Capanu (premiul special oferit de firma „Aurora“ din Slatina).

La secția de muzică tânără au participat 20 de interpreți și formații, cu toții prezentând cântece pe versuri de Ion Minulescu. Juriul format din Mircea Baniciu, Ducu Bertzi, Doru Iliescu (director al agenției ART-MEDIA din București) și profesorul Viorel Anastasiu din Slatina a decis în unanimitate să acorde premiul întâi slătineanului Dan Lixandru. Premiul al doilea a fost câștigat de grupul KARMA din Giurgiu, premiul trei a revenit duetului „Alutus“ și premiul special lui Lucian Năstase.

O ANIVERSARE

Publicație sobră, în care opiniile politice, sociale și culturale își găsesc în egală măsură loc, cum și informația curentă, la obiect, dar și obiectivă, cotidianul *Dimineața*, la sărbătorirea a patru ani de la apariție, se arată consecvent personalității fondatorului său, în serie nouă, regretatul Alexandru Piru, cărturarul și profesorul de marcă, al cărui nume continuă să figureze, îndreptățit, pe frontispiciu. Lipsită de apetitul scandalului, al injuriei, al polemicilor excesive și fără acoperire, gazeta condusă, astăzi, de dl Sorin Ștefan Stanciu, în calitate de redactor șef, nu ține să epateze cu orice preț, ci cultivă rigoarea, riscând chiar o audiență mai scăzută. Ziarul *Dimineața*, așadar, „primul nou titlu din presa românească după Revoluția din Decembrie“, imprimat în noaptea „de 18 spre 19 februarie, acum patru ani“, urări de viață lungă și cititori fideli!

Calende

Revista *Calende*, din Pitești, a ajuns prin numărul 11-12/1993 la calendele grecești, adică acolo unde nu se credea că s-ar putea ajunge vreodată. Redactorii și colaboratorii publicației, în ale căror aptitudini n-am încetat să credem (în ciuda „ciupiturilor“ colegiale cu care i-am mai onorat la această rubrică), au renunțat, pare-se, la înverșunările politice deseori extinse asupra fenomenului literar și s-au dedicat acestuia din urmă. Cel puțin în acest ultim număr, prin care demonstrează că în domeniul literaturii se mișcă mult mai dezinvolt și cu efecte mult mai benefice decât în altele. Fenomenul literar asupra căruia se opresc le avantajează, prin conținutul și semnificațiile sale, demersul. „Școala literară de la Târgoviște“ s-a caracterizat printr-o abstragere (iată, deloc vinovată!) din circumstanțial, păstrându-se în stricta apropiere a specificității creației. E acea formă de rezistență prin cultură pe care noi am susținut-o și în care *Calende*-le nu prea au crezut. Ultima lor apariție e un semn că au început să creadă. Numărul citat este dedicat în întregul lui acestui fenomen, omogen în jurul unor principii estetice neformulate programatic, pe care critica l-a numit „Școala literară de la Târgoviște“. În abordarea lui, revista dovedește o bună știință a evidențierii și a evaluării unei orientări distincte, cu pondere aparte în evoluția literaturii române postbelice. Un „Dicționar“ realizează mai întâi o necesară prezentare biobibliografică a scriitorilor ce o reprezintă: Radu Petrescu, Costache Olăreanu, Mircea Horia Simionescu, Tudor Țopa, Petru Creția și Alexandru George. O listă a referințelor critice, deși „selectivă“, arată că, în interiorul literaturii și în absența unor discriminări sau adversități nespecifice, demersurile celor mai importanți critici sunt convergente. Încât, „citibil“ în fiecare rând pe care îl conține, acest număr al *Calende*-lor este mai mult decât apreciabil. E, poate, doar un început de drum.

DIAC TOMNATIC ȘI ALUMN

Călinescu își numără elevii

...Din cei 65 de ani de viață, Marin Bucur a înscris peste 40 în „cartea de aur“ a *Institutului G. Călinescu*, mai întâi sub ochiul maestrului, apoi în umbra sa, încercând să zidească ceea ce se numea cândva „familia de cercetători călinescieni“. Sute și mii și zeci de mii de fișe bibliografice a „zgâriat“ penița sa ascuțită, încercând să rezume în petice de hârtie depozitele bibliotecii, luând-o metodic, ai zice, de la un capăt la altul. Marin Bucur a înțeles - și a transmis celor câțiva tineri care-l însoțeau în promenadele pe sub castanii Academiei în pauzele de revenire la cotidian - marea „taină“ a culturii române, ceea ce numise într-o discuție cu Constantin Noica „o condiție de iceberg“. Periodicele, litera de ziar - aici pulsează spiritul culturii noastre, aici trebuie deschis șantierul, fără scoaterea la suprafață a miezului fierbinte al creației nu se pot stabili ierarhii, nu se pot definitiva linii de forță, nu se poate închega monumentul... Aceasta era „demonstrația“... Avea în vedere o bibliografie uriească „I. L. Caragiale“ aflată, probabil, în fișe, la institut - dorea monografii complete pentru toate revistele culturale din secolul trecut (tomul coordonat de el în 1974 a rămas, din păcate, pildă neurmată) - și în general, în fața lipsei de instrumente necesare umanistului, cerea imperativ întoarcerea la istoriografie, parcurgerea unei etape care „s-a ars“ în marile sinteze. Incomod, desigur, „original, prea original“ cum i se zicea... Și totuși, monografia pe care i-a închinat-o lui I. L. Caragiale este tot ce poate fi mai modern - lucrată fiind cu aceste instrumente vechi ale istoriografului: fișa și tocul. Ediția din publicistica lui Caragiale i-a ieșit oarecum de la sine, după ce a citit și răscitit „Epoca“ până s-a pătruns de stilul caragialesc. Metode vechi, pozitivism întârziat, s-ar putea spune.

Marin Bucur, cititorul de la locul 3 al sălii I de lectură, a făcut supremul efort de recuperare a unei etape, a încercat să zidească temelia de dedesubt a marilor edificii. El se stinge - cum ai întoarce o foaie din ziarul „Epoca“, cine știe ce tom, cine știe ce an - dar mesajul său, strigătul de sub tăcerea fizică este acesta: URGENȚĂ! Cultura română are configurația icebergului, o șeptime sunt cărțile, și sunt deasupra, pe creasta valului - șase șeptimi sunt periodicele, și sunt dedesubt, în depozite, în vânturile uitării... Îți trebuie o adevărată „inițiere“ să te poți strecura, cald, viu, din lumea cărților în cea a ziarelor. Prezența lui zilnică în sala de lectură îți era ca o treaptă. Acum, Marin Bucur ai zice că a luat metafora ad literam și s-a dus în persoană să stea de vorbă cu acele vânturi, să le mai potolească. Și poate că este o ironie a sorții că înaintea acestei „schimbări de domiciliu“ el însuși, în ultimii ani, își dizolvase scrisul în ziare - lăsând lopata și mistria constructorului pentru pensule și bidinele. Căuta ceea ce... găsise. Fie-i țărâna ușoară, cum se spune, dar mai ales glasul, „porunca“ fie-i urmate: și el urmează a fi regăsit de către căutători.

N. GEORGESCU

Literatorul

Săptămânal de literatură și artă editat de MINISTERUL CULTURII

Anul IV, nr. 8 (128) 1994

Comitetul director:
VALERIU CRISTEA
FĂNUȘ NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU
GHEORGHE TOMOZEI

Redacția:
Lucian Chișu
Ion Cocora
Nicolae Iliescu
-redactori șefi adjuncți
Radu Băieșu
Nicolae Diaconu
Andrei Grigor
Valerian Sava
- redactori
Mihai D. Popescu
- grafică și secretariat
Vasile Blendea
- fotografie

Adresa redacției:
București, Piața Presei Libere nr. 1,
cod 71341,
tel. 617.10.23; 617.60.10,
int. 2243, 2248,
căsuța poștală 33-20.

Administrația:
Direcția Pentru Presă, Publicitate și Tipărituri, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București

Anunțăm cititorii noștri că abonamentele la revista "LITERATORUL" se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

Cititorii din străinătate se pot abona prin RODIPET S.A. – PO BOX 33-57; telex: 11995 sau 11034; telefax: (40)-0-185673 București – Piața Presei Libere nr. 1, România

Publicația este înscrisă în Catalogul de presă Rodipet la poziția 2046.
ISSN 1120-5583

Tehnoredactare computerizată: Eugen Mațotă

© JORDAN

Tiparul executat la PROGRESUL ROMÂNESC SA București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CRONICA LITERARĂ

Eugen SIMION

„Conştiinţa ca fatalitate“

Se ştie că Cioran nu dă interviuri, refuză să apară la televiziune, nu acordă dedicaţii pe cărţile sale şi, în genere, nu-i place să vorbească despre sine. Solitudinea şi discreţia intră de multă vreme în componenţa mitului Cioran care, cu toată opoziţia autorului, s-a constituit, totuşi, şi circulă în mediile intelectuale pariziene. Cel dintâi lucru pe care l-am aflat când am ajuns în 1970 la Paris a fost acela că moralistul nu primeşte pe intelectualii români şi, dacă nu are încotro, nu vorbeşte cu ei româneşte. L-am cunoscut, cu toate acestea, foarte repede fără să-mi dau o prea mare silinţă. Şi, când l-am cunoscut, am observat că-i place să povestească şi, spre surprinderea celui care i-a citit cu atenţie cărţile, omul este sociabil şi foloseşte în conversaţie o ironie lipsită de aroganţă. Am prezentat în *Timpul trăirii, timpul mărturisirii* (1977) această scenă şi am încercat să-i fac moralistului un portret nu ştiu cât de reuşit. L-am revăzut după aceea în mai multe rânduri şi impresia că în filosoful cel mai nihilist din secolul nostru trăieşte un om delicat şi nostalgic, un suflet pot spune chiar liric, s-a întărit.

Încerc să-l regăsesc, acum, în *Convorbirile* publicate de Editura Humanitas*. Prima constatare pe care o fac, citindu-le, este că Cioran a ieşit, totuşi din izolarea şi tăcerea lui pragmatică. E drept că, exceptând două interviuri, toate celelalte sunt din anii '80. Semn că la începutul bătrâneţii, moralistul singuratic din Cartierul Latin a devenit mai concesiv. Şi încă o remarcă: din cele 16 interviuri numai două au apărut în Franţa (cu precizarea că, dintre cele două texte, unul este, în fapt, un scurt răspuns la o anchetă organizată de Bernard-Henri Lévy pe tema existenţei postume şi cuprinde foarte puţin elemente subiective!). Lipsesc, totalmente, dialogurile cu românii, ceea ce este bizar. N-am o evidenţă precisă a textelor confesive ale lui Cioran, dar câteva, îmi amintesc bine, au apărut în revistele româneşti. Ultimul pe care l-am citit cu un an în urmă a fost publicat în *Literatorul* şi era semnat, ca interlocutor, de Marin Sorescu. N-ar fi fost fără interes să putem compara acum *tonul* românesc al lui Cioran cu altele.

Lipsind românii, nu este absentă, trebuie spus, România din aceste extraordinare *convorbiri*. N-am ţinut socoteala, dar cred că toţi, absolut toţi interlocutorii lui Cioran, îl chestionează asupra tinereţii lui româneşti, iar când nu-l întreabă ei, moralistul aduce invariabil vorba despre Răşinari şi despre copilăria lui fericită. *Fericire* nu-i un cuvânt din vocabularul lui Cioran, cu toate acestea îl foloseşte de mai multe ori când vorbeşte despre primii săi ani de viaţă. Se simţea, pe atunci, liber, sălbatic şi fericit. Nenorocirea a început îndată ce a fost dus cu sila la o şcoală din Sibiu. S-ar putea să fie şi aceasta o utopie acceptată pentru a putea pune în lumină dezastrele ulterioare care-l aşteaptă pe om. *Convorbirile* relatează mai ales despre acestea din urmă. Nu sunt reflecţii cu totul noi, pe cele mai multe le-am citit, sub altă formă, în cărţile sale. Nou este doar faptul că moralistul vorbeşte, acum, în chip mai discret despre sine, îşi comentează ideile, se corectează (rar şi inesenţial) şi încearcă să explice într-o oarecare măsură opţiunile sale filosofice şi politice din tinereţe. Iese la urmă un fel de autobiografie spirituală indirectă şi un autoportret moral pe care-l putem compara cu portretele făcute de comentatorii săi. Pentru ca acest portret să fie cât de cât verosimil, trebuie să aşteptăm însă şi apariţia *scrisorilor* sale. Cele deja publicate în revistele româneşti (*Secolul 20, Apostrof*) arată un Cioran colocvial şi seducător, ca şi în aforismele sale, prin limbajul paradoxal şi provocator.

Câteva date despre omul care s-a plictisit să denigreze, de-o viaţă întreagă universul, aflăm şi în *Convorbirile* strânse în volumul de faţă. Sunt mai multe oglinzi şi, nevoit să se privească în ele, moralistul se justifică, se contrazice, divaghează, spune anecdote (există o veritabilă seducţie pentru *mica istorie* în textele lui Cioran!) şi, cum era de aşteptat, nu ezită să-şi pună ideile în propoziţii memorabile. Cine va face, într-o zi, o antologie de aforisme din opera lui Cioran trebuie să consulte şi aceste texte care pornesc dintr-o oralitate bine supravegheată şi, probabil, revăzută (citeşte: transcrisă) de un spirit care are, în continuare, superstiţia conciziei. Aşa se explică de ce fragmentele din *Convorbiri* sunt, stilisticeşte, perfecte, cu propoziţii memorabile şi de multe ori cu valoare aforistică. Ce aflăm din ele? Că plictiseala românească era, prin anii '20-'30, cehoviană, „dar de foarte proastă calitate“ şi că ostilitatea lui Cioran faţă de ortodoxie este înrudită cu aceea gnostică a bogomililor. În copilărie, fiul preotului din Răşinari e vehement ateist şi, când tatăl spune rugăciunea la masă, fiul părăseşte imediat încăperea. N-a scris şi nu scrie decât sub semnul *cafard*-ului şi, chiar şi acum (declaraţia e din 1972), nu se apropie de masa de scris decât după ce pune un disc cu muzică ţigănească ungurească. Este excesiv de tristă şi asta-i dă tonul, îl pune în situaţia de a-şi trece deprimarea pe hârtie. Nu-i place să scrie („urăsc scrisul şi am scris foarte, foarte puţin“), trage spre lenevie şi se socoteşte a fi omul cel mai inactiv din Paris. Şi, ca să ne dea o analogie pilduitoare, adaugă: „numai o curvă fără clienţi este mai trândavă decât mine“. Filosofii de profesie nu vor fi, în mod sigur, fericiţi văzând această comparaţie. Cioran nu le evită şi, în demonstraţia cea mai austeră, aduce exemple care scandalizează spiritul academic. Tocmai asta şi doreşte moralistul sastisit de tânăr de şcoală şi, în genere, de orice filosofie. A venit în Franţa să facă o teză de doctorat şi, în loc să stea în bibliotecă, cutreieră Franţa cu bicicleta. Profesorul Dupront îl acceptă şi-i prelungeşte bursa. A trăit până târziu în hoteluri modeste şi a mâncat la cantinele studenţeşti, iarăşi, până s-a aşezat într-o locuinţă ieftină din Cartierul Latin unde stă şi astăzi, la etajul al VI-lea, dacă nu mă înşel. Scrie ca să insulte viaţa şi ca să se salveze. Insistă asupra acestei idei. Scrie ca să supravieţuiască, să elimine răul interior şi să amâne sinuciderea. Spaniolului Savater îi declară că este „o corcitură de maghiar şi român“, dar trebuie să luăm expresia în chip figurat, pentru că mai târziu filosoful precizează că-i român-român şi că, acum, după ce a notat toate dezastrele şi dezamăgirile omului, a ajuns la concluzia că ţăranul român are dreptate în fatalismul lui. Este o alianţă nouă deoarece, în 1936, Cioran recomanda ca România, pentru a ieşi din somnul istoriei, trebuie să scape de ţăranii săi. Are acum mai multă înţelegere pentru această categorie şi-i descoperă chiar o anumită înţelepciune: „ţăranul acela care nu crede în nimic, care crede că omul e pierdut, că nu e nimic de făcut, care se simte strivit de istorie. Ideologia asta de victimă este şi concepţia mea actuală, filosofia mea despre istorie. Realmente, toată formaţia mea intelectuală nu mi-a servit la nimic!“ E pesimist? „Nu sunt pesimist - răspunde net Cioran - ci violent“. Scrie cu furie şi pasiune, nu crede (ca şi Nietzsche de altfel) în sistem pentru că orice sistem este totalitar şi nu acceptă contradicţia. Or, el, Cioran este un spirit care caută, cultivă contradicţiile şi, supunându-se ritmurilor interioare ale fiinţei, nu se exprimă decât prin fragmente. Aici el se întâlneşte cu Barthes şi cu alţi eseişti moderni. Deosebirea este că Cioran n-a abandonat niciodată acest ritm şi acest mod de expresie. Fragmentarismul face parte din stilul lui de creaţie şi, inutil să mai precizez, stilul s-a impus în două culturi.

Dar să nu părăsim *tema românescului* din confesiunile acestui mare moralist care a scris, odată, o propoziţie imposibilă despre originile sale. Dialogurile lui Cioran (în majoritate, repet, din anii '80) reiau acest subiect delicat. Cu o umoare parcă, parcă, mai bună. Nu şi-a schimbat în esenţă ideile, dar impresia este, mai ales în ultimele convorbiri, că nu se mai simte atât de ruşinat de condiţia sa de român. Dar cât de convins este Cioran când scrie aceste vexante fraze? Probabil cu aceeaşi inocentă pasiune cu care neagă pe Dumnezeu şi neagă, în principiu, existenţa, omul, progresul, sentimentele fundamentale, valorile în care omul (acest avorton, acest iremediabil ratat) are nesăbuinţa să creadă. Ei, bine, el, metecul venit din Balcani şi instalat într-o limbă care are o rigiditate de cadavre (franceza, bineînţeles) nu crede. Are curajul să spună că nu crede, cu nici un preţ... Toate acestea le ştim, pe toate le-am citit de mai multe ori în *Silogismele amărăciunii* şi celelalte fragmente filosofice. Şi acum? Acum se simte (în 1972) un „apatrid metafizic“ în sensul în care stoicii de la sfârşitul Imperiului roman se simţeau „cetăţeni ai lumii“. I-ar trebui o limbă sălbatică, „o limbă de beţiv“, dar a căzut într-o limbă ca o cămaşă de forţă. „Schimbând limba, mi-am lichidat imediat trecutul“ scrie el. Faptul nu se verifică nici în cărţi, nici în confesiuni. Trecutul revine mereu în utopia negativă a moralistului. Sau i-l amintesc interlocutorii săi. Venind la Paris, descoperă că „a mânca este un ritual, un act de civilizaţie, aproape o luare de poziţie filosofică“. Ceea ce este adevărat. Toţi avem această revelaţie. În fine, revenind la originile sale, Cioran mai dă o dată dreptate ţăranului român în scepticismul lui fundamental şi anume că „nu există răspuns“ la întrebarea dacă viaţa are sau nu are sens. Şi din neştiinţa strămoşilor, filosoful parizian, tobă de carte, trage următoarea concluzie: „trebuie să te esemnezi şi să te pregăteşti să întâmpini viaţa pasiv...“ Sunt nevoit să constat că filosoful se îndepărtează şi aici de ideile lui din 1936 (exprimate, se ştie, tranşant în *Schimbarea la faţă a României*). Atunci respingea cu pasiune pasivitatea, resemnarea şi recomanda un ethos agresiv, singurul în măsură să ne trezească din somnul istoriei. Acum, după ce a cugetat îndelung („problema asta m-a chinuit o viaţă întreagă“), descoperă că-i mai bine să nu cauţi soluţii în existenţă şi să accepţi cu resemnare destinul sau ce-o fi... Străbunul neştiutor de carte a intuit, deci, bine această abandonare... Dacă este aşa, la ce bun să mai insulţi existenţa? De ce să mai provocăm istoria, să mai condamnăm filosofia şi toate celelalte? Ca să ne salvăm, răspunde Cioran, ca să nu murim de plictis într-o lume fără sens. Se cade să observăm că, la acest punct, moralistul se desparte totalmente de înaintaşul său, ţăranul analfabet din părţile Sibiului. Este aproape inutil să spun de ce. Poate doar atât că pentru ţăranul român, supus sorţii, resemnat în faţa destinului etc., existenţa are, totuşi, un sens. Acela pe care îl analizează, între alţii, Mircea Vulcănescu, în *Dimensiunea românească a existenţei*...

Acceptarea înţelepciunii ţărăneşti rămâne, deci, parţială şi provizorie în cazul Cioran. De altfel, soluţiile sunt totdeauna provizorii, nimic nu este definitiv când este vorba de gândire şi, mai ales, de starea de spirit care provoacă gândirea filosofului. Deocamdată, când revine în discuţie copilăria, Cioran, scepticul de serviciu al unei lumi în agonie (aceasta este viziunea care-l însoţeşte de la prima la ultima scriere!), are o clipă de împăcare şi nostalgie. Merită a fi reprodus acest fragment. Nu întâlnim des asemenea explozii de bucurie la el. Cioran adoră, pur şi simplu, copilăria şi detestă tinereţea, vârsta când a descoperit insomnia şi ideea că existenţa este o zădărnicie, o prăbuşire, creaţia unui demiurg rău. Lucrurile încep, de la această vârstă, să se amestece: „Copilăria mea a fost raiul pe pământ. M-am născut nu departe de Sibiu, într-un sat românesc de munte; de dimineaţa până seara eram afară. Când a trebuit să-l părăsesc, la vârsta de 10 ani, ca să merg la liceu, am avut sentimentul unei mari prăbuşiri. Răul s-a petrecut pe la 16-17 ani. Tinereţea mea a fost o adevărată catastrofă. Am început să sufăr de insomnie; eram incapabil să fac ceva. În timpul zilei, trebuia să mă culc. Contrastul cu copilăria a fost pentru mine o mare experienţă. Dar acum - să spunem după 50 de ani - mă simt mai fericit, căci nu mai trăiesc în aceeaşi tensiune. Consider asta ca pe o înfrângere. Atunci eram ca un demon, puteam să mă prăbuşesc în orice clipă, dar trăiam cu adevărat intens. Deci, în comparaţie cu ceea ce am fost ca tânăr, sunt acum, cum spune francezul, un nerealizat, cu viaţa ratată, un om slab. Asta pentru că am o părere grozavă despre tinereţea mea“. Tema copilăriei revine şi în alte dialoguri. Copilăria este o fantasmă, poate cea mai pură din toată literatura lui Cioran. Omul uzat de descurajare, obosit de protestul lui împotriva injustiţiei de a exista, îşi schimbă starea de spirit ori de câte ori îi reapare în minte îndepărtata vârstă a copilăriei. În ultima convorbire (cu Branko Bogavac Le Comte, în 1992) spune aceste superbe propoziţii: „aş da toate peisajele lumii pentru cel al copilăriei mele; mi-am iubit mult satul“... Ce urmează se bănuie. O altă fantasmă (a deşertăciunii şi a răului fatal) îi ia numaidecât locul... Utopia neagră continuă...

Dintre cărţile scrise în limba română, Cioran aminteşte numai două şi anume *Pe culmile disperării* şi *Lacrimi şi sfinţi*. Pe ultima o socoteşte chiar cea mai reuşită carte a sa. Este, aici, un mic complex religios ce merită a fi discutat cu alt prilej. Deocamdată Cioran confirmă ceea ce am bănuit când i-am recitit de curând *Lacrimi şi sfinţi*: violenţa antireligioasă a filosofului ascunde un spirit religios dezamăgit şi un suflet mistic care se îndoieşte cu pasiune. Sunt bucuros să văd că moralistul se defineşte singur în acest sens. *Convorbirile* sale aduc date realmente inedite. Deocamdată să mai reţinem că, pe când era tânăr, voia să sufere de sifilis şi a fost dezamăgit să afle că este sănătos şi că a scris *Pe culmile disperării* („o carte absolut trăznită“) ca să nu se sinucidă. Ideea lui, exprimată şi în altă parte, este că „o carte este o sinucidere amânată“. Citind *Pe culmile disperării*, mama, preoteasa din Răşinari, a crezut sincer că fiul ei a înnebunit şi l-a trimis la doctor. Când a apărut *Lacrimi şi sfinţi*, preoteasa s-a închis în casă de ruşine. Fiul, ca s-o încurajeze, i-a trimis o scrisoare în care o asigură că *Lacrimi şi sfinţi* este "singura carte religioasă care s-a scris în Balcani"... Acum (în 1984) comentează: „desigur, o imensă exagerare, însă nu întru totul falsă“... Remarcă de care trebuie să ţinem seama când judecăm pe nihilistul Cioran. Vine din nou vorba despre limba română şi filosoful francez din el zice o vorbă jumătate bună, jumătate rea despre limba în care s-a format: „o limbă neelegantă însă nespus de poetică“. Şi aduce ca dovadă faptul că Shakespeare, Homer şi *Biblia* sunt „teribil de expresive“ în româneşte. Altădată a definit mai sugestiv, cu aceleaşi exemple, gradul mare de poeticitate a limbii noastre. În fine, Cioran face şi o mică teorie, de altfel falsă, despre existenţa a două categorii de limbi: *faste* şi *nefaste*. Cele din urmă, limbile din Balcani, deci şi româna, „nu fac faţă, nu se pot impune, limbi provinciale, nefaste pentru acele popoare“. Nu-i o regulă. Este suficient să apară un mare scriitor pentru ca să se dovedească faptul că limba lui „face faţă“. Trebuie să avem răbdare şi să vedem în timp. Viaţa culturală este imprevizibilă. Cioran o judecă în funcţie de iminenta catastrofă a lumii şi, din această perspectivă, desigur, soarta popoarelor şi a limbilor mici este pecetluită. Româna nu face excepţie.

Dar românii? Cioran, confesivul, nu-şi schimbă prea mult ideile deja exprimate în cărţile lui româneşti şi franţuzeşti. Faţă de ce spune în *Schimbarea la faţă a României* sunt puţine nuanţe inedite. Ca popor balcanic (*balcania* este obsesia lui Cioran!), românii au vitalitate, dar eşecul este destinul lor. Din eşec în eşec, din nenoroc în nenoroc, acesta este mersul nostru în istorie. Suntem un popor zdrobit de istorie, poporul cel mai sceptic, fără iluzii, vegetativ etc. Nu-i prea inspirat în acest dialog (cu B. Ivry, apărut în *Newsweek*, în decembrie 1989), moralistul Cioran nu spune lucruri inedite. Peste numai trei săptămâni poporul vegetativ, zdrobit de istorie, îl va contrazice. Cioran a avut onestitatea să recunoască acest fapt într-un articol publicat în Franţa la începutul anului 1990. N-ar fi fost fără interes ca, în anexă, articolul să fie introdus în volumul pe care îl comentăm aici. Era, acolo, o speranţă, o regăsire a originilor şi chiar un sentiment de mândrie la invariabilul sceptic Cioran care declarase într-o conversaţie (din 1986, una dintre cele mai interesante din volum) că ar fi fost mai bine pentru el să fi rămas „ajutor de cioban în micul sat din care provin; aş fi înţeles esenţialul la fel de bine ca şi acum; aş fi fost acolo mai aproape de adevăr“... Cum să înţelegem acest regret sămănătorist la existenţialistul sceptic Cioran? Într-un singur fel, cred: că, după ce a citit toată filosofia şi a scris el însuşi un capitol important în filosofia secolului al XX-lea, spiritul lui îi spune că n-a ajuns la nici o soluţie şi că adevărul stă în vecinătatea celor care cred, fără multă analiză, în soartă... O înfrângere, desigur, încă o deziluzie pentru specialistul în destrămarea iluziilor, utopiilor lumii... Cioran „ajutor de cioban“, o fantasmă uluitoare, o fabuloasă trăznaie... ■

*Convorbiri cu Cioran, Editura Humanitas, 1993

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sub pecetea tainei

Aura Moldovan
TAINE
Ed. Geneze
Bucureşti, 1993

O poezie răsucită în jurul propriei axe a gândurilor scrie Aura Moldovan, în *Taine*, plachetă de versuri mai degrabă solemne şi prelungite în litanie decât atinse de lirism. Dorinţa de a spune esenţialul e mai presus de cultivarea armoniilor interne şi a lexicului poetic, primele sacrificate de dragul conciziunii, cel de-al doilea redus la un număr restrâns de cuvinte, a căror semnificaţie primeşte astfel un spor de relevanţă. Poeta se situează în zona de demarcaţie dintre lumină şi umbră. „Neputând să aleg/ între noapte şi zi/ linie verticală mă pun/ între lumină şi umbră". E o „poziţie" de un acut tragism, al destinului şi cunoaşterii, implicând şi alte dihotomii: trup-suflet, timp-netimp, lumină-umbră. De aici părăsirea lumii adevărate în favoarea lumii de simboluri, însingurarea şi retragerea în misterul unor taine imposibil de dezlegat. Caracterul religios, biblic al unora dintre poezii anunţă prin enunţul biblic o şansă, o încercare supremă de purificare prin supliciu. Geamătul de durere, disperarea şi suferinţa sunt neantizate: „neostoitul timp îşi caută hodină/ şi mugurii piroanelor dorm/ însingurarea cărnii mele". Unicul lucru de care nu se poate despărţi e trupul, simbol al păcatului, carceră a sufletului care aspiră spre lumina divină: „spurcăciune încă vie/ eu însămi străină îmi par/ blestem împăcarea de sine". Sentimentul acestei dualităţi cere imperios o alegere care neputând fi făcută duce la anularea fiinţei. Fără rezultat însă. Întrebările rămân şi mai chinuitoare, pereţii tainei sparţi se deschid într-un nou zid de întuneric: „Răzvrătitu-m-am împotriva mea/ stânga mea a smuls dreapta mea/ ochiul stâng a smuls lumina ochiului drept/ şi am zis/ face-se-va dreptate/ dreapta mea/ va ierta stânga mea/ ochiul meu drept/ va ierta ochiul meu stâng/ aşa cum întunericul/ iartă lumina. // Cine este străinul care omoară/ pârga jumătăţii mele?" (*Taină* VI). Prin postpunerea pronumelui şi renunţarea la dubla determinare gramaticală versurile Aurei Moldovan capătă inflexiuni liturgice. Folosirea gerunziului, de asemenea, intră în aceeaşi sferă de aplicabilitate a poeziei construită din cuvinte foarte puţine, de o concentrare şi adâncime remarcabile uneori: „în firul ierbii coasa/ fulger/ împovărat de semnul altui fulger/ risipitor de raze ucigânde/ ascultă trecerea" sau „Am privit în groapă/ şi am văzut oasele goale/ înfiorătoare linişte/ uşă deschisă, / chemare". După cum se poate observa cu uşurinţă, ideea ocupă frontonul versului în timp ce expresia pare doar schiţată. Concentrarea, dusă la maximum, atrage după sine, din cauza simplificărilor, expresii involuntar rutiniere precum „ghirlanda recunoştiinţei", „dureros de suav", nesuştinute de câmpul semnificaţiilor.

Indiscutabil interesante, versurile Aurei Moldovan comunică trăirile unui autor obsedat de misterul care e fiinţa omenească, dispus la jertfe şi asumându-şi suferinţa într-un mod care supraliciteazǎ dar şi apropie luminile şi umbrele tainei.

Lucian CHIŞU

Spre un nou comparatism

Remus-Mihai Voicu
COMPARATISM ŞI TEORIA RECEPTĂRII
Ed. S/Z
Cluj-Napoca, 1994

De la constatarea că „a compara nu este o metodă", Remus-Mihai Voicu porneşte un adevărat demers deconstructivist, ce vizează spulberarea oricăror certitudini cu privire la existenţa unei instituţii numite literatură comparată. Primul capitol al acestei foarte minuţioase cercetări, intitulat „False premise pentru o falsă disciplină", pune în mişcare o impresionantă bibliografie şi are drept miză descrierea istoriei comparatismului ca pe o istorie a erorilor succesive. Pentru a se constitui ca atare, o ştiinţă are nevoie de un domeniu de aplicativitate şi de o metodă specifică. Remus-Mihai Voicu se întreabă care este domeniul literaturii comparate şi ajunge la o concluzie stupefiantă: literatura comparată nu şi-a putut delimita domeniul! Principalele piedici ar fi: 1) constituirea *literaturii* ca instituţie (şi apariţia termenului) abia în secolul al XVII-lea; mutaţia normelor estetice şi instituţionale este decisivă şi ea perturbă serios o lectură „contemporaneizatoare"; 2) lărgirea graniţelor literaturii, adusă de perioada postmodernă; 3) nerezolvarea problemei oralităţii şi a cărţilor populare; 4) absenţa unei teorii a ficţiunii (dispunem doar de o logică, elaborată de Vaihinger), în măsură să elucideze problemele sursologiei şi 5) posibilitatea, totuşi, limitată a fiinţei umane de a stăpâni un număr cât mai mare de limbi străine, asociată cu problema insurmontabilă a traducerii, ce perturbă lectura estetică, mai ales în câmpul poeziei.

Nici metoda nu are o situaţie mai bună. Mai întâi, pentru că a compara nu este o metodă, ci poate fi cel mult o *parte* a unei metode sau un preambul al ei. Apoi, chiar dacă acceptăm că a compara poate fi o metodă, ea nu este specifică. Se compară şi în matematică, şi în fizică, biologie etc.

Fără domeniu de aplicabilitate, fără metodă specifică, mai poate fi salvată literatura comparată? Teoreticianul clujean face şi istoricul încercărilor de a salva această ştiinţă. În ceea ce priveşte domeniul de aplicativitate, observă el, întreprinderea devine din ce în ce mai dificilă pe măsură ce definirea termenului de *literatură* devine tot mai complexă. „Istoria" încercărilor de salvare a disciplinei prin inovaţii în definirea domeniului de aplicativitate notează un singur moment cât de cât semnificativ: renunţarea, după război, la termenul de „literatură universală" în favoarea celui de „literatură comparată".

Ceva mai fructuoase se dovedesc încercările de a îmbunătăţi metoda. Noile metode filosofice (fenomenologia, analiza limbajului), ca şi noile ştiinţe (antropologia, sociologia, freudismul) aduc unele clarificări, dar autorul este nemulţumit (şi pe bună dreptate!) de acţiunea lor limitată.

Cercetătorul clujean este, însă, un comparatist şi dinamitarea actualelor temelii ale disciplinei nu serveşte decât edificării noilor ei temelii. Care vor fi clădite cu ajutorul teoriei receptării şi a hermeneuticii literare a lui Jauss, în care termenul-cheie este cel de *experienţă estetică*, iar ţinta *o nouă antropologie culturală*. Putem compara orice (mai ales doi scriitori, spune R.-M. Voicu) dar folosul pe care-l obţinem comparând, de pildă un cal cu un stilou este minim. Exemplul edificator pe care mizează comparatistul este cel al receptării romantismului german în Franţa. Un comparatist ortodox va constata că francezii au tradus mult, în epocă, din Schiller. Va căuta să afle totul despre receptarea lui Schiller în Franţa, despre scriitorii influenţaţi de Schiller, corespondenţa lui cu scriitorii francezi şi, în caz că e ingenios, câte ceva despre sursele franceze ale lui Schiller. Şi cam atât. Dar, se întreabă Remus-Mihai Voicu, ce informaţii importante despre funcţionarea instituţiei numite „Literatura franceză" ne aduce un atare studiu? Doar detalii, istorie auxiliară, cum zicea Călinescu. Pe când, dacă s-ar întreba comparatistul „de ce a fost receptat mai mult Schiller decât Tieck (sau E. T. A. Hoffmann) în Franţa" el ar trebui să descrie: un orizont de aşteptare al publicului francez în epoca romantismului, o mentalitate culturală anterioară, responsabilă de configuraţia orizontului de aşteptare şi să descrie o întreagă *experienţă estetică* ce derivă din selectivitatea contactului literaturii franceze cu cea germană în epoca romantică.

În ultimul capitol, intitulat „Domeniul şi metoda", se pun bazele noii definiri a disciplinei, în spiritul demonstraţiei anterioare: domeniul de aplicativitate este experienţa estetică a colectivităţilor de limbă, iar metoda este hermeneutica receptării (termenii, deşi consacraţi de H. R. Jauss sunt folosiţi în accepţii puţin diferite, diferenţe, de altfel, justificate de autor într-o cuprinzătoare notă de subsol). Astfel, cercetătorul clujean reuşeşte într-o încercare extrem de importantă, chiar pe plan european. Cartea sa incită la o discuţie mult mai amplă, la care-i invităm pe toţi comparatiştii.

Răzvan VONCU

Actualitate şi durată

Paul Everac
CÂTEVA FELURI DE DRAGOSTE
Ed. Eveniment
Bucureşti, 1993

Citind „la concurenţă" două dintre cele patru volume publicate de Paul Everac în 1993 - un roman şi o culegere de piese scurte - „concurenţa" a şi început să opereze: autorul dramatic consacrat a fost întrecut de romancierul debutant. Romanul Câteva feluri de dragoste (titlul, deşi bine orientat comercial, nu atinge decât în treacăt gravitatea problemelor luate în discuţie) este tot ce se poate imagina mai profesionist: un roman clasic, călinescian, scris febril, cu o ironie ce sfârşeşte, paradoxal, în patetism. În fond, cele „câteva feluri de dragoste" sunt doar două: dragostea ca destin biologic şi, iarăşi, dragostea ca damnare istorică. Este aici „viaţa lumii" (pentru necunoscători, precizăm că Viaţa lumii este titlul uneia dintre cele mai bune opere dramatice ale lui Paul Everac) în care variantele de eşecuri sentimentale sunt agravate de eşecuri ale adeziunii politice, ambele angajând fiinţa afectivă la paroxism.

Datarea romanului (1986) este derutantă: nu ştim dacă pe vremea aceea Paul Everac ar fi putut scrie (nu gândi, ceea ce, paradoxal, era ceva mai uşor) despre socialism ca despre un „sclavagism filosofat" şi alte asemenea îndrăzneli, cum o face acum, oricâte privilegii de ţinută şi de notorietate ar fi deţinut. Înţelegem prin „privilegii de ţinută" înţelepciunea de a fi refuzat înregimentarea sub orice formă, inclusiv favoarea comună de a fi fost membru de partid, rămânând după consacrarea ca autor dramatic un liber profesionist tenace şi, până la sus pomenita... demnitate, incorigibil.

Câteva feluri de dragoste este, ca formulă literară, o "cronică de familie" construită pe arborele genealogic al Runcanilor din Glodeanca, trunchiul fiind Grigore, ţăranul bizar care ciopleşte lemne şi piatre, un „holist", spune autorul, hulit de toată lumea şi descoperit, postmortem, ca sculptor inspirat. Lui îi este dedicat unul dintre cele mai tulburătoare capitole ale cărţii. Un iluminat rupt de cele lumeşti care îşi plăteşte starea de graţie cu moartea Zamfiricăi, cea mai pură întrupare a idealului său chinuitor de perfecţiune. Între Grigore şi strănepoţii săi (Valeria, Sonia, Ovidel) două generaţii se confruntă cu himera comunismului. În multiple variante de ataşament, de la credinţa bigotă a Silvicăi (cea care moare lăsând copiilor mesajul testamentar de „a păzi linia") până la cei ce se acomodează, speculând slăbiciunile sistemului, ca Petre Runcan, şi de la romantismul stalinist al lui Ciofu până la devotamentul agresiv al lui Stoiu şi, de aici, la contemplaţia defensivă a lui Vlad. Încărcătura factologică impresionantă (cu acelaşi material pe care Everac îl risipise pe trei sute de pagini se putea scrie un roman fluviu), ramificaţiile genealogice iscusit împletite, care adesea se pierd pentru a fi regăsite mai târziu, lasă un gust de epopee, de saga a comunismului românesc, brutală, grotescă, pasională şi atât de zadarnică în această pasionalitate. Care este speranţa ce rămâne? O altă iluzie: arta. Vorba poetului: „Faţă de moarte nu avem decât o posibilitate: să facem artă înaintea ei". În capitolul final, romancierul convoacă valorile neperisabile: iubirea, tinereţea şi arta. Valeria (micuţa balerină), Sonia (violonista), Vlad (contemplaţia ştiinţifică), Nina (iubirea) şi Ovidel (curiozitatea erudită), deşi din generaţii diferite, se solidarizează pentru salvarea umanului. Autorul însuşi îşi oferă un repaos pe muzica din Dubla partită de Bach, încercând cu pedanterie să transforme muzica în cuvinte. Dacă în roman privirea este patetică şi acoperă suprafeţe întinse de timp, în cele patru piese (mai lungi sau mai scurte) din volumul 4 Everac (Editura Quadrat Press) ochiul - critic şi zeflemist - cuprinde mici porţiuni vizibile ale prezentului.

Sentimentul este că, deocamdată, dramaturgul îşi reglează tirul şi tatonează o posibilă tematologie a dramaturgiei postcomuniste: clasarea culpelor politice şi răsturnarea raporturilor dintre călăi şi victime în Lichidarea, complexul de inferioritate faţă de Vest, nu totdeauna justificat *(Putzen)*, corupţia *(Gunoierul)*, farsa investiţiilor străine *(Portocale din Granada)*. Dacă în roman acea tendinţă pedagogică de care Paul Everac nu se poate despărţi, exprimată, cel mai adesea, prin excesiva explicitare a problemei, se risipea pe suprafaţa amplă a pânzei, în piesele de teatru capătă o anumită ostentaţie, mai ales în farsa Portocale din Granada, unde, prin condiţia însăşi a speciei, intenţia satirică e pusă la vede Adevărul este că, în teatru, pr multă actualitate strică actualită sau, în orice caz, autorul de actu lităţi trebuie să fie cu un pas înai tea actualităţii, sau, poate m exact, deasupra ei. Dar şi ai unde materialul este fluid versatil, meşteşugul dramaturg de a da viaţă personajelor - prob vocaţiei - este incontestabil. Îl i teresează mai ales formele schim nosite pe care le-a provocat re luţia în caractere şi compor mente. Nu este defel seducăto lumea de tranziţie pe care o per pe Paul Everac. Are o vulgarit funciară şi interese rudiment limitate la orbecăiala după afac şi la interminabile fornicaţiuni, cupiditate şi concupiscenţă, bani şi la sex. Paul Everac prive lucrurile cu bărbăţie şi nu sfieşte să-şi coloreze paginile, cea mai comercială manieră, scene amoroase. Nu numai pen că „aşa se poartă" dar, mai al pentru că este adeptul unei „li raturi a vieţii" analoagă cu ac „lebensphilosophie", puţin emp că dar ataşată adevărului vie Autorul lucrează dintotdeauna c teorie a vieţii ca justificare a ar câtă viaţă, atâta literatură. Teo are mai multe capcane şi nu po evita o anume nuanţă conserv toare. Personajele trebuie să vii, iar caracterele „tipice", ev tual în „împrejurări tipice", c suna o opinie a lui Engels, tra formată în clişeu de teoretici realismului socialist. Sigur c asemenea concepţie a hrănit ma literatură clasică şi ea rămâ vrednică de stimă atâta timp cât este manipulată împotriva atitu nilor novatoare.

Alergic la extreme şi ext mism, Paul Everac s-a autoc damnat să suporte presiun exercitate asupra centrului „echidistanţei". Obiectivist, stare să descopere dreptatea tu ror riscând să nu fie iubit de meni, pentru că iubirea este ea săşi exces şi, respingând ext mele, Paul Everac respinge exc sele. El vrea să existe în actualit dar şi în durată, în contingent şi în transcendent, să fie şi cla şi modern, şi european dar neaoş. Nu face economie neologisme (nu o dată barbarism dar răscoleşte şi fondul lexi pasiv, „lexicoteca" limbii româ încercând să pună în circul savuroase cuvinte abandonate. încifrează prea mult din dorinţa armonie şi claritate, dar nici dispreţuieşte misterul închis simboluri; doar că simbolurile s sunt deschise şi explicitate. Dar urma urmei, ce este „echidista aceasta de care se face acum a caz, cu un cuvânt de laborator de căznit? Nu este cumva veşn aspiraţie spre înţelepciune? În lepciune care, spre nenorocirea nu poate fi altfel decât „echid tanţă". E un fel de a trăi după pr cipiul „sunt om şi nimic din este omenesc nu îmi este stră (de aceea vom citi în paginile Everac despre artă, literatură, fi zofie, muzică, în capitole intro se uneori cam cu anasâna, vom fi antrenaţi şi în subtera acolo unde colcăie „viaţa lum dar şi arta de a evita greşala; care te condamnă la o perpe disponibilitate. Paradoxal este scriitorul face (în Câteva feluri dragoste) o admirabilă teor erorii: „Eu nu urmăresc adevăr spune intelectualul Vlad Runca pentru că nu cred în el. Eu so tesc eroarea la fel de fecundă, că nu mai fecundă decât adev Eroarea are un joc, care este joc uman şi pe care, adevărul, definiţie, îl înţepeneşte. N- spus-o numai eu. Eroarea e pa de disponibilitate a omului muri pentru adevăr, e, din vremurile, a muri pentru o er plauzibilă." Iată că înţelep devine o artă a erorii fecunde.

Mircea GHIŢULES

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

RĂZLEȚE

Marin SORESCU

Ochetele

Îi dureau dinții pe câte unii
Și era unul care trăgea dinții.
Și-l chemau.
– Vino și pe la mine, că mă doare dintele de mor.
– Vin.
Își lua sfoara. Nu orice sfoară era bună,
Doar aia ceruită - subțire și ceruită, -
De nu se rupe. (O pun, la Dunăre,
La undiți și trag crapul atâta). Nu știu
De unde făcea rost de ea.
Și cu cuiul. Își lua cuiul ori cerea de la client.
Și băga ochetele aței și apuca dintele.
Și capul celălalt al sforii legat de cui
Și cuiul îl bătea în masă.
– Ai o masă?
– Da.
Și bătea cuiul în masă.
Și ăla, priponit de dinte, se uita cum intră cuiul în masă
Și-i părea rău că i-o găurește.
Se mai uita doctorul prin casă.
– N-ai o cutie?
– Da.
Și trimitea pe altcineva să ia cutia (cutii de-ălea de lemn).
„Ca să punem aici pe cui, pe floare, așa,
Ca să nu iasă când scoatem dintele. Să vezi ce ușor iese...“
Și între timp unul, care venise cu doctorul ăsta,
Așa ca ucenic, să mai bea o țuică,
Îl ințepa cu sula pe la spate.
– Iuu! țipa bolnavul.
Și când se zbicea, ieșea dintele.
– Gata! Văzuși ce ușor fu?
– Ușor pe dracu! De ce nu-mi spuserăți că mă înțepați în cur?
Nu mai pot!
– Lasă, că asta e injecție, că am auzit că acum așa se scot
Măselele la oraș, numai cu injecții,
Și, ca să nu se infecteze, hai să mai bem o țuică.
Să știi că ochetele ăsta al meu n-are moarte!
Nu mi s-a întâmplat să se desfacă, sau să se rupă
Ața.

Asta era în Nătărăi la vale.
Dentistul ăsta era dintr-ai lui Vulpe ăl bătrân,
(Sau dintr-ai lu' Calotă?)

Aici la Gura Racului și la Mătăsoaia maistor la scos măsele
Era Panduru.

El nu mergea pe păcălite, ce ață, ce-nțepat în bucă?
Îți scotea măselele cu cleștele, ca pe cuie.
Te punea jos pe-o rogojină – venea cu rogojina la
Subsuoară - și nu știu cine îi făcuse rost de niște clește
Franțuzești. Foarte bune clește! Te pui cu Napoleon?! Patent, domnule,
Se înșuruba pe dinte
Și nu-l mai scăpa. Tu stăteai întins pe spate,
Îți punea genunchele pe piept, și trage!
Pfuu! Avea putere în mâini, și-l ajuta și scula - franțuzească -
Se nimerea să scoată și două măsele odată,
Așa de bună era.
Așa l-a găsit odată tata pe Chirimențu,
Cu gura plină de sânge, cu două măsele în mână,
Și ăla îi întindea rogojina iar, să-i scoată alta,
Că n-o nimerise pe cea rea.
– Ptiu, fir-ați ai afurisitului de dinți!
Scoate-i pe toți odată, să termin odată povestea,
Că te-apucă durerea când ți-e lumea mai dragă
Și-ți duci viața într-o durere!
– Taci și cască gura mare!


Conegliano, *Buna Vestire* (detaliu)

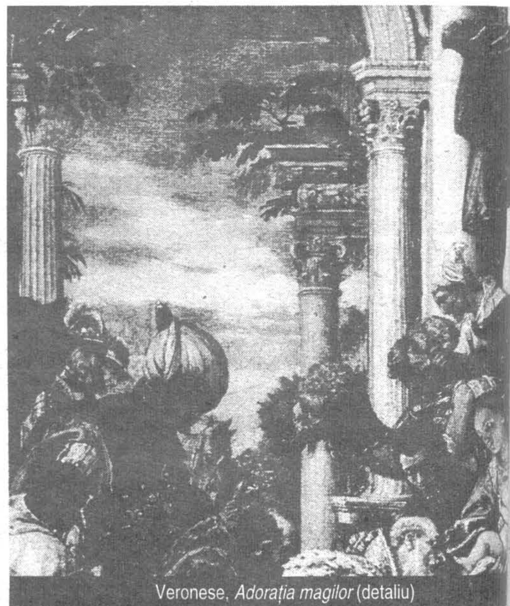
https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Valeriu CRISTEA

„Despre o carte intitulată *Lolita*“ (I)

Scriitor american de origine rusă, după ce fusese scriitor rus în Europa occidentală și semnase cu pseudonimul V.Sirin, Vladimir Nabokov (1899-1977) este creația frământatului nostru secol în nu mai mică măsură decât, să zicem, A. Soljenițîn. Născut pe malurile Nevei, la Sankt Petersburg, într-o familie aristocrată, a avut parte, dar numai până în 1917, de o viață de basm: „Copilăria și adolescența lui fuseseră cele ale unui adevărat prinț, trăind într-o reședință elegantă din capitala Rusiei sau într-un conac, pe o moșie“ (am citat din postfața acad. prof. Dan Grigorescu, pe care am fi voit-o mai amplă, la romanul *Lolita*, publicat de curând la noi, în traducerea dlui Horia (Horea Florian) Popescu, de editura Universal-Dalsi, roman ce ne-a prilejuit însemnările de față). În 1919, la numai 20 de ani deci, părăsește, împreună cu familia, Rusia aflată în plin război civil. Lumea emigrației „albe“ este însă de asemenea profund dezbinată, conflictuală - și ei îi cade victimă însuși tatăl scriitorului, om cu vederi democrate și cu sentimente anglofile, ucis în 1922 de membrii unei grupări fascizante ruse. Într-un interval de numai cinci ani, destinul tânărului Nabokov, aflat între ciocan și nicovală, între forțele compacte și oarbe a două ideologii funeste, este complet remodelat. Studiile efectuate la Cambridge nu-i sunt de mare folos în agitata Germanie interbelică, unde a schimbat vreo 50-60 de locuințe sărăcăcioase și a trăit din expediente (antrenor de tenis, autor de careuri de cuvinte încrucișate pentru revistele rusești din exil, meditator de limbă engleză). În 1937, „cel mai de seamă romancier în lumea emigranților ruși“ (cităm, în continuare, din sau după Dan Grigorescu) părăsește Germania lui Hitler și se stabilește - nu pentru mult timp însă - la Paris. În mai 1940 debarcă în Statele Unite, aducând cu sine manuscrisul celui dintâi roman scris în engleză, *Adevărata viață a lui Sebastian Knight*: „probabil că nu se aștepta ca de acum înainte să înceapă cea mai veselă și cea mai liberă perioadă a vieții lui de după frumoasele zile ale copilăriei din Rusia de odinioară“. Viața lui Vladimir Nabokov e pitoresc alcătuită așadar din mari cioburi multicolore de existență: 20 de ani trăiți în Rusia, alți 20 în Europa occidentală (Germania, Anglia, Franța) și aproape 40 - în SUA. Unde răsfățatul aristocrat de la începutul secolului redevine un prinț, al literaturii americane și universale, al succesului irezistibil, al Faimei (cu F mare). Reușita - parțială în Europa, totală în America, și apoi în lume - nu ar fi fost posibilă dacă scriitorul bilingv și omul poliglot nu ar fi reprezentat, în una din ultimele sale ipostaze, acel tip de nobil rus european (cosmopolit) ce l-a obsedat pe Dostoievski. Ca și Soljenițîn, Nabokov nu ar fi existat însă fără viscolul de evenimente cumplite ce a bântuit veacul nostru. Cu amândoi istoria s-a jucat, așa cum vântul se amuză cu un fulg. De aceea, probabil, ambii au vrut să se răzbune pe ea, fiecare în felul lui. Primul s-a agățat ca un scai de pulpana istoriei, de unde nu e chip să-l înlături. Al doilea a preferat să o ignore seniorial, sau ca un *gentleman* ireproșabil. Încă din perioada exilului european, Sirin a produs în rândul emigranților ruși „o vagă neliniște“: „În primul rând - explică în postfața sa dl Dan Grigorescu - din cauza indiferenței sale față de *toate* doctrinele salvării, fie ele religioase sau politice. El nu a fost nici partizanul unor idei sociale umanitare, nici al vreuneia din diversele orientări ezoterice sau mistice (...) cum au fost mulți alți exilați ruși“. În romanul *Lolita*, care se întinde în timp din preajma primului război mondial, când protagonistul are doar câțiva ani, până în 1952, când bizarul personaj (cu nume nu mai puțin bizar) Humbert Humbert moare în închisoare, în ajunul procesului de omucidere ce-i fusese intentat, istoria strălucește prin absență. Undeva, pe la începutul narațiunii, este sesizată, absolut în treacăt, „umbra unui alt război mondial“ (al doilea), altundeva, spre sfârșitul ei, se face, mai întâi o aluzie, apoi o trimitere - în fugă - la războiul din Coreea. Atât. Nimic din vuietul istoriei nu mai pătrunde în elegantul turn de fildeș al scriitorului și în lumea, deloc strâmtă de altfel, a celei mai celebre dintre cărțile sale. Apolitic și ateu: nimic semnificativ nu se zărește prin cerul absolut transparent (*Lolita*, ed.rom., p. 36), Nabokov este sau în orice caz pare a fi un estet pur, un adept al artei pentru artă, un decadent și chiar un amoralist: „... *Lolita* nu urmărește un scop moral - explică autorul romanului într-un text din 1956, despre propria lui carte, text tradus și inclus în ediția română. (*Despre o carte intitulată Lolita*, p.p.344-351). Pentru mine - continuă Nabokov - opera de ficțiune există în măsura în care îmi produce ceea ce aș numi grosso modo bucurie estetică, adică sentimentul de a fi oarecum conectat undeva cu alte stări existențiale unde norma este arta (curiozitate, tandrețe, bunăvoință, extaz). Nu sunt multe cărți de acest fel“ - ne previne scriitorul. Un asemenea autor, inevitabil ludic, care se joacă arogant cu propria sa erudiție, imensă, cu propriile sale cuvinte, scoase din rezervoarele mai multor limbi, cu procedeele unor modalități narative suprapuse și cu narațiunea în ansamblul ei, menținută strâns într-un regim de ambiguitate, care ia oarecum în derâdere romanul și pe cititorii lui naivi (dar care cititor de romane nu e la urma urmei un naiv?) : „Atunci am scos revolverul - vreau să spun că un cititor ar putea presupune că am făcut lucrul acesta nebunesc. Nu mi-a trecut niciodată așa ceva prin minte“ (*Lolita*, p. 308) -, un asemenea autor *ar trebui* să nu-mi placă. Și totuși îmi place: intervine, copleșitoare, de mult nemaiîncercată cu atâta intensitate și într-o stare atât de pură *bucuria, fericirea estetică*, de care vorbea însuși Nabokov. Cum în bietele noastre vremuri cocârjate sub povara politicului și a istoriei posibilitatea unor asemenea reacții de lectură a devenit rară, să salutăm - gestul mă surprinde și pe mine - virtuțile turnului de fildeș. Cel puțin de arta sa să nu se atingă istoria care s-a distrat de minune cu artistul și care a făcut dintr-un aristocrat rus un cetățean american (mai mult sau mai puțin respectabil, căci tocmai *Lolita* a provocat în Statele Unite un mare scandal)! Vom vedea de altfel că nici gratuitatea „cinică“, nici arta pentru artă amorală nu constituie ultimul cuvânt al acestui incomparabil maestru al echivocului, care știe a învecina incompatibilitățile, și chiar a le face să se întrepătrundă.

Dacă istoria e gonită din literatura lui Vladimir Nabokov, istoria literaturii (cu care de altfel se ocupă atât autorul cât și personajul principal al *Lolitei*) e, dimpotrivă, convocată în plenul ei aici, pentru a fi nu o dată parodiată. Romanul de care ne ocupăm e literalmente tixit de nume de scriitori și de personaje literare, de titluri de cărți: Ronsard, Sade, Poe, Dickens, Turgheniev, Dostoievski, Proust, Don Quijote, *Mizerabilii*, Jean Christophe ... Alte nume de scriitori și de personaje literare, alte titluri de cărți plutesc în aer și cititorul e invitat (presat) să le rostească singur: André Gide, de pildă, și al său *L'immoraliste*. Literatura pătrunde în literatură și prin fantezia (bine controlată) a autorului de a (re)boteza personaje și obiecte. Persoana care îl îndrumă pe protagonist spre un spital orășenesc (unde Lolita ce arde de febră va fi internată) e numită Erlkönig (după celebra poezie a lui Goethe); mașina, *car*-ul cu care Humbert străbate Statele Unite devine „bătrânul și șubredul (...) Melmoth“ etc. *Lolita* e o operă de sinteză literară, filologică și onomastică și totodată una profund originală. Construită până la ultimul detaliu și în același timp spontană și liberă. Calculată și imprevizibilă. Cerebrală și inspirată. Ca și eroul său iubitor de șah, autorul (autor cândva și de careuri de cuvinte încrucișate, după cum s-a arătat mai sus) e foarte sensibil la „magia jocurilor“. Totul e premeditat, nimic nu e întâmplător în romanul lui Vladimir Nabokov. *Lolita* e un edificiu de aluzii precise, descifrate pe măsura progresului lecturii, sau după încheierea acesteia. Mai mult sau mai puțin celebrul dramaturg Clare Quilty, rivalul protagonistului, pe care acesta îl va ucide la sfârșitul cărții, apare la începutul ei într-un sec articol de dicționar, care pe moment nu ne spune nimic, pare o simplă „umplutură“. „Vânătorii vrăjiți“ e numele bizar și obscur al unui hotel (sau motel) legat de periplul amoros al eroului dar și titlul unei piese a lui Quilty, în care urma să joace Lolita. McFate e o colegă a Lolitei la școala din Ramsdale, de care luăm cunoștință când Humbert reproduce - cam fără rost, așa ni se pare la prima vedere - catalogul clasei, știut pe dinafară ca un poem; dar și numele pe care protagonistul i-l


Veronese, *Adorația magilor* (detaliu)

dă, în confesiunile sale, destinului, fatumului. Mama lui Humbert moare în timpul unei furtuni, ucisă de un trăsnet. Amănuntul biografic trimite la monstruozitatea eroului, pentru care cea ce i-a dat naștere este, astfel, cumplit pedepsită. Faptul că în copilărie H.H. voise să se facă spion e o aluzie la clandestinitatea vieții sale de pervers mereu temător de a nu fi descoperit. O banală minge de tenis scoasă în treacăt la vedere la începutul romanului „anunță“ un moment de vârf al acestuia: marele dans tenisistic al Lolitei, explozia supremă a farmecului ei demonic, de nimfetă ș.a.m.d. Virtuoz al procedeelor romanești, de care se folosește ironizându-le (convenția manuscrisului, complicată aici, scris de o persoană, încredințat alteia și publicat de o a treia merge până la eliminarea completă a autorului adevărat, care nici nu mai știm ce caută pe copertă, citarea de texte „adevărate“: scrisori, tăieturi din ziare etc. - până la citarea dintr-un jurnal distrus cu cinci ani înainte - „așa cum spionul transmite oral conținutul notei pe care a înghițit-o“, mimarea preciziei - până la absurd jurnalul distrus fusese un obiec[t] elegant, „produs de Blank Blan[k] Co, Blankton, Masachusetts“ scrupulul exagerat al amănuntelor - până la a nu ignora nici măcar un fir de păr lipit în chip de sem[n] de întrebare pe peretele unei căr[ți] ...), autorul plasează „oglinzi“ [în] calea celor mai importante personaje ale sale (pederastul Gaston Godin îl „reflectă“ p[e] amatorul de nimfete H.H.), refuză hotărât rolul de demiurg pe care totuși îl revendică în st[il] de păpușar într-un final în care u[n] personaj nu izbutește să ucid[ă] (deși trage foc după foc) iar alt[ul] nu reușește să moară (deși are în corpul său destule gloanțe pentru a sucomba de mai multe ori), anticipează ceea ce nu pare obligat să anticipeze (că eroul v[a] fi părăsit de Lolita, că va ucide) și nu dezvăluie ceea ce pretinde că dezvăluie (la p. 299): numele adevăratului iubit al Lolitei, nume „pe care cititorul perspicace l-a ghicit probabil, d[e] multă vreme“, așa încât, el, scriitorul, nu se mai obosește s[ă] ni-l spună! Cu asemenea perfid[ii] de narator abil, Nabokov con-struiește o proză plină [de] capcane. Cea dintâi capca[nă] întinsă cititorului o constit[uie] însuși titlul romanului: Lol[ita] sugerează un cu totul alt gen [de] literatură decât cel căruia [în] realitate îi aparține. Pe dre[pt] cuvânt critica literară înalt[ă a] vorbit de *„nisipurile mișcăt[oare] ale lui Nabokov“*. Nici o pal[mă] de loc ferm pe calea pe care [ți-o] propune să mergi. Nu ești [ni-]ciodată sigur de nimic, citind[u-l] pe acest scriitor. Nu știm [nici] măcar *ce* citim: o tragedie, [o] comedie? Un critic (How[ard] Nemerov) a definit astfel a[m]biguitatea romanului lui Na[bo]kov: *„Lolita* e, poate, cea [mai] hazlie comedie de la *Hec[uba]* încoace“ (am citat din cele câ[teva] pagini de Comentarii cri[tice] inspirat anexate volumului la c[are] ne referim). Nu știm apoi c[um] să-l calificăm pe eroul și aut[orul] convențional al cărții, ascuns [sub] pseudonimul dublat de Humb[ert:] avem de-a face cu un nebun, [un] monstru, un om totuși, doa[r] foarte nefericit? În num[ărul] următor al revistei vom încerc[a să] răspundem acestor întrebări [și în] primul rând celor legate [de] întunecatul Humbert Humbert.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Constantin ABĂLUȚĂ

Autoportret cu mașini de scris

PAHARUL CU APĂ DIN DULAP

M-am dus să umplu paharul cu apă din dulap.
Dacă umplu paharul cu apă din dulap mă simt bine toată ziua.
Întotdeauna când nu sunt acasă cineva bea apă din pahar
și atunci când mă întorc mă simt ca un rege
care a mai oferit câțiva ani de pace supușilor.
În momente critice ale ființei mele și-ale lumii,
nivelul apei din pahar tinde către zero.
Atunci regele din mine-i în dilemă,
să-nfrunte dușmanul prin viclenie sau prin luptă dreaptă?
În cele din urmă sfârșesc prin a umple iar paharul,
înredințându-mă cu totul echilibrului natural al apei,
transparenței paharului,
opacității dulapului.

CINEVA CU O LANTERNĂ

Nopțile când vin acasă
sunt urmărit cu lanterna dintr-un balcon.
Merg în spotul de lumină gândindu-mă cine poate fi.
Prieten, dușman, admiratoare, copil jucându-se,
vreun bătrân care se plictisește?
La ușa blocului lumina rămâne nemișcată așteptând să intru.

Uneori, din hol, privesc peste umăr
cercul luminos din care-a scăpat trupul meu.
O, noapte,
ști-vom vreodată cui întinzi această cursă:
mie sau cercului luminos?

PETARDE ȘI LUCRURI

În colțul camerei, pieziș, oglinda rotundă.
În spatele oglinzii atâtea lucruri:
flanele, pungi cu ciorapi, un radiator stricat, ziare vechi.
Când vine cineva pe la mine îmi admiră oglinda
fără să știe ce zace în spatele ei.
Chipul lui se oglindește radios în apele egal luminoase
ale suprafeței ce dă în odaie. Mie mi-e gândul
numai la lucrurile din colț, știute în spațiul strâmt și obscur.
Sigur că aș putea să iau de-acolo lucrurile,
dar golul rămas n-ar fi mai liniștitor.
În plus, noaptea, cui aș lăsa lucrurile?,
Așa cel puțin știu că sunt după oglindă și dorm mai împăcat.
Fața oglinzii o las doar camerei și vizitatorilor
care-și exhibă fețele ca pe niște petarde victorioase.

CASA DIN COLȚ

Casa din colț vede oamenii pe două străzi,
știe cine va-ntâlni pe cine.
Surprinde vântul chiar la cotitură.
Când moare cineva pe una din străzi,
le spune trecătorilor că lumea nu se oprește aici.
Ea dă un punct de vedere orbilor
și-i bucură pe copii.
Împrejurul ei ploaia își amintește de potop.
Împărțită între două goluri,
e prima care cade la cutremur.
Prima pe care zorii o pulverizează
cu laserul lor subpământean.

VÂNTUL

Vântul face vârtejuri în fața casei mele.
Mă voi urca în pod și voi sta acolo cât trebuie
ca viața mea să se hotărască.
Vântul nu știe dacă mă mai poate ajuta.
eu nu-l acuz, eu nu sunt bun de nimic.
Vecinul de la care iau apă îmi face semne să mă grăbesc.

Privesc umbrele crengilor
pe alte crengi,
E dureros că stau în liniștea geamurilor
care nu vor să crape, e-ntristător că n-aduc
certificat de sub nici o dărâmătură, O, vânt
care constați primul tot ce nu există.

SUNT ATÂT DE SINGUR

În casa în care am locuit
ceva se sfârșește ca o nuanță
de gri care intră-n albastrul pereților seara.
Deschid fereastra ca pentru a zări oameni
pe strada mea mereu pustie.
Am intuiția geamului crăpat
care descoperă siluete inexistente în aer.
Poștașului îi dau bună ziua degeaba.
Sunt atât de singur încât stau într-un picior,
scuză inacceptabilă pentru cei de la ghișee
care țipă abrutizant Următorul!
Următorul!

OMUL APATIC

Omul apatic merge în toate direcțiile.
Poartă o pelerină plină cu săgeți desenate cu cretă.
Face pași minusculi, pelerina țiuie ușor.
Are un văr în provincie, misit de cai, acum la șomaj.
Are un frate-n Canada, paznic al lacului Ontario.
La o întretăiere își pune la-ntâmplare arătătorul
pe pelerină. Pornește în direcția săgeții
celei mai apropiate. Locuiește sub un pod,
loc bun de unde trage la țintă,
spulberă norii cât ai zice pește.
Cu fiecare nor spulberat brațele i se-ncălzesc mai tare,
hei, ca atunci în cimitir lângă tatăl său care săpa gropile
și-i da lui iarba de deasupra.
Când ai multă iarbă soarele prinde tărie,
spune omul apatic și-o apucă-n direcția
săgeții de pe piept.

AUTOPORTRET CU MAȘINI DE SCRIS

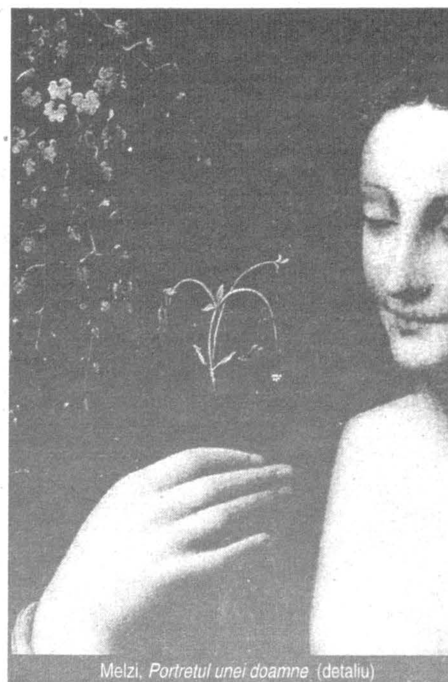
Casa în care locuiesc are patru camere
fiecare cu mașina ei de scris.
Astfel nu simt niciodată trecerea timpului.
Litere cu caracter diferit nori de vară
alunecarea și rotirea carului anotimpurile
tandră devălmășie.
În zilele cu soare trec din cameră în cameră ca un om,
schimb pe rând mașinile de scris ca un zeu dezlegând
constelații în cele patru vânturi.

SPAȚIU

Segmente
zile din nimic
am apa chipului mort
veniți să fim alături de frica
atât de plăpândă
atât de caldă
a camerei
goale.

MEMENTO

Seara
adaug câteva cuvinte faptelor zilei
aici, în acest caiet.
Ai casei dorm. Eu încă mai caut
drumul furnicilor.



Melzi, *Portretul unei doamne* (detaliu)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bogdan POPESCU

Vorbitor

Să mă fi văzut când am venit în sat, nu astăzi. Chiar dacă trecusem de treizeci , eram încă frumoasă. Aveam părul lung de tot, negru, și-l împleteam în două coade groase, ca pe timpul când mergeam la pension. De câte ori mă pieptănam, îl ungeam cu ulei de nucă. Așa era pe vremurile alea. Aveam pielea albă și moale, iar ochii-albaștri și curați. Erau, ce-i drept, puțintel ieșiți din orbite, dar asta din cauză că nu vedeam prea bine. Miopia, de care am suferit de când mă știu, a avut o importanță foarte mare în viața mea. Așa l-am cunoscut pe cel de-al doilea soț al meu. Lucram ca funcționară pe lângă un mare depozit de materiale de construcție, după ce bolșevicii desființaseră Banca de Scont, unde făcusem o carieră strălucită până atunci. Chiar șefa mea de birou mă lăudase în fața colegilor, că n-am lipsit niciodată de la slujbă și că făceam întocmai ce mi se spunea. Dar nu de dragul muncii mele mă lăudase Stamatoaia. Cu vreo două zile înainte stam de vorbă cu o colegă în birou, cu spatele la ușă. Și cum urechile mele fine nu m-au înșelat niciodată, am auzit-o pășind tiptil în spatele nostru pe șefă. M-am apucat să vorbesc tare nitamnisam, că s-a și speriat colega mea, săraca: „Ce părere ai dragă de doamna Stamate? Nu-i dai nici treizeci de ani și se îmbracă cu atâta gust!“ Am auzit-o pe șefă cum se îndepărta ci pași repezi, făcânu-și mai apoi o intrare zgomotoasă. Ne-a zis bună dimineața și ne-a rânjit cuceritor pe sub mustața ei de husar. Era urâtă ca o balabustă și rea ca Muma Pădurii. Peste vreo săptămână m-a propus directorului pentru mărire de salariu. Pe atunci eram încă fericită. Primul meu soț, ofițer de carieră în Armata Română, căzuse prizonier la ruși. Reușise să-mi trimită o scrisoare prin unul care evadase. Îmi spunea să stau liniștită, că îi tratează corect bolșevicii și că pentru el războiul s-a terminat. Să fiu cuminte și să-l aștept, că n-o să mai dureze mult și o să se poată întoarce acasă. Aproape zece ani trăiam cu el. Dar zece ani de viață cum cred că n-ar fi unii în stare nici într-o sută de vieți. Nu m-am certat cu săracul Cătănescu nici măcar o dată. Locuiam cu chirie undeva pe lângă Grădina Icoanei și eram fericiți. După ce ieșeam de la slujbă îmi luam șevaletul și vopselurile, mă duceam în parc sau chiar pe străzi mai liniștite și mă apucam de pictat. La început în acuarelă, pe urmă cu vopseluri serioase. Seara, când venea și el, îi arătam ce mâzgălisem, mă lua în brațe și spunea că o să ne îmbogățim dacă vindem tablourile mele, dar mai bine să le lăsăm ca să aibă copii noștri, când se vor face mari.

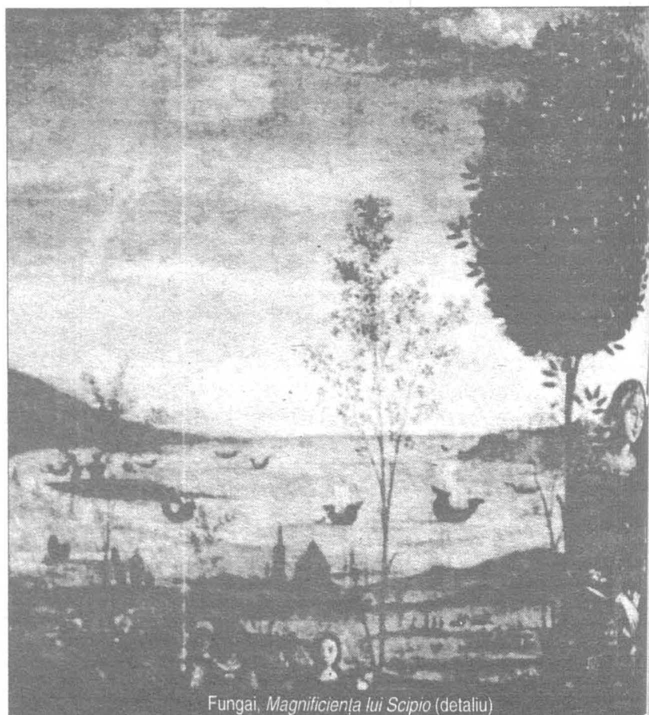
N-am avut noroc de copii. Cum a potrivit Dumnezeu lucrurile, numai El știe: mama a avut zece fete și, dintre toate, una singură a reușit să facă un copil - o fată - și aia prin cezariană. Noi alelalte - nimic! Sufeream de nu știu ce sterilitate, sau naiba știe de ce. Așa că, ce era să facem? Ne-am luat toate bărbat și ne-am pus la casele noastre pe trăit cuminte și decent, cum ne învățase tata de mici, folosindu-se uneori și de o biciușcă de birjar - că pe atunci încă se mai umbla cu birja prin oraș. Abia mult după războiul primul mondial au început să apară mai multe automobile. Tata purta mustăți groase și avea o privire de te îngheța. Dar era un om milos. Odată, când ne întorceam eu și cu el de la piață, l-a văzut pe unul care ducea găinile spânzurate de picior. Săracele își suceau în fel și chip capetele, probabil se amețiseră. Tata l-a rugat pe om să-l lase să-i ducă el păsările până acasă. Omul s-a uitat cam câș dar, văzând că are de-a face cu o persoană serioasă, i-a dat voie. Și tata le-a luat în brațe, a străbătut cu ele așa jumătate din oraș, nimai ca să-i arate că n-are nici un rost și e păcat să chinui animalele degeaba. Nu mai spun că s-a umplut de găinaț și fulgi pe costumul lui cel bun. Cu noi noi nu se arăta atât de milos. Mi-aduc aminte că eram ceva mai mărișoară și am găsit pe stradă o piesă de argint. Îmi tresărea inima de bucurie când mă gândeam că o să le cumpăr surorilor mele câte un coșuleț de zahăr. Am dat fuga, am luat zece coșulețe și am întins-o spre casă fără să mai aștept restul care trebuia să fie destul de mare. Când să deschid poarta, hop! nas în nas cu tata. „De unde le ai?“, m-a întrebat. I-am spus. Mi-a aruncat dulciurile și le-a zobit ciu picioarele, pe urmă m-a chemat și m-a altoit cu o curea de nu mai puteam nici să plâng și-mi spunea că niciodată să nu mai pun mâna pe ce nu-i al meu. S-a scotocit prin buzunar, a scos o monedă de argint și m-a pus să mă duc să-l caut pe cel care o pierduse. Mergeam pe stradă și strigam printre sughițuri de plâns și lacrimi: „Cine a pierdut asest ban? Cine a pierdut acest ban?“ Până la urmă a venit o baragladină de țigan și mi-a zis că el. Nu l-am crezut, dar i l-am dat ca să scap de chin. De-atunci n-am mai luat de la nimeni nici măcar un căpățel de ață fără să cer. Și când m-am făcut mare și bună de măritat, tot aveam frică de bani și nu știam cum să scap mai repede de ei când îi căpătam.

La un bal din orașul nostru l-am cunoscut pe Cătănescu, care pe atunci mai avea puțin și termina școala de ofițeri. M-a pețit, tata m-a dat și-am plecat în Capitală unde era regimentul lui. „Tu de foame ai să mori!“ glumea Cătănescu. Era nițeluș încurcat că nu îmi prea venea să mă apuc de mâncare și de scuturat prin casă. Până al urmă a zis că n-are a face, asta e, eu sunt o artistă și trebuie să se poarte cu mine ca atare. Așa că a angajat o fată-n casă, pe lângă ordonanța pe care o avea de la milităria lui de-acolo. Și-uite cum am dus-o noi bine ceva vreme, până când a izbucnit războiul și a trebuit să se ducă să elibereze Basarabia de sub bolșevici.

Îmi spunea că n-o să dureze mult, că mujicii habar n-au ce-i aia tanc sau avion de vânătoare. Și mai spunea că e sigur că Mareșalul avea o înțelegere secretă cu Hitler și că, după ce o să-i batem bine-bine pe ruși, o să ne luăm înapoi și partea din Ardeal care fusese dată de pomană lui rahatu-ăla cu ochi care se nuumea Horthy și care până la urmă a scăpat de judecata istoriei și-a mai trăit încă vreo zece ani buni după război. Dar știi cum e cu socoteala de-acasă. Au intrat în ei ca-n brânză și pe urmă s-au oprit. A început Ivan să le arate că știa ce-i ăla tanc, avion și, pe deasupra, și ce-i aia katiușa. Se zicea că mureau oamenii de frică numai auzindu-le urlând. Multă vreme, cum am apucat să spun, am umblat cu scrisoarea lui din prizonierat și cu gândul că tot o să scape. Dar n-a fost să fie. Am auzit în cele din urmă că a murit și nici prea mare jale nu trebuia să arăt, că se schimbaseră vremurile și era o mare dezonoare și o mare infracțiune să ai în familie morți, răniți sau prizonieri pe frontul de răsărit. De-atunci și până în zilele de azi și-a cam luat norocul ochii de la mine. Cu serviciul m-am zbătut de nu m-am văzut într-un sat ceva mai răsărit, la depozitul de materiale de care începusem să vorbesc. Numai eu știu cum am cărat din Capitală tot ce agonisisem: mobilă multă din lemn sănătos, cărți, tablouri, boarfe, fel de fel de lucruri... Le-am dus și le-am descărcat de-a valma într-o magazie, că în cămăruța pe care o închiriasem de la o babă, nici gând să încapă. Le rodeau șoarecii și se umpleau de praf, iar mie mi se rupea sufletul. Într-o zi vine unul în birou să-i fac nu știu ce acte pentru niște tablă de casă . Am încercat să-i explic că lipsea o ștampilă, dar el nu înțelegea. Și-a luat pălăria de pe cap, a frământat-o puțintel în mâini și pe urmă mi-a urlat în obraz: „Ascultă tovarășe, ce e cu birocrația asta mic-burgheză? Și ce beliți ochii ăia la mine?“ Am roșit și l-am lămurit că din cauza vederii. El a plecat mormăind ceva de dumnezei și a trântit ușa de-a căzut tencuiala de pe lângă toc. Mi-a spus cineva din birou că ăsta era cel mai fidel client al lor. Locuia într-un sat nu prea departe, avea nevastă și trei băieți mărișori. Fiind venetic în sat, nu avea un loc de casă al lui, așa că vroia să-și facă una pe pământul nevestei. Primăvară se apuca de lucru, o înălța binișor, iar toamna, când se certa cu nevasta și se hotărau să se despartă, o dărma, ca nu cumva să-i rămână ăleia munca lui.

Iarna găseau timp să se împace și primăvară o luau de la capăt: iar construcție, iar ceartă, bătaie și huiduieli cu martori, despărțire, demolare. Numai că în anul în care l-am cunoscut eu, lucrurile se limpeziseră: divorțase frumos cu acte în regulă și, fiind secretar la primărie, și-a repartizat un loc de casă (cam izolat, ce-i drept, dar asta aveam să văd mai târziu). Cum a făcut el, cum n-a făcut, dar în ziua aia, după ce a ieșit furios, a auzit, el știe de unde, de mobila și de zestrea mea, înghesuite în magazia cu pricina. S-a-ntors după câtva timp cu fața zâmbăreață și cu fruntea plină de sudoare. M-a rugat frumos să-l iert, că avea și el necazurile lui, s-a scotocit prin buzunarele de la pantaloni și mi-a întins una proastă și rea, care numai zile negre- făcuse, săracu . Și o suferise el atât vreme, că tot credea că o să-și vină și e în fire. Dacă a văzut că nu se poate, băgat divorț și a lăsat-o cu buza umflată, că nici ei nu-i venea să creadă și se căi în sinea ei că a fost așa tâmpită de scăpat din mână un asemenea om adevărat. Și câte și mai câte. Am stat și m-am gândit: până la urmă trebuia să mă așez și eu undeva, că doar nu era să stau până la sfârșitul zilelor în gazdă la baba mea. Omul era într-adevăr frumos, chiar dacă nițeluși cam mititel pe lângă mine, nu prost, nici neinstruit (terminase liceul) și se purta bine, atât cât îi permitea țărăneala lui pe care anii de studii nu reușiseră să i-o îndepărteze. Am închi ochii, am răsuflat adânc și am zis da. Copii îi erau mărișori, învățaseră să se descurce singuri, așa că nu vedeam mar necazuri. Și oricum, eu ne prea trăind la țară, de-abia așteptam să pictez un colț de pădure, portretul unui țăran, sau ma frumos, un apus de soare pe malu Dunării. Ne-am căsătorit repede, fără farafastâcuri și am pornit cu fruntea su spre noul meu cămin.

El a tocmit un camion, mi-a încărca zestrea și duși am fost. Dar se vede c plecasem cu ghinion: ne-a apucat ploaia și mașina a rămas înțepenită în glod. Am ajuns acasă noaptea târziu, înghețată și moartă de oboseală și nu prea-mi ardea să mă uit împrejur. Dezastrul cel mare abia a doua zi s-a întâmplat, când m-am trezi Casa nu era terminată, nu era tencuită peste tot, pe jos - pământ bătătorit, de găleți, mistri, varnițe și alte alea te împiedicai la tot pasul. Într-o cameră locuiau păsările, într-alta o scroafă cu purcei, în următoarele dormeau pe o rogojină și acoperiți cu o țoală cei doi băieți (celălalt îl lăsase tribunalul mamei sii): Când am ieșit și m-am uitat de jur împrejur, mi-am dat seama că nici vecini n-o să avem. În jurul casei se întindeau pământuri cu vie și porumb. Singura clădire care se zărea era moara, un fel de


Fungai, *Magnificiența lui Scipio* (detaliu)

câteva bomboane spirtoase pline de praf și de scame și care parcă erau tăvălite prin mălai. Eu, ca proasta ca să-l nu-l jignesc cumva, am băgat în gură una și i-am spus că era foarte bună. Pe urmă n-am mai scăpat de el. Făcea ce făcea și mă trezeam cu el în birou. Cred că o tocmise pe baba la care stăteam cu vreun chil-două de țuică. Aia s-a apucat să-mi spună că, Doamne, ce băiat bun e: harnic de n-are pereche, frumos și cu funcție la Primărie. Da' ce folos că băiatul, om bun ca pâinea caldă, n-a avut în viață noroc de femeie pe măsura lui. A de-i fusese nevastă era

cutie neagră așazată înspre apus. În cur atâta avea: un pătul prăpădit, înjgheba din te-miri-ce, o cocină în care porcul de Crăciun nici nu se putea să se miște din cauza nămolului și un puț în lucru care, dacă nu știai despre ce era vorba, semăna cu un fel de spânzurătoare. În rest, fluiera vântul. Chiar și la propriu: eu m așteptam să aud cântece de cuc, ciocârlii, mierle și alte păsări; când colo pe deasupra casei de-abia dacă trecea din timp în timp câte o cioară care croncănea a plictiseală. Cu toate astea, nu mi-am pierdut încrederea. Mai ales că el îm

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

arăta curtea cu mândrie şi-mi spunea planurile lui: aici o să punem pomi, în spate de tot vie, dincoace grădina cu legume, dincolo construim o magazie sub care o să săpăm un beci şi câte şi mai câte. După toate astea, hodoronc-tronc, mă întrebă ce aveam de gând să fac de mâncare. Am bâiguit că aş face nişte cartofi (mă gândeam să nu-l bag la cheltuială, dacă i-ar fi trecut cumva prin cap să taie o găină - pe care, dealtfel, nici nu mă pricepeam s-o jumol...).

Dar el mi-a spus că prin părţile lor cartofii nu se făceau şi erau foarte scumpi. Aşa că mai bine să fac nişte fasole bătută cu ceapă prăjită. Bineînţeles că eu nu ştiam cum se găteşte aşa ceva şi în prima zi de căsnicie au mâncat mai mult porcii decât noi. Copiii au fugit la mumă-sa şi s-au plâns că vitrega îi ţine nemâncaţi şi că e vai de capul lor. Aia, ca să arate lumii cât e ea de bună şi grijulie cu odraslele, a venit cu ei până la noi la poartă şi le-a dat nişte oale. Atâta i-a trebuit zmucitului: a deşertat oalele şi a aruncat cu ele după fosta lui nevastă, pe urmă i-a luat pe băieţi la poceală. Degeaba strigam să-i lase în pace: nu şi nu. Ba mi-a mai aruncat şi o privire care numai de drag nu era. L-am lăsat în pace, dar îmi era milă de copii. Chiar dacă nu urlau, ştiam că îi durea şi mai ştiam că mă urau din tot sufletul. Dar mi-am zis că o să le treacă dacă mă port frumos cu ei, le citesc basme sau le povestesc întâmplări adevărate. Îmi era greu de tot, trebuia să fac treburi despre care nu-mi închipuisem vreodată că ar fi putut exista şi nu găseam nici cea mai mică plăcere făcându-le. Mă străduiam din răsputeri să iasă bine, dar, de obicei, toate ieşeau pe de-a-ndoaselea. Mâinile, în loc să mă ajute, parcă mai rău mă încurcau, iar picioarele mă purtau de colo-colo degeaba, mă-nvârteau şi mă răsuceau de nu mai ştiam încotro s-o apuc. Într-o dimineaţă mi s-a năzărit să mă scol mai devreme ca să prind un răsărit de soare. Nu pusesem mâna pe pensulă de multă vreme şi parcă mi se făcuse dor. Cum m-a simţit că m-am dus de lângă el şi că mă îmbrăcam, a făcut şi el ochii şi a strigat la mine vesel, cu gând ca să mă laude: „E, da! Asta da femeie! Aşa-mi place şi mie! Cine se scoală de dimineaţă ajunge departe!" Dar când a dat cu privirea de carton şi de vopsele a tăcut, s-a-ntunecat la faţă, a coborât din pat şi mi le-a luat din mână. Le-a azvârlit într-o ladă, apoi m-a privit drept în ochi: „Aici n-avem timp de jucării" - şi s-a-ntors cu spatele.

Avea două găuri mari în turul izmenelor. Deşi nu era deloc cazul, parcă mă umfla râsul. Atunci a trebuit să aleg pentru toată viaţa între pictură şi cârpit izmene. Cum era firesc, am ales cârpitul. Dar niciodată nu am reuşit ca lumea... Nu eram făcută pentru aşa ceva. Şi timpul a început să treacă peste mine, să mă îmbătrânească şi să mă cocoşeze. Am aflat multe lucruri, chiar şi ce-i aia să te înjure şi să-ţi tragă câţiva ghionţi bărbatul. Şi, Doamne, ce mă mai străduiam să-i fac pe plac! Cu cât mă chinuiam mai tare, cu atât greşeam mai rău. Lumea din sat mă luase de hăbăucă pentru că aveam o fire cam distrată, ceea ce pe ei îi înveselea la culme. S-ar fi putut să aibă şi ceva dreptate, nu zic nu. Într-un rând, mă trimisese el în sat să cumpăr de la Feroase un bidon cu gaz şi nişte balamale. M-am învârtit ce m-am învârtit, du-te-ncolo, -ncoace, în sfârşit am luat-o spre casă. În curte la noi o femeie făcea treabă, spăla nişte rufe într-o albie. „Ia uite, dragă - îmi zic -, mi-a angajat o femeie să mă ajute în gospodărie. E, totuşi, un om delicat". Şi nu mai puteam de bucurie. „Bună ziua!" - zic eu cu veselie. „Săru' mâna, coană", răspunde femeia pe care n-o cunoscusem până atunci. „Merge, merge, te descurci?" o întreb eu cu multă amabilitate, deşi nu ştiam să fac conversaţie cu ţăranii. M-am uitat mai bine în albie şi am luat-o la rost: „Ale cui sunt rufele astea?" „Doamne, iartă-mă, ale mele, ale cui să fie?" - s-a-nchinat ea. Mi-am aruncat ochii cu atenţie prin bătătură şi-am întrebat cu glasul cam mic: „Păi bine, dragă, aici nu e la mine acasă?" Nu era. Nimerisem în altă parte. Femeia m-a luat de mână şi m-a plimbat prin tot satul spunând la toţi pe care îi întâlnea ce păţise cu mine. În cele din urmă m-a dus acasă, m-a împins pe poartă şi a plecat râzând. Iar încurcături de felul ăsteia, parcă nu mă simţeam bine dacă nu le făceam măcar o dată la o lună, ca să aibă ce discuta învăţătorii în cancelarie şi lumea prin sat. Între timp urmasem nişte cursuri scurte de institutori şi mă făcusem învăţătoare. La inspecţii ieşeam totdeauna cel mai bine, pentru că lucram cu multă diplomaţie, ceea ce pe unii i-a pus pe gânduri şi i-a făcut să se uite la mine chiorâş, adicătelea aş fi fost un om cu două feţe: slab pe dinafară şi dat naibii pe dinăuntru. Dar nu aveau dreptate. Mica mea diplomaţie era cu totul inofensivă: în loc să analizez propoziţii de genul *Ana are mure*, eu îi puneam pe copii să-mi spună părţile de vorbire din *Steagul roşu flutură măreţ peste popoarele eliberate* şi succesul era garantat. Câştigam destul de bine, dar niciodată nu puneam mâna pe banii ce mi se cuveneau. Asta era treaba lui. El mi-i lua şi-i ascundea numai el ştia unde. Făcea şi pe dracu-n patru pentru bani. Vindea vin, ţuică, ouă, păsări şi era de o zgârcenie cum nu mai văzusem în viaţa mea. Cât timp am stat cu el, adică vreo patruzeci de ani, şi-a cumpărat un singur costum de haine pe care nu l-a îmbrăcat; îl ţinea pentru moarte. De îngropat s-a îngropat cu alt costum, că pe ăla îl găuriseră şoarecii. Cât despre mine, ce să mai vorbim. Până îl convingeam să-mi cumpere ceva, trebuia să mă rog cu cerul şi pământul şi să-l fac să creadă că era un lucru cu adevărat util.

Zgârcenia lui devenise un caz patologic. Şi ştii care e partea nostimă? Multă lume credea că de fapt eu eram capul răutăţilor pe care le făcea el. Într-un an, când taică-tău era tânăr şi deabia se aşezase şi el serios la casa lui, adică în odăile în care staţi voi şi astăzi, bărbatu-meu s-a gândit să facă nişte bănuţi pe spinarea ălui mare. Nu-l mustra deloc conştiinţa că fura de la copiii lui; îşi făcea socoteala cam aşa: dacă el a cheltuit o groază de bani să-i ţină pe toţi trei în facultăţi câte cinci ani, de ce n-ar avea şi el dreptul la o răscumpărare? Taică-tău zobise strugurii în tocitoare şi lăsase mustul să fiarbă numai niţeluş în coajă. Trebuia să plece în noaptea aia cu motocicleta la oraş, aşa că n-aveam de ce să ne temem. Pe la două noaptea, împreună cu mine, a cărat mustul din tocitoare în butoaiele noastre. Pe urmă a scos cepul şi a aruncat câteva găleţi de apă de jur împrejur. A doua zi s-a dus foarte îngrijorat la taică-tău şi-i tot spunea cu mare supărare în glas: "Mă, băiete, de nimic eşti, auzi, de nimic! Cum de n-ai bătut tu cepu-ăla mai bine, de ţi-a curs vinu-n măruntaiele pământului?" Fiu-său l-a drăcuit şi era cât pe-aci să-i ardă şi-o palmă, dar s-a abţinut. Văzuse tot ce se întâmplase noaptea, pentru că îi rămăsese motocicleta în pană şi se întorsese pe neaşteptate. Vrusese să ne dea chiar atunci cu găleţile în cap, dar cică se strunise ca să vadă până unde ne duce mintea. Din toamna aia mi-au ieşit vorbe cum că l-aş pune la cale pe bărbatu-meu. E drept că ideea să scoatem cepul şi să udăm cu apă în jurul putinii a mea a fost, dar mi-a venit numai şi numai ca să nu-l bănuiască cineva pe el... Vă fura şi el ce putea şi când putea. Ciupea câteva ouă, o dublă de porumb, o sapă, un topor, scânduri, saci de iută şi câte şi mai câte. Taică-tău se obişnuise: când îi lipsea ceva, intra la noi în magazie, scotocea şi găsea. Şi bărbatu-meu îi explica mereu că el le pusese bine acolo ca să nu le fure altcineva de prin curte... Dar pe mine nu mă privea nimeni cu ochi buni. Nici nu mi-ar fi păsat prea tare. Ce mă durea şi nu mă lăsa să dorm era unde naiba punea el banii, că doar şi eu muncisem pentru ei şi-mi dădeam sufletul robotind în gospodărie – chiar dacă, de ce să mâniem pe Dumnezeu, nu se cunoştea nimic din ceea ce îmi închipuiam eu că făceam... Şi mă mai rodea faptul că nimeni nu avea aici o simpatie pentru persoana mea (poate numai tu, puţintel la minte şi nevinovat ca un copil ce erai). În schimb, cu toate nebuniile lui, bărbatu-meu era respectat pentru că el era capul de familie, încă în putere, băţos şi dârz. Mi-a fost şi mie greu. Aproape o viaţă întreagă. Până să moară, bunică-tău dase în mintea copiilor: nu mai ştia ce face, uita de la mână până la gură, se plimba toată ziua prin vie ca să nu-i fure careva strugurii. Trebuia spălat şi îngrijit ca un copil mic, iar eu nu mă puteam descurca, nu mai aveam putere. Dar aşa nebun cum era, într-o zi, când îşi venise niţeluş în fire mi-a spus un lucru care vă interesa pe voi toţi. Pe urmă l-a apucat iar târâtul prin vie. Până în ziua în care vecinul cu care el se certase cu vreo zece ani în urmă i-a aruncat în cap cu un bolovan, ca să se răzbune. Ai fost şi tu de faţă, chiar dacă vecinul nu te zărise, şi ai văzut cum moşneagul s-a prăvălit pe răzor, cu ochii atinşi de cataractă clipind a neînţelegere către cer. Sub pielea zdrelită de pe un obraz rămăsese pământ din bolovan. Pe celălalt curgea o lacrimă din ochiul urduros... După ce a murit, la câtva timp după asta, am vrut să văd cât mă iubesc cele trei nurori ale mele. Aşa că ştii ce-am făcut? Acuma pot să-ţi spun, că oricum nu mai contează... M-am prefăcut că mi-am rupt şoldul, l-am plătit pe un doctor ca să le arate altă radiografie şi m-am pus pe bolit. Nu-ţi spun ce plăcere simţeam când veneau să mă hrănească, să mă spele, să-mi pună plosca şi să mă – nu te supăra – şteargă undeva. Asta a fost o parte din revanşa mea. Nimeni nu m-a crezut atunci când, într-o criză la cap şi aiurind niţel, le-am spus ca să sape în vie, că acolo îngropase răposatul un bazin pentru lavoar în care pusese bani pentru toţi copiii, în trei părţi egale, ca să le rămână după moartea lui. Că de viu nu putuse cu nici un chip să se despartă de teancurile alea de sute. Mai bine şi-ar fi dat un rinichi, un plămân sau o mână, decât să dea vreun leuţ din buzunar. Şi dacă nu m-a crezut nimeni atunci când mi-o luase mintea razna, nu e vina mea. E drept că, nebună-nebună, dar atât de proastă n-am fost să le spun în ce loc din vie să sape. Aşa că puteau ei să bage şi buldozerul, că, dacă nu ştiau unde, tot degeaba. După ce mi-a trecut criza cu pierderea cunoştinţei, am luat într-o noapte o cazma şi un felinar, am scormonit pământul în locul unde îmi spusese răposatul şi am dat peste bazinul de tablă. Am luat bănuţii de acolo şi i-am pus pe nişte cecuri, fără nici un fel de clauză. Dar puteţi să staţi liniştiţi. Cu banii care erau acolo, fiecare dintre moştenitori ar fi putut să-şi cumpere o maşină mică şi benzină pe un an. Astăzi, de când cu inflaţia, suma le-ar ajunge pentru un sicriu modest şi niscaiva prosoape de mort sau de câteva trotinete fără pretenţii, cam ca aia de ai avut-o tu când erai la grădiniţă şi strigai în gura mare: „La Moscova! La Moscova!". Ai ajuns în cele din urmă cu capu-n gardul vecinului de peste drum şi cu trotineta numai fiare. Te-am luat de mână şi te-am dus la dispensar, că maică-ta nu era acasă, de ţi-au cusut câteva copci în pielea de pe căpăţână. Când s-a-ntors de unde fusese dusă, pe cine crezi că a găsit mamă-ta vinovat? Pe mine! Că de ce te-am lăsat să te dai cu trotineta? Dacă dădea vreo maşină peste tine? Şi m-a făcut şi-atuncea ca pe dracu. Of! Mare noroc ai avut c-ai fost nepotul meu favorit. De mic copil ai aflat de la mine, deşi nu era voie să spui aşa ceva, că în Basarabia trăiesc români de-ai noştri... Ăilalţi nepoţi, mai zăbăuci, n-avea nici unul aplecare şi sensibilitate umanistă ca tine. Nu-i vorbă că, dacă vă întâlneaţi cu toţii, nu-ţi mai venea ţie aminte să înveţi être la indicativ prezent sau că Mihai Viteazul, săracul, după ce a unit ţările române, şi-a făcut o pecete domnească ce cuprindea într-o sinteză stemele celor trei.




Lotto. *Portret* (detaliu)

Ce să-ţi mai spun? Acum plec la mine în oraş cu câţi bani am şi, cât mă mai ţin vederile, o să pictez casele alea vechi, dacă or mai exista. Am să locuiesc la una din surorile mele că, din câte ştiu eu, acum trei ani încă trăiau vreo două. În ce te priveşte, nu pot să spun decât că urăsc violenţa şi că nu m-aş fi aşteptat nicicând din partea ta să scoţi cu foarfeca de vie ochiul vecinului care tocmai îl lovise pe bunicu-tău. O să ai destul timp, aici la penitenciar, să te gândeşti la violenţă şi să devii mai înţelept.

Ştii la ce m-am gândit, dragă? Cu o parte din banii pe care îi am, o să-mi fac o operaţie de frumuseţe; vreau să-mi întind ridurile şi să fiu iar frumoasă. Nu prea tare, pentru că, am citit eu într-un almanah, o doamnă din Anglia avea pielea aşa de întinsă, că nu putea închide pleoapele. Or eu nu vreau în nici un caz să dorm cu ochii deschişi. Iar cu tine, nepoate, dacă am să trăiesc până ieşi, sper să mă mai văd. Nu am de gând să îmi las opera neterminată şi să nu-ţi explic cum se formează şi când se foloseşte subjonctivul mai mult ca perfect în franceză. ■

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

O istorie trăită

Dialog cu poetul Bazil Gruia

● Blaga în fața autorităților ● Proces de presă cu Averescu ● Țuțea la Cluj ● O corespondență inedită a lui Goga

Născut la 5 ianuarie 1909 în Cisteiul de Mureș, județul Alba, poetul Bazil Gruia a publicat pe parcursul a peste 60 de ani, zece cărți de poezie, pe care le amintim cu plăcere: "În țara toamnei" (1929), "Arderea etapelor" (l968), "Obsesia verii" (1972), "Patima albă" (1976), "Efigiile riscului" (1978), "Inscripții pe tăblițe de aer" (l983), "Fabulosul braconaj" (antologie apărută în traducere în limba maghiară la Editura Europa/Budapesta, (1984), "Miraculoșii alter ego" (1985), "Infinitul de fiecare zi" (1987) și "A patra dimensiune"(1989). Li se adaugă două cărți de memorialistică documentară despre Lucian Blaga, "Blaga inedit. Amintiri și documente" (1974) și "Blaga inedit. Efigii documentare" (vol. I - II, 1981).

–Cum se simte Bazil Gruia la cei 85 de ani?

–Relativ bine. Am unele boli care mă supără. Sunt optimist, sper că voi mai trăi câțiva ani ca să-mi pot desăvârși opera literară. Mai am încă trei volume de poeme, finisate, care aș dori să-și urmeze cursul la edituri. E mult mai greu ca înainte, dar sper.

– La zece volume de poezii și o experiență scriitoricească nu la îndemâna oricui, la ce curent vă aliniați?

–E o poezie postmodernistă, un fel de neobaroc. Istoricul literar clujean Ion Lungu spunea despre mine, în articolul „Similitudini poetice", că aș fi un demn urmaș al lui Gongora. Sunt un postmodernist. În cuvântul înainte la traducerile apărute la Editura Europa din Budapesta, sunt considerat "cel mai vechi reprezentant al postmodernismului în Europa de Est".

- Să revenim la amintiri. Un capitol aparte îl constituie în biografia dv. prietenia cu Lucian Blaga.

- Pe Blaga l-am cunoscut în anul l950, când am revenit la Cluj. Blaga lucra atunci la Institutul de istorie. Chiar prima discuție cu Blaga a fost deosebită. Era perioada în care Blaga aera ostracizat, prietenii îl evitau. L-am ocrotit devenindu-i un fel de jurist-consult. Avea o serie de necazuri, multe arătate de mine în cărțile pe care i le-am dedicat. Între altele, odată era să-i vândă mobila la licitație, Blaga uitând să-și plătească impozitul la stat. I s-a pus sechestru și s-a fixat licitația. Am făcut o cerere de amânare a licitației și, printr-un prieten de la Administrația Financiară, Vasile Rotaru, i-am rezolvat problema. Mai gravă a fost problema proprietății de la Bistrița, proprietate vândută de Blaga în l947, nerespectând un decret al regimului comunist, prin care vânzările se puteau face numai cu aprobarea Ministerului Agriculturii. În lege era prevăzută o pedeapsă de până la cinci ani închisoare. A venit din nou la mine, l-am liniștit, spunându-i că nimeni nu a fost dat în judecată pentru aceasta, dar el nu a uitat să-mi spună "La mine e mai grav, eu sunt Lucian Blaga!". Ce am remarcat eu, Blaga avea o timiditate în relațiile cu autoritățile. După moartea lui, în l961, mă gândeam la multe amintiri despre și cu Blaga, dar ele nu puteau face obiectul unui volum, să pot prefigura un alt portret Blaga decât cel cunoscut, pe care să-l cultiva chiar el. Blaga "e mut ca o lebădă", nu e adevărat. Blaga era mut în fața autorităților și a necunoscuților, față de prieteni era deschis, jovial, foarte, foarte intim. Am început deci să-i vizitez pe toți cei care îi erau apropiați, Daicoviciu, D. D. Roșca, doamna Veturia Goga, în total 50 de interlocutori care relatează lucruri interesante. Am descoperit, printre altele, șapte poezii inedite, publicate de mine și republicate recent de doamna Dorli Blaga Bugnariu, 18 variante ale unor poezii, 200 și ceva de scrisori expediate de Blaga, împrăștiate în mai multe locuri. Sigur, Blaga e atât de mare și de vast încât sunt convins că vor apărea și alți biografi ai lui. Cât mă privește, cred că am făcut un "lucru bun", cum zicea chiar Blaga

–Totuși, un lucru rămas neclarificat îl constituie scoaterea lui din învățământul superior.

– Scoatera lui din învățământul superior s-a făcut într-o perioadă de restructurare a întregului învățământ românesc. Propunerea de scoatere a lui Blaga a venit de la Cluj și a fost aprobată de Ministerul Invățământului. Daicoviciu însă l-a protejat și apărat pe Blaga, i-a oferit un adăpost, un serviciu, a fost alături de el până la moarte, în 1961. Am depus acte Blaga la Biblioteca județeană "Octavian Goga" și la Arhivele Statului, acte provenite de la Blaga, de la doamna doctor Armeanu, am creat practic un fond Blaga.

– Dragostea dv. pentru Blaga s-a materializat în două apreciate cărți de memorialistică documentară.

- Cărțile mele despre Blaga au necesitat l7 ani de trudă. Pentru prima carte, „Blaga inedit. Amintiri și documente", 1974, am robotit zece ani. Cu deplasări la București, la Gura Râului, Sibiu, Lancrăm, Ciucea, Bistrița. Pentru a doua carte "Blaga inedit. Efigii documentare", din l981, am muncit șapte ani, dar repet, sunt convins că am făcut un lucru bun.

- Trăiți într-un oraș de care vă leagă multe, foarte multe amintiri. De când datează ele?

- Din anul 1927, când am devenit student al Facultății de drept. Timp de cinci ani, până mi-am luat doctoratul. Și în timpul acesta am făcut o ziaristică la fel ca și dv., activă. Eram prim-redactor la "Chemarea", colaboram intens la "Patria". Din multe articole scrise în acea perioadă îmi amintesc de articolul "Intre modestie și tupeu" care a declanșat procesul meu cu mareșalul Averescu pe tema reprimării răscoalei de la 1907. Am fost primul ziarist ardelean care, sub forma unei acuzații aduse mareșalului Averescu pentru că a primit să fie ministru de război în guvernul Brătianu de atunci cu sarcina expresă de a potoli răscoala, am făcut o delimitare între activitatea lui militară și cea politică, dar politic Averescu nu putea fi numit prieten al țăranilor, cum îl numeau ciracii lui.

Articolul meu din "Chemarea" a declanșat procesul prin care am fost dat în judecată de Averescu. Procesul meu a stârnit o mare vâlvă în țară, opinia publică raliindu-se, în marea ei majoritate, punctului meu de vedere. În apărarea mea s-au înscris 180 de avocați, în frunte cu așii baroului de Ilfov. Îi amintesc pe scriitorul și avocatul Radu Rosetti, Pompiliu Ioanițescu, Mihai Manea, V.V. Stanciu, Vasile Toncescu, Ionel Pop, care ulterior s-a dovedit și un bun scriitor cinegetic. Noi am cerut proba verității, să dovedim cu dosarele care credeam că mai există la Ministerul de Război, ordinul dat de Averescu și planul lui de reprimare a răscoalei. În apărarea lui Averescu au venit 60 de avocați, Averescu afirmând că aceste dosare nu mai există. Am fost condamnat la 15 zile închisoare. Un decret de amnistie m-a absolvit de efectuarea acesteia. Dar doresc să vă spun că aceste dosare s-au găsit recent în seiful regelui Carol I, unde erau închise. Pentru atitudinea mea de atunci am fost felicitat de Nae Ionescu, de Mihai Ralea care mi-a spus, "Domnule Bazil Gruia, tribunalul te-a condamnat, dar opinia publică și istoria te-au achitat". Un articol fulminant despre mine a scris atunci Petre Țuțea în "Chemarea", un articol intitulat "Dansul mareșalului". Să revin la Cluj, oraș în care am stat până în 1932. Ca scriitor am început cu versuri, încă din clasa a III-a de liceu. Eram coleg de clasă cu Pavel Dan care s-a remarcat mai apoi ca prozator. La Turda Pavel Dan a scos o revistă, "Fire de tort", la care m-a rugat să colaborez și eu. I-am trimis poezia "Pământul", care a fost publicată. Cu primul volum am debutat în 1929, "În țara toamnei", despre care a scris apreciativ George Călinescu în "Viața literară". Afirmând despre mine că sunt un temperament poetic real, romantic încă, neadaptat la viața sufletească a vremii mai noi. A urmat o perioadă de aproape 4o de ani în care nu am mai publicat nimic, deși am scris. Am reapărut editorial în 1968, cu "Arderea etapelor". Îmi căutam un drum al meu. Îmi dădeam seama că nu mă mai reprezintă forma clasică, tradiționalistă și cred că am reușit. Șerban Cioculescu, în 1972, a elogiat volumul meu "Obsesia verii", în "România literară", socotind poezia "Moara din tenebre" o capodoperă. Pe Cioculescu însă l-am cunoscut mult mai târziu, când am apărut cu "Patima albă", în 1976, volum de asemenea elogiat. Am trecut apoi la versul alb, lung, horațian, volumele mele succedându-se tot la doi ani.

– Activitatea dv. de documentarist a dat o nouă interpretare poeziei "Dăscălița" de Goga.

– Am descoperit 5o de scrisori ale lui Goga, datând din 19oo. Goga, în 1900, era elev la Brașov. La o nuntă în Tohanu Vechi, a notarului Rusu, Goga a fost vecin cu Aurelia Rusu, care era de o frumusețe răpitoare. La această nuntă cei doi și-au declarat dragoste, au făcut proiecte de viitor, Goga i-a promis că o va lua de soție. Ea a terminat pedagogia, a fost numită învățătoare în județul Cluj, la Feiurd, pe urmă în Maramureș, la Bontăieni. Goga a plecat la studii filologice la Budapesta. În tot acest interval, Goga i-a trimis 50 de ilustrate. Am cunoscut-o pe Aurelia Rusu când a împlinit 80 de ani, tot nemăritată, din cauza lui Goga. Aceste 50 de scrisori au importanța lor. Nu numai romantică, ci și pentru că în ele se găsesc 11 poezii. poezia "Dăscălița" nu e inspirată de mama sau sora lui Goga, dăscălițe amândouă, ci de Aurelia Rusu: Zice Goga în unul din versuri, "la sânul tău cade o frunză ca o fragă", ori acest lucru aduce a erotism care nu-l spui mamei sau surorii. Doi, Aurelia Rusu avea o îndemânare picturală extraordinară. Ea îi trimitea lui Goga mici realizări picturale, Goga spunându-i "mâna ta a tot știutoare", vers care apare și în "Dăscălița".

- Putem să ne oprim asupra lui Petre Țuțea?

- Am fost prieteni foarte buni. În "Între Dumnezeu și neamul meu" el doar amintește jurnalistica făcută la Cluj. Afirmă în această carte că a fost membru al Partidului Liberal. Dar nu scrie și nu spune nicăieri că a făcut, la "Patria" sau la "Chemarea", jurnalistică împotriva liberalilor. Este un capitol ce merită cercetat. Am însă toată admirația față de filosofia sa, pentru scrierile lui filosofice.

- În ce împrejurare l-ați cunoscut pe Arghezi?

- Era prin 1953, la Mărțișor. Blaga, auzind că plec la București, m-a rugat să-i fac o vizită lui Arghezi, ceea ce am și făcut. Sfătuit de un prieten comun, avocatul Petrușca, am luat cu mine câteva poezii, Arghezi rugându-mă să i le citesc. Le-am citit, după care Arghezi mi-a spus, "Domnule Gruia, ai scăpat în 1929 și nu ai mai publicat de peste 20 de ani. Dar acuma de blestemul acesta nu mai scapi". Și s-a adeverit. După d[…] surprinzător, Arghezi l-a ata[…] Blaga într-un articol defăim[…] apariția traducerii lui "F[…] Arghezi trecuse, ca alți scriit[…] toate bagajele de partea regi[…] comunist. M-a mirat gestul l[…] fost necruțătoarea roată a isto[…] istoriei literare. Între Blaga și A[…] era și o rivalitate pentru întâiet[…] mai fost și romanul lui Beniuc[…] muchie de cuțit". Pe Blaga n[…] deranjat atât atingerea personal[…] jignirea adusă tatălui său, pre[…] Izidor Blaga.

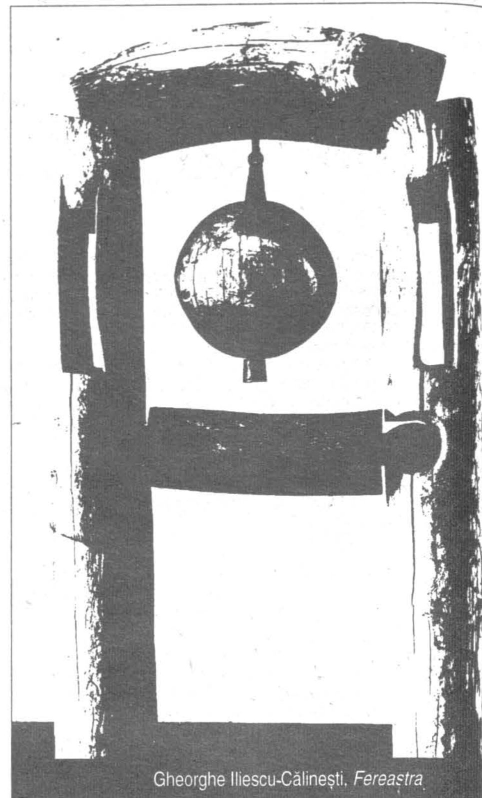
- Ne reîntoarcem la Blag[…] romanul "Luntrea lui Caron" […] singurul personaj real...

-Așa e. Blaga confirmă bun[…] lații între noi, prietenia noastr[…] ceră, numindu-mă "tânărul să[…] ten", relatând diverse momen[…] numeroasele noastre întâlniri. [...] devăr, sunt singurul perso[…] roman, amintit cu numele real[…] de celelalte personaje redate s[…] udonime.

- Și o ultimă întrebare: cum […] ciați presa de azi?

- Una din funcțiile statu[…] drept este să asigure o presă […] ca adevărul să fie spus deschis […] ocolișuri. Uneori se exagerea[…] și în exagerări găsești un d[…] adevăr. Economicul grefează […] multor publicații, tirajele se […] lumea se confruntă cu grave p[…] me materiale, citește mai puțin[…] și carte, se îndreaptă mai puț[…] actul de cultură, teatru și oper[…] mai dă azi 700, 800 de lei […] volum de poezie? Publicistic, […] să concentrez într-un singur […] procesul meu cu Averescu, m[…] tul Goga cu cele 50 de scrisori […] te, amintirile legate de fostul […] coleg de clasă Pavel Dan, la T[…] centenarul Rebreanu la Buda[…] unde am fost invitat și am c[…] rențiat, volum ce ar urma să s[…] tuleze "Mixaje în timp". Sunt […] mist, cred în acest volum, cu[…] și în cele de poezie mai sus am[…]

Demostene ȘOF[…]



Gheorghe Iliescu-Călinești, *Fereastra*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Ion Diaconu în scrisori

Luând ființă, la București, în anul 1945, Cercul de studii folclorice, secretarul acestuia, Gheorghe Vrabie, s-a adresat tuturor folcloriștilor de seamă cerându-le colaborarea. Cercul a reunit personalități ca G. Breazul, I. C. Chițimia, P. Caraman, Maria Golescu, I. A. Candrea, R. Vulcănescu, Tr. Ionescu-Nișcov, O. Papadima, D. Șandru, V. Voiculescu, R. Vuia, Ștefania Golopenția, Al. Dima. Între ei figurează și Ion Diaconu (1903-1984), reprezentant distins al școlii folcloristice a lui Ovid Densușianu și autor al unor studii și colecții cum sunt: *Ținutul Vrancei* (I, 1930), *Folclor din Râmnicu Sărat* (I, 1930, II, 1934, III, 1948), *Reflecțiuni despre cântecul și versul popular* (1946, lucrare distinsă cu Premiul I. Heliade Rădulescu al Academiei Române), *Ținutul Vrancei. Miorița* (IV,1989). Din scrisorile sale către Gh. Vrabie se desprinde o preocupare acaparantă a sa: realizarea unui volum omagial Ovid Densușianu. Volumul a fost până la urmă întocmit, dar n-a putut să apară, fără îndoială din cauza greutăților financiare. Chestiunea este și mai de înțeles dacă un singur număr din revista pe care o scotea la Focșani, „Ethnos. Revistă de grai, studiu și creație românească" (1941-1942) îl costase „cifre astronomice". Gândindu-ne la acest caz, și la multe altele, de inițiative culturale de mare interes, din spațiul de timp la care se referă scrisorile, îi dăm dreptate lui Ovidiu Bârlea, care într-o carte a sa scrie că istoria folcloristicii românești este „și o istorie a neîmplinirilor". Neputând tipări volumul omagial, Ion Diaconu i l-a încredințat lui Ioan Șerb, și el unul dintre prețuitorii operei lui Ovid Densușianu, dar nici acesta n-a putut tipări până acum volumul, consolându-se să tipărească vreo câteva secvențe ale lui, în publicația pe care o conduce, „Vieața nouă", serie nouă.

Originalele scrisorilor pe care le publicăm acum sunt în posesia doamnei Georgeta Vrabie.

Iordan DATCU

ETHNOS
REVISTĂ DE GRAI, CREAȚIE
ȘI STUDIU ROMÂNESC
Direcția Liceului „Unirea" Focșani*

Mult stimate Domnule Vrabie,

Vă felicit pentru inițiativa de a aduna, în sfârșit, disparata *trupă* de folcloriști într-un „Cerc de studii folclorice".

Personal, mă gândisem - cu ani în urmă - la necesitatea unui congres mixt - filologi și folcloriști - și mi se pare c-am înfățișat proiectul într-o serie de scrisori prietenului Ion Mușlea. Oare dânsul face parte din actualul dv. Cerc?

Aș dori să știu detaliat condițiile participării: sunt taxe, cotizații, colaborări? Are Cercul vreun organ publicistic? Are proiecte de activitate pe teren?

Mă bucur de posibilitatea aceasta de contact cu unii dintre dv. pentru care am o îndepărtată afecțiune și chiar schimb de publicații (d. Breazul).

Sunt sigur că voi avea cu dv., ca și cu d. Tr. I. Nișcov, un real schimb de vederi din care să iasă o realizare. V-aș propune la amândoi să dați atenție comemorării ce-o intenționez în revista mea „Ethnos" memoriei profesorului Ovid Densușianu, pentru care avem în prezent un material bogat - și semnificativ - din țară și străinătate.

La prima mea venire în București - va fi tocmai prin mai - voi avea rara satisfacție a vă întâlni la „Cercul de studii folclorice".

Vă rog să exprimați tuturor membrilor Cercului omagiul meu. Iar dv. să credeți în considerațiunea mea.

Focșani Ion DIACONU
31 martie 1946

Mult stimate Domnule Vrabie,

Întârziatul meu răspuns pleacă dintr-un concediu de suferință pe care nu l-am petrecut aici. La întoarcere dau precădere prețioasei dv. scrisori. Într-adevăr, colaboratori de prestigiu! Câțiva, tineri, cred că vor persevera: metodic și *pe teren*. Aș regreta să fiu dintre cei puțini care să creadă că în folclorul român încă este nevoie de *teren*.

Folcloriștii *clasici* sunt prezenți. Trebuie să-i onorăm cu precauție.

Fac parte din „Cerc" și folcloriști ca Lucian Costin? Mi-e necesară informația.

De asemenea, Niculescu-Varone?

Organul publicistic este *necesar*. Dar cu ce fonduri? Nr-ul din „Ethnos", pe care v-am anunțat că-l tipăresc ca un omagiu lui Ovid Densușianu, m-a ridicat - pentru vreo 176 pag. tipărite până acum - la cifre astronomice.

Desigur că sunt onorat de invitația dv. de-a rosti și-o comunicare. Îmi veți îngădui însă contactul *inițial*, necesar unei drepte inițieri. Eu sunt un mare timid, cum mă veți vedea. Ieșirile *în public* sunt o chestie de acomodare pentru mine. Eu sunt apoi un sedentarist clasificat. Mie nu-mi plac transhumanțele ... culturale, deși bunicii mei au fost ciobani prin destin.

Așadar, pe dv. să vă cunosc întâi.

Vă voi anunța ziua când voi veni într-o chestie: „Cercul de studii folclorice" poate ar crede util să-și spună gândul, în numărul festiv anunțat, despre Ovid Densușianu. Prezența sa mi-ar face distinsă


CONEGLIANO, *Bunavestire* (detaliu)

bucurie.

Focșani Cu aceleași afectuoase sentimente,
13 mai '46 Ion DIACONU

Stimate domnule Vrabie,

Vă mulțumesc pentru colaborarea proiectată. Articolul dv. îmi este necesar așa cum l-ați anunțat. Iată precizările neapărate în legătură cu vol. festiv din „Ethnos" închinat lui Ovid Densușianu:

1. - Articolele și studiile sunt în mod exclusiv în legătură cu personalitatea și opera lui Ov. D.

2. - Prefer articole cu *amintiri* despre om, întrucât opera e închisă și poate fi oricând cercetată de critic. Amintirile depind de contemporani și aceștia sunt astăzi numai câțiva.

3. -Totuși în partea a doua a vol. - unde iau loc studiile asupra operei - sunt vacante subiectele: *Ov. D. istoric literar; Ov. D. estetician* (bun și pentru Al. Dima; este în „Cerc"? *Ov. D.. reformator social și cultural*; *Ov. D. filologul* (tratat parțial de articolul lui G. Giuglea pe care-l am la dispoziție).

4. - Întinderea articolelor poate fi între 32-40 pag. format caiet școlar.

5. - Aștept cu satisfacție articolele de la colaboratorii ce mi-i anunțați: d-nii G. Breazul, D. Șandru (cu care am avut corespondență sporadică în acest sens) și I. C. Chițimia. Nu știu de i-ar putea preocupa vreunul din subiectele anunțate de mine (în afară de d. Chițimia pe care-l văd fixat).

Dar aveți în *Cerc* pe d. I. A. Candrea? Și ce-i cu d. Tache Papahagi și M. Gregorian? Ultimul e un folclorist distins, dar de primul nu mai vorbim, cu tot exclusivismul său imitat de la Densușianu.

Pentru „Bibliografia de folclor" trebuie să discutăm de la față la față. Lucrul e anevoios. În 20 de ani am strâns câte ceva - din periodice - publicând un material răzleț în „Ethnos". Trebuie o echipă solidă însă.

Așteptându-vă răspunsul la cele de față, primiți și transmiteți tuturor colaboratorilor dv. același cordial salut.

Focșani Ion DIACONU
3 iunie '46

Stimate Domnule Vrabie,

Silit de sărăcia bugetară, și într-o măsură oarecare și de un sfârșit de an școlar aglomerat, mă văd în imposibilitate de-a veni la București să ne vedem, așa cum anunțasem la 31 mart și 13 mai c.

Vă închipuiți cât regret că trebuie să-mi amân plăcutul moment până în toamnă - poate chiar în sept.

Până atunci mijlocul corespondenței îmi va îngădui, printre altele, să vă întreb ce s-a făcut cu propunerile din ultima mea scrisoare (3 iunie c.). Oare n-ați primit-o?

Mircea Tomescu - cercetător tânăr, competent și urban - îmi scrie că lucrează la o bibliografie folclorică, într-o echipă. Este în „Cercul" dv.?

Cu același cordial salut,

Focșani Ion DIACONU
1 iulie 1946

Stimate Domnule Vrabie,

Cu toată recunoștința mea pentru sprijinul dat în vederea realizării vol. omagial!

Va trebui să mulțumesc, cum se cuvine, dlor I. Chițimia, D. Șandru (nu le cunosc adresele) și Al. Dima (i-am scris acuma, la Sibiu).

Cât privește subiectul *Ov. D. istoric literar*, va fi tratat de Dan Simonescu. Ovidiu Papadima și-a rezervat un subiect pe care mi-l va comunica în cursul verii de față. Tot așa, prietenul M. Gregorian. Imposibil însă de convertit la lucru efectiv cumnatul său, d. Tache Papahagi, care-i așa cum îl cunoaștem, văd bine, cu toții: profund exclusivist, inconciliabil și contagiat de titanism.

Dl I. A. Candrea - profesorul cu bune amintiri al multora dintre noi - mi-e însă mai la inimă. Într-adevăr, D. A. Vasiliu (nu dialectologul) trebuia să realizeze o legătură reală, în chestia vol., între mine și profesorul Candrea, care se pare că după pensionare e izolat de publicistica întinsă, lucrând - probabil - la vreo operă de *încununare*. Dar Vasiliu, de la Paști până acum s-a ferit să-mi comunice ceva. Inexplicabil, pentru că amândoi suntem localnici, ba și prieteni. O scrisoare de-a mea către profesor, la câtăva vreme, a rămas surdă (probabil că mi-a fost comunicată adresa eronat). Încât până acum lucrurile sunt incerte.

Reluați, vă rog, propunerea mea, rugându-l pe d-l Candrea să accepte a scrie două articole: întâiul, *Amintiri despre Ov.D.*; celălalt, *Ov. D. filologul*. În cazul când dubla colaborare l-ar jena mai mult la primul, întrucât d-sa a fost un prieten și-un tovarăș de lucru filologic cu marele dispărut. Cred că puțini știu acum fapte semnificative din viața intimă a marelui Densușianu.

Iar în sept., când ne vom vedea - în sfârșit - vă voi ruga să mergem împreună la locuința d. Candrea.

Munca dv. pe teren e primul pas pentru consolidarea „Cercului". Vă doresc tot succesul ce-l merită idealismul dv. în vremurile când mulți din generația noastră, cu câte un discurs pompos și insurect, prohodesc trecutul românesc, ajung cu labele pe pârghiile de comandă și abrutizează sufletul național.

Credeți, vă rog, în considerațiunea mea.

Focșani Ion DIACONU
13 iulie '46

Stimate Domnule Vrabie, la rându-mi țin să vă mulțumesc pentru osebita solicitudine dovedită Nr-ului festiv din „Ethnos" închinat lui Ovid Densușianu.

Reîntors la Focșani, dintr-o vacanță relativă, am găsit și măgulitoarea dv. atenție din excursia folclorică în Târnava Mare. Vă mulțumesc! Aș fi satisfăcut să mă informați despre rezultat.

Adresele comunicate la 2 sept. c. îmi vor fi utile cât de curând: voi fi în măsură să mulțumesc colaboratorilor mei viitori.

Studiile stabilite îmi vor fi necesare aici la 15 oct. În acest sens i-am precizat termenul și dlui Dima.

Pentru un interes de familie, neprevăzut, am fost la Buc. o zi, când am dat pe la Biblioteca Academiei Române (am întâlnit acolo pe amicii d. Murărașu, O. Papadima; între „prezențe" am găsit pe d. Chițimia - 17 sept. - fără însă a-l putea identifica).

Pe îndelete voi putea după 20 oct., când s-ar putea să ne înțelegem și asupra propunerii dv. în legătură cu Ov. D. *conferențiar* ipotetic. Dar ce ne facem cu d. I. A. Candrea? („Amintiri despre Ov. Densușianu").

Focșani Cu osebită prețuire,
26 sept. '46 Ion DIACONU

Stimate Domnule Vrabie,

Ambele date fixate de dv., la 2 sept. c. pentru ms-ul Densușianu - 1 sept. și 15 oct. - au trecut, fără să-mi aducă vreo surpriză.

Azi săptămâna am fost la Buc. - tot cam în fugă - și-am văzut pe profesorul I. A. Candrea într-o admirabilă ținută spirituală și în deplină vigoare fizică. Mi-a făgăduit colaborarea, vorbindu-mi apreciabil despre „Cercul" dv.

Ce ne facem cu dnii Ionescu-Nișcov, D. Șandru și I. Chițimia?

Dar cu Al. Dima, de care sunt mai îngrijat?

Cu osebită prețuire,
Focșani Ion DIACONU
20 oct. 1946

Stimate Domnule Vrabie,

Primit azi articolul dv. despre Ovid Densușianu.

Nu este nevoie să subliniez aici modul obiectiv în care ați situat pe Densușianu în perspectiva folclorului general.

Articolul afirm că în ordinea redacționării volumului festiv se încadrează desăvârșit cu restul materialului.

Rămân de retușat câteva chestii de formă și detaliu bibliografic. Le-am însemnat atent chiar în cursul primei lecturi și le veți ameliora lesne la prima corectură pe care sper să v-o pot pune la dispoziție în timp potrivit.

Vă mulțumesc cu recunoștiință pentru sprijinul atât de neașteptat ce-l dați trudei mele.

Într-adevăr: Dl Șandru mă vestește că va întârzia oarecare timp.

Dar cu Dl Chițimia mi-a tot trimis - tot pe poșta de azi - un portret psihologic al lui Ovid Densușianu de o artă literară surprinzătoare.

Ce ne facem cu d. Dima? Numai dv. îl puteți urmări de la Sibiu la Iași. Vă rog, potriviți momentul!

Dar cu dl Candrea? De d-sa - și tot în această chestie - se ocupă de asemenea prietenul D. A. Vasiliu (autorul „Focului viu"). N-ați putea amândoi sincroniza atacurile?

Unde să vă trimit, pentru biblioteca „Cercului folcloriștilor", o recentă broșură de-a mea?

Aveți aleasa mea considerațiune.

Focș. Ion DIACONU
17noiembrie 1946.

P.S. Ați început activitatea „Cercului"? Ședințele în ce zile?

Stimate Domnule Vrabie,

Recunosc că acum sunt un *interesat*, scriindu-vă:

1.- Nu am nici un rezultat satisfăcător de la Ionescu-Nișcov care mi-a scris din străinătate, precizându-mi că până la 1 mart voi avea un articol, ba poate și două (s-ar fi pronunțat un profesor universitar ceh că vă scrie ceva despre Densușianu). Cred că tot intervenția dv. va fi salvatoare.

2.- Al. Dima - recidivist și cu al doilea termen (la 28. II).

3.- Dl. Șandru - de asemenea rugat de sărmana mea redacție să-mi trimită articolul. Dv. ce mai faceți?

Noi, pe-aici, batem război cu foamea și cu prostia omenească.

Ați putea să-mi precizați ce-i cu Biblioteca Academiei de-i închisă?

Și cum mai umblă *Cercul* dv.?

Credeți în toată prețuirea mea.

Focșani Ion DIACONU
10 mart 1947

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

TEATRU

Dromichaites - „Bufonul" lui Dumnezeu

Referința la un oarecare *Munte* (la muntele sfânt *Kogaion*) - în piesa ce se numește *Muntele* - se face într-o singură propoziție - ca și cum ea s-ar face cu totul „în treacăt", printr-o asociere de idei fericit-întâmplătoare. E o manieră specifică lui Dumitru Radu Popescu: titlurile, subtitlurile de scene (sau de capitole, în romane și nuvele) țin de un „subsidiar" al textului, de un fel de „accident" referențial. Numai că tocmai acest aparent „accident" reține în modestia lui, revalorizată apoi emblematic de autor, relevanța simbolică sau esența mirabilă a restului, a întregului. *Muntele* acesta e deci un simbol pentru nezdruncinarea întru veșnicire a spiritului dac și a voinței sale de a fi. E un fanatism? E trufie? E, cumva, o necesitate dinlăuntrul unui destin universal al Lumii? Tot ce se va întâmpla în piesa aceasta e prefațat - ca într-un qvasi-prolog - de cuvintele - calme și sigure de ele tot ca un munte, - „polistaiului" Riborasta. „*Polistaiul*" e strămoșul dac al monahului isihastic de mai târziu - sau prin altă similitudine, un fel de *guru*. Riborasta, polistaiul regelui Dromichaites, vorbește despre logică și forța imbatabilă a rațiunii. Asta, în timp ce stăpânul țării, regele, e anunțat că Lisimah, cuceritorul neîmblânzit ce mai fusese odată prins, făcut prizonier, iertat și slobozit, pradă din nou ținuturile strămoșești ale dacilor. Să reținem acest lucru: piesa se deschide printr-o apologie a *forței intelectuale*!

Asumându-și acest puternic text dramatic, ce cuprinde- aș zice- (dacă sintagma n-ar fi compromisă de un alt soi de literatură) o pronunțat-*optimistă* tragedie. „Naționalul" din Bălți și regizorul *Ioan Ciubotaru* l-au decupat teatral printr-o excelentă puritate economică de mijloace, toate subsumându-le magistralei principale a conflictului dramatic: înfruntarea dintre cele două feluri de *Putere* - din care una aparent „motrice" dar caducă, cealaltă venită dintr-un fel de sorginte ontică și părând inseparabilă, în obstinarea ei, de veșnicire. Printr-un actor ce se arată excepțional de bogat în rol: *Mihai Volontir* (artist al poporului, laureat al unor premii de stat), dubla existență a regelui dac: una „de zi", pe care o știe toată lumea și care pare vecină cu nepăsarea în fața invadatorului (nepăsare justificată de „hâtra" înțelepciune de a-l primi ca oaspete și a-l domina prin superioritatea acestei perspective), alta secretă, „de noapte", în care Dromichaites luptă cu vitejie, (neștiut de cei apropiați lui) împotriva dușmanului - dubla, deci, existență a regelui dac, (despre care aflăm abia spre final, impune un personaj cu personalitate uluitoare prin modul cum abordează dialogul omului (implicit al unei țări), cu „destinul". Spectacolul valorifică planuri ideatice foarte profunde și foarte clare: confruntarea cu Istoria se subordonează continuu - și eroic - dar cu un eroism „nonșalant" - unei confruntări cu rațiunea. Regizorul a intuit că nu are de a face numai cu un spectacol „istoric" (deși „motivul" e procurat de exemplaritatea și originalitatea legendarului conducător de neam care a fost Dromichaites). El iluminează esența dezbaterii dramatice (prinsă în cleștele unor fapte nu străine de unele consecințe tragice: sacrificiul unor vieți) și ne sugerează că tinde și spre un spectacol filozofic. Puritatea „epurată", spiritualizată, a cadrului scenografic (autor: Victor Palii, lucrător emerit al culturii) ajută și ea mult la aceasta.

Dromichaites e, cumva, „fața parșivă" sau altfel zis „contratalgerul" păstorului mioritic: în vreme ce ultimul privește moartea ca pe o câștigare, în nemurire, a consubstanțialității cu toate formele și fenomenele firii, cel din urmă transformă viața - întru aflarea maximei identități - într-o consubstanțialitate cu spiritul, cu inteligența. Amândoi eludează astfel, în felul lor, spaima primară a morții și adoptă masca „impasibilității". În realitate, pentru păstor „impasibilitatea" e o nostalgie euforică, pentru Dromichaites ea e răsfățul plenitudinar al unei superioare ironii, cu fond activ și stategic disimulat. Realizarea tipologică datorată lui Mihai Volontir are meritul de a fi întrupat un tip debordant întru pitoresc: un fel de bufon „agrest" al unui nevăzut împărat căruia i se zice Dumnezeu (amintind cumva de figura unui superior-realizat „Păcală"), fără a-l fi sărăcit de dimensiunea profund-resimțită a rezistenței sale morale și a unei penetrații intuitive a „clipei" . Această penetrație intuitivă, ce intersectează „gestiunea destinului" cu necesitatea particulară a „momentului" își află - în epocă și nu numai - o punte subtilă de legătură cu îndeletnicirile de magie ale *Andrei*, descântătoarea sau vrăjitoarea Curții. E, aici, întretăierea integrală a „forței Psy", în dubla ei față: ocultată (descântecul magic) și dezocultată (revelația logică). În alăturarea celor două personaje complementare aflăm „Crucea" heraldică a *Absolutului*: dubla linie de forță dintre acțiunea sufletului și cea a spiritului.

În Andra, *Eufrosina Dobândă-Volontir* (artistă emerită) aduce angajare și forță temperamentală, într-un crescendo tragic, culminând cu momentul când - se pare ca mamă - e nevoită să arunce blestemul urgisitor asupra unui fiu, presupus a fi un trădător. *Vitalie Todiraș* (artist emerit) întrupează un *Lisimah* orgolios, descoperind momente de uimire în fața incredibilului și insolitului, pentru el, Dromichaites. (Dicția rostirii românești e încă ușor trenantă). *Valentina Noroc* (*Sado* - amanta inițială a lui Lisimah - ce-l va părăsi cucerită de dreptatea spiritului lui Dromichaites și va rămâne la curtea „barbară" a acestuia - are un joc de vibrație, de fior, iar în scena invaziei de albine, de spăimită înfrigurare. În buna notă sobră, profund despicată ideatic și de o tonalitate tragică ținută în frâu, a spectacolului s-au înscris *Boris Melinti, Ion Marcoci, Eufrosina Ureche, Victor Drumi, Anatol Burlacu* (respectiv: Seutes, Argilos, Bidia, Bambalon, Klearchos). Înțeleptul asc[...] *Riborasta* a fost înzestrat [...] *Iulian Codău* (artist emerit) cu [...] atitudine meditativă simulta[...] concentrată și senină, cu o st[...] dublu-inseparabilă de acalmie [...] în același timp agilă aten[...] asupra evenimentelor [...] crucialelor confruntări. Regizo[...] lasă piesei final deschis: devo[...] printr-o tragică ironie a soartei [...] roiul de albine scăpată din st[...] în timp ce i se pregăte[...] ritualicul bocet, Dromichai[...] saltă pe neașteptate „din moart[...] cu același aer șugubăț [...] „Păcală". Dromichaites a mur[...] sau Dromichaites nu poate mu[...] Sensul: el este puterea Destin[...] dac, el poate trece „hâtr[...] dincolo de întâmplarea propr[...] vieți.

Între premiera absolută [...] *Muntelui* - ce avea loc la Pia[...] Neamț cu vreo șaisprezece s[...] șaptesprezece ani în urmă - [...] premiera sa de la Bălți - aceas[...] piesă a mai figurat doar o singu[...] dată în repertoriul teatrel[...] noastre - la Brașov. Ca de obice[...] când *Pasărea albastră* se af[...] aproape de noi, nu o mai vede[...] și o căutăm mereu în altă par[...] „*Muntele*" e o piesă exempl[...] pentru ethosul românesc, pen[...] esența lui cea mai tare. Pr[...] economia ei dramatică, *Munte*[...] e o capodoperă și ar trebui [...] figureze într-un repertor[...] permanent al teatrelor d[...] România. Dar când o vom vede[...] recunoscând-o, „*Albastra pasă*[...] de lângă noi?

Jeana MORĂRESC[...]

MUZICĂ

Dramaturgia lui Gustav Mahler

După reluarea concertelor Filarmonicii „George Enescu" la Ateneul Român, evenimentul muzical al lunii februarie l-a constituit programarea ciclului de lieduri *Cornul minunat al băiatului* de Mahler în studioul „Mihail Jora". Muzica lui Gustav Mahler a început să apară mai des pe afișele noastre, trezind interesul interpreților, care nu se apropie cu ușurință de ea. Interpretarea unei simfonii de Mahler rămâne de altfel o problemă, nu atât prin lungimea ei, cât prin complexitate, prin multitudinea de aspecte stilistice și tehnice pe care le ridică. Sinteză a unui veac romantic, Mahler este unul dintre marii compozitori moderni. Muzica sa nu este însă ușor de asimilat, nici pentru interpreți, nici pentru ascultător. Gigantismul viziunii, adesea invocat, copleșește. Muzica este un adevărat spectacol: sentimente, pasiuni, imagini, acțiuni, comparații, momente care seamănă cu un lung monolog domină o scenă deschisă, dornică să primească, aproape brutal, confruntarea. Impresia de eclectism, folosită uneori ca un reproș, ca și lungimile simfoniilor sale, provine din această concepție de „theatrum mundi", care stă la baza muzicii mahleriene. Simfonia devine o amplă sinteză dramaturgică. La fel ca pe scenă, ideile au valoare mai ales dacă asigură un contrast puternic, o ciocnire violentă. Dramaturgia muzicală este modalitatea spiritului de a se afla în acțiune. Este motivul pentru care vastitatea acesteia, exemplificată de la lungimea propriu-zisă la combinația timbrală, la gândirea instrumentală, are întotdeauna o justificare lăuntrică. Argumentația muzicală, hățișul problematic solicită structuri polifonice și derularea lor într-un timp considerabil. Maniera de a concepe polifonia are însă la Mahler o justificată elasticitate, mult diferită față de epoca barocului, deși angoasele compozitorului, spiritul său și complicația acestui spectacol aproape vizual propus de simfonii ilustrează o componentă barocă.

Hrănită de paradoxuri, muzica lui Mahler se alimentează deopotrivă dintr-o sursă populară și una elitist-intelectuală. S-ar putea spune că ea se află la egală distanță între spiritul folcloric și vizionarismul intelectual. Câtă sugestie profană, atâta spirit generalizator. Drama sufletească se universalizează cu accente când eroice, când tragice.

Des Knaben Wunderhorn (Cornul minunat al băiatului) este un ciclu de lieduri realizat în perioada 1888 - 1989, după colecția de folclor literar german, omonimă, publicată în 1809 de Joachim von Arnim și Klemens Brentano. Ea provocase un larg interes în epocă, cele 700 de texte fiind, după Heine, esențiale pentru cunoașterea sufletului german: „Ele ne dezvăluie întreaga sa veselie sumbră, spiritul său hazliu. În ele duduie mânia germană, șuieră batjocura germană, te sărută dragostea germană." Zece din aceste texte alcătuiesc un ciclu vocal-simfonic și sunt folosite în simfoniile la care compozitorul lucrează în această perioadă (a II-a, a III-a, a IV-a). Cunoscute de aici (cea mai limpede întrebuințare o vedem în scherzo-ul *Simfoniei a II-a*, care are la bază *Predica lui Anton din Padova către pești*), ele răzbat foarte rar în sala de concert. Așa încât versiunea oferită de mezzosoprana Ruxandra Donose și baritonul Ioan Țibrea, acompaniați de Orchestra de cameră a RTV dirijată de Ludovic Bacs au fost o ocazie aproape unică de a le asculta.

Motivul principal desprins din aceste lieduri cu acompaniament orchestral este condiția tragică a omului, tratată însă în tonuri „dulci", mult mai puțin dramatic decât în simfonii. Mahler se apropie aici, ca și în *Simfonia a IV-a*, de trăsăturile stilului „art nouveau". Tonul e cald, adesea, linia curbă și ornamentul rafinat domină frazele muzicale, foarte abil construite pentru a urma desfășurarea afectivă. Tonurile catifelate sub care se ascunde chiar o tentă de resemnare par să evoce pictura lui Gustav Klimt, minus decorativismul acesteia. Intermezzoul liric conviețuiește cu scepticismul și ironia tragică, izbucnirea mâniei populare stă alături de sarcasm (*Lob des hohen Verstandes* , „Elogiul înaltei rațiuni", în care măgarul este [...] mai autorizat și sever critic [...] artă). Problemele stilistice pe ca[...] le au de rezolvat interpreții răm[...] exact în această sferă a intuiț[...] caracterului distinct al fiecă[...] piese, miniatură a proiecții[...] vizionare ale simfonismul[...] Solistă a Operei de Stat din Vie[...] d-ra Ruxandra Donose este [...] cântăreață remarcabilă. Vocea s[...] dobândit o individualitate distinc[...] are un colorit excepțional [...] evidentă prestanță. Mobi[...] puternică, foarte potriv[...] coloraturii (în *Cenușăreasa* [...] Rossini încântă prin acest regist[...] cu o frazare ce dovedește cult[...] muzicală și un studiu atent [...] nuanțelor, tânăra interpretă a cân[...] cu multă subtilitate partit[...] mahleriană. Adecvat, cu ton cald [...] un timbru care se reține, dl. Io[...] Țibrea, apreciabil îndeosebi în [...] *Tamboursg'sell* - „Ucenic[...] toboșar".

Costin TUCHI[...]

P. S. În articolul nostru din nr. [...] 1994 al „Literatorul[...] col. 4, a fost omis din[...] eroare de culegere num[...] ***d-lui Robert Dumitre[...] (viola da gamba tenor [...] lautǎ)***, component[...] ***Studioului de muzică ve[...]*** din București.

ARTE PLASTICE

Mai blând decât lumina lunii

Sculptorul Gheorghe Iliescu-Călinești pare un taciturn. Uneori, a și fost taxat astfel. Dar nu este. El este țăranul român, înțelept și cumpătat, gospodar îngrijorat de soarta sa, cu privirea iute și vorba scurtă; iar atunci când timpul îi îngăduie, în loc să stea la palavre, cugetă - fie și cu voce tare. Nefiind însă taciturn, nu înseamnă că este un interlocutor comod. Dimpotrivă, aș zice. Așa că, în locul obișnuitelor întrebări de interviu - când v-ați născut?... ce-ați făcut?... ce părere aveți despre?- am hotărât, de comun acord, să răsfoim Albumul Iliescu-Călinești (Editura Meridiane, 1986, redactor Dan Pintea) în care criticul de artă Cornel Radu Constantinescu întreprinde un prim, amplu și pertinent demers exegetic.

—Așadar, maestre, am în față primul dumneavoastră Album. Apărut în anul 1986. Nu era cam târziu?

—Alții nu l-au avut nici la această distanță. Nu-l au nici azi. Deși îl merită. În ceea ce mă privește - din partea din care bănuiesc că bateți cu întrebarea: recunoaștere; consacrare - numele începuse să-mi circule mai de mult.

...Ia de pe poliță o carte și mi-o întinde. Citesc: „Nouveau dictionnaire de la sculpture moderne", Paris, 1970. Între marii artiști ai lumii, un spațiu anume i se acordă lui Iliescu-Călinești: nu foarte întins, dar nici mai mic decât celorlalți. Citez prima și ultima propoziție: „În mod deliberat se inspiră din folclorul țării sale. (...) Fruct al unei stilizări sensibile și rafinate, aceste sculpturi frapează imaginația atât prin evidenta lor simplitate, cât și prin modernismul lor". Maestrul surâde cu înțeles: „Ei, ați văzut?! Știți câți români se află în acest dicționar? Șase: George Apostu, Constantin Brâncuși, Dimitrie Paciurea, Constantin Popovici și Paul Vasilescu. I-am spus în ordine alfabetică, să nu încapă supărare. Ce părere aveți despre această companie? Dar de coincidența că în ziua când unul din ei se stingea - Paciurea, 14 iulie 1932 - în chiar acea zi mă nășteam eu?!" Deschid dicționarul la litera P - Paciurea- și citez și de aici ultima propoziție: „Sculpturile sale aparțin unei lumi supranaturale, unde se regăsesc amintirile unor vechi mituri populare". Frumoasă coincidență - și parcă nu doar temporală...

—Maestre, spuneți-mi una dintre maximele dumneavoastră de artist; un crez...

—Să muncești ca un rob, să lupți în fiecare zi cu tine și să ieși victorios din această luptă. Să faci. Să nu pierzi timpul ce ți s-a dat.

—A mai spus-o cineva.

—Nu știu. Cine? Când?

—Brâncuși. „Creează ca un Dumnezeu! Ordonă ca un rege! Muncește ca un rob!"

— N-am știut, dar mă bucur. Mă bucur foarte mult. Așa, completă, rămâne și deviza mea. Eu pe Brâncuși îl iubesc foarte mult. Unii comentatori ne-au găsit multe asemănări - și au dreptate. Brâncuși este steaua de mărimea I care mi-a luminat calea. I-am închinat o sculptură; am numit-o „Timpul - omagiu lui Brâncuși". Are vreo doi metri și jumătate - și am cioplit-o din stejar. S-a plimbat prin mai toate expozițiile, chiar și prin Canada - unii au vrut s-o cumpere - dar nu m-am putut despărți de ea; o țin lângă mine, aici, în atelier.

—De ce lemnul? De ce ați optat pentru această materie?

—Tata. De la el mi se trage. El mi-a pus prima oară barda în mână. A fost unul din anonimii cioplitori de catapetesme de biserici din Țara Românească. Mă bate gândul să dau un anunț la ziar și să-i rog pe preoți să-mi răspundă - că eu nu mai știu - la câte biserici a trudit Dumitru Iliescu-Călinești, să merg să le văd, să fotografiez și să-i scot, întru cinstire, un Album venerabilului meu tată. Cioplesc și în piatră, cizelez și marmură, dar lemnul rămâne Universul meu, în care mă voi topi fibră cu fibră, până voi ajunge, uite, gol și uscat precum coaja ceea de copac.

...Lemnul, așadar. Tatăl creatorului „Porții Sărutului", Radu Brâncuși, avea și el un talent nativ în cioplirea lemnului; a făcut chiar ceva dulgherie, deși nu aparținea acestei bresle, ci țăranilor agricultori. Brâncuși fiul însuși sculpta în lemn direct cu barda, fără modele. Iubea lemnul - mărturisește un prieten al său - și grațioasele lui nervuri.

Lemnul - această minune a lumii. Mai blând și mai cuminte decât lumina lunii - după piatră și fier, odată cu ele sau chiar înaintea amândurora -, a devenit prietenul statornic al omului. Poate înainte ca ciobanul acela extraordinar să fi mușcat cu cuțitul din trupul celui mai tânăr copac pentru a-și ciopli fluier - se va fi așezat și el, ca Brâncuși și Călinești, sub seară ori sub răsărit, privind spre arborii biciuiți de viscole și sărutați de stele, și va fi înțeles ceva din soarta lor și a lui, și într-o clipă mare cât viața s-a povestit în acel cântec pe care ne-am obișnuit să-l numim Miorița.

—Așadar, maestre, iată, am deschis Albumul la prima imagine. Ce aveți a spune despre ea?

—Este imaginea unei sculpturi emblematice. Se numește „Nodul Generațiilor" - din care au descins mai multe: „Stâlpul Iubirii", „Stâlpul Unirii". Este o frântură din „coloana infinită" a sufletului meu; nu departe de Brâncuși - dar altfel, al meu. Am cioplit-o în 1962 - la trei ani de la absolvirea Institutului „Grigorescu" și în anul primirii în UAP - din lemn dulce de păr. S-a plimbat prin multe expoziții - chiar și la Paris - și a poposit definitiv în Muzeul Național de Artă din București. Alte variante - mai târzii; și tot din lemn - se află în Canada, în curtea-parc a Spitalului „Gheorghe Marinescu". În sfârșit, un „Nod al Generațiilor" a fost înălțat în bronz (6,5 metri) - acum, în decembrie 1993 - la Timișoara, în fața Hotelului Continental, în memoria eroilor căzuți în Revoluția din decembrie 1989.

—Imaginea a doua...

—„Cocoșul". O mică bijuterie de numai 30 de centimetri, cioplită în lemn de cireș. L-am făcut mai târziu, în 1980. Cocoșul acesta a vestit dimineți la Dalles, la Praga și Berlin, la Institutul Italian de Cultură - și s-a întors cumine acasă, în atelier, să-mi numere ceasurile vieții.

—Imaginea a treia...

—„Sensuri". Un grup statuar cioplit din stejar, 6 piese, închipuind o familie spirituală. A fost o izbândă: am cioplit-o în 1966 și reprezintă o etapă nouă, un hotar față de alte influențe. Are o istorie a ei, aparte. S-a plimbat pe la o expoziție la Bratislava (1968) și la Bienala de la Veneția, 1972. Aici, în Italia, a venit cineva s-o cumpere, dar voia numai piesa nr. 1 - „tată". Oferea 4.500 de dolari. „Dă-o, mă" - mi-a zis marele critic Ion Frunzetti. Nu - am răspuns eu, cu durere - nu c-ar fi ieftin luată, dar nu pot să fac alt „tată", cap de familie. Dacă-mi dă 10.000 de dolari pe toate cele 6 piese, dau totul cu bucurie. N-a fost să fie așa. În țară, mi-a fost achiziționat întregul grup statuar de către Ministerul Culturii (cu suma de 180.000 lei) pentru Muzeul din Bacău. Cu ocazia unei vizite acolo a lui Ceaușescu, nu se știe ce oameni „grijulii" au izgonit sculptura mea până într-o magazie din orașul Râmnicu Sărat. „Vezi - mi-a zis Frunzetti - în loc să fii cu o piesă într-un muzeu, te-au pus ăștia cu toate șase într-un WC-eu". Îi părea și lui rău. Nici acum nu știu ce s-a ales de „Sensurile" mele. Abia aștept să mă duc pe-acolo și să mi le recuperez.

—Ciudate destine mai au și sculpturile dumneavoastră, maestre.

—Nu toate, dar destule au avut, au în continuare, o soartă contorsionată. Iată de ce propun să ne oprim la câteva din astea mai oropsite.

—La care, din cele oropsite?

—La „Pădureanca". O statuie de 3 metri, impunătoare, cioplită din piatră de Măgura. Era destinată curții-parc a Institutului Agronomic din București. O țineam undeva, în Dudești, într-un spațiu închiriat de UAP. Nu eram în țară, când bulevardul Victoria Socialismului și-a întins vadul spre Bariera Vergului, trecând prin Dudești. Demolările s-au făcut rapid, peste noapte - și statuia mea a dispărut odată cu aceste demolări. Mă întreb - și întreb: Unde-ar putea fi? La groapa de gunoi, dusă de un șofer hăbăuc? Într-o curte, ascunsă de cineva avizat? Nu știu cum aș mulțumi de frumos celui ce m-ar ajuta să iau urma „Pământencei" mele...

—Tristă poveste.

—Alte sculpturi mi-au dispărut chiar de la adrese exacte. O „Muză", de pildă, cioplită tot din piatră de Măgura, a fost achiziționată de către Muzeul de Artă din Botoșani. Am fost acolo - și n-am mai văzut-o. A dispărut. Așa se întâmpla în timpul în care mai-marii culturii se pricepeau la ceea ce conduceau ca pisica la cititul calendarului. Vedeți această sculptură de 3 metri? Se numește „Șarpele casei" - și reînvie o veche credință de-a noastră. Privind-o, Suzana Gâdea l-a întrebat pe Dan Hăulică: „Spune-mi, dragă, ce este armonica asta?" Sau acest „Rod" - de fapt, un Laocoon autohton - de peste doi metri, pe care l-am cioplit din trunchiul unui singur stejar. Se afla la Muzeul Lemnului din Câmpulung Moldovenesc. Cum Dumnezeu s-a făcut, c-a ajuns până acolo Tamara Dobrin, care, dând cu ochii de sculptura mea, a exclamat: „Vai, ce-i cu urâta asta aici? Scoateți-o mai repede!" Târziu, după aceea, am descoperit-o aruncată în bălăriile din curte - și mi-am adus-o acasă. Uite-o colea, în ușa atelierului, așteptând o soartă mai bună.

—Astăzi, după o revoluție care a adus, totuși, oarecare înnoire, cum vă simțiți? Cum vedeți viitorul artei dumneavoastră?

—Astăzi, pe nimeni nu mai interesează arta. Dacă înainte se mai achiziționa cât de cât, astăzi plutim în faimoasa „creștere zero". Între așa-zisa reformă, tranziție și economie de piață, arta se... reformează. Se scoate, adică, la reformă. Ca la armată. Se abandonează.

—Totuși, respiră undeva o atmosferă mai blândă pentru sculpturile dumneavoastră?

—La Pitești, orașul locului meu natal - Argeșul. Muzeul de Artă de aici a destinat special câteva săli lucrărilor mele. Unele sculpturi mi-au fost achiziționate; altele le-am oferit. Mi-e drag să dăruiesc cuiva care știu că va iubi și va păstra frumos ceea ce i-am dăruit.

—Să revenim la Album. Vă las pe dumneavoastră să mai numiți câteva sculpturi.

—Notați câteva repere ale trăiniciei noastre: „Dochia", „Miezul Pământului", „Fereastra", „Floarea", „Pasărea hotarelor", „Luceafărul", „Templul Calului", „Sământa", „Pasărea Sfinx", „Captarea razelor", „Leagănul", „Ciocârlia", - lemn și piatră; dar mai ales lemn: stejar, ulm, arțar, oțetar, frasin - arbori de viață și de moarte ai românului.


Gheorghe Iliescu- Călinești

—Cu toată starea de tranziție (mai exact, de provizorat) în care plutim (mai exact, ne zbatem), nu pot crede că nu lucrați la ceva...

—Lucrez. Dar nu prea mi-e la îndemână să vorbesc. Îmi dă târcoale o idee, care mă și bucură, mă și sperie: ideea de magnetism, de atracție - căreia vreau să-i consacru un ciclu. Mai mult nu pot spune.

—Maestre, dascălul dumneavoastră Brâncuși folosea aforismul așa cum țăranii folosesc proverbul. S-au păstrat - consemnate de către alții! - vreo 125 de cugetări ale sale; un fel de crez al vieții și artei sale. V-a ispitit această ... cărare?

—Sigur că m-a ispitit. Când cauți esența din lemn, trebuie să înțelegi și esența din cuvânt. Notați câteva din încercările mele: 1. Orizontul este un infinit de infinituri; depinde unde te așezi ca să-l privești; 2. Viața este scurtă; dar este lungă calea vieții; 3. Materia îți dă, de fapt, potența; ea îți dă timbrul - și trebuie să fii înzestrat ca să poți rezista când lucrezi cu ea și asupra ei; 4. Ați ascultat vreodată un lemn care cântă? Ați ascultat vreodată un lemn care știe să vorbească cu un alt cântec într-o cântare?; 5. Eu am ascultat arborii cum lucrau, cum țeseau, cum nechezau ca niște cai; 6. Dacă mergi într-un vârtej al pădurii, vei regăsi vârtejul tăieturilor mele; 7. Razele soarelui nu spintecă copacul, ci îl adună și îl înalță; 8. Întrebarea pe care mi-o pun este dacă în toată frumusețea asta, ca a unui decor, pot să substanțializez sau nu interiorul ființei mele; 9. Fiecare om, fiecare om de artă are o structură dată dinainte, ajustată la o dimensiune a unui timp care îi este propriu; 10. Poate că cel mai important lucru ar fi să generezi în fiecare zi scânteia care să dea suflare. Ei, și pentru că să nu se încheie așa rotund - și nici atât de grav - aș spune și vorba cu care îmi place mie să-l numesc pe neica Costache Brâncuși: El este omul care a îndreptat pomul!

*... Aici se încheie convorbirea cu sculptorul Gheorghe Iliescu-Călinești. N-aș vrea să pun punct, însă, înainte de a aminti o ultimă și semnificativă întâmplare - comună, într-un fel - din viața artistică a celor doi dulgheri de geniu. Pe cea trăită de Brâncuși o redau în propria-i mărturisire: „A venit la mine (la Paris - n. n.) Vasile Morțun, un fel de socialist cu redingotă ministerială... Mi-a comandat o statuie pentru Haret... Am atras atenția Excelenței Sale că n-am să portretizez în marmură pe defuncta excelență îmbrăcată în redingotă ... Spiru Haret fusese un izvor de apă vie pentru țărănime și luminătorii ei, învățătorii. M-am gândit să fac o fântână arhaică și stilizată, pentru una din piețele Bucureștiului. O fântână reală, cu apă, pentru călătorii însetați. Și am scris pe ea **Fântâna lui Haret**. (...) Morțun mi-a refuzat fântâna arhaică ... Am văzut pe Haret în redingotă în fața Universității, aliniat soldățește, într-o defilare de statui. O oroare arhitectonică și plastică. Atunci am terminat cu România"...*

Întâmplarea lui Călinești o voi rezuma eu : La concursul pentru realizarea unui monument menit sa marcheze actul de la 1 Decembrie 1918 - care trebuia finalizat în decembrie 1993 - a participat și el cu un simbolic „Stâlp al Unirii". Juriul („Morțunii" de azi) n-a acceptat propunerea.

Atât.

Ion ANDREIȚĂ

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

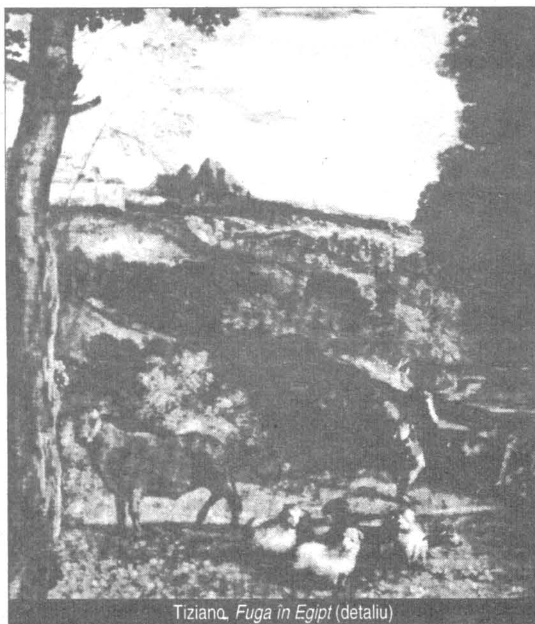
SINE IRA ET STUDIO

Dumitru MICU

Pornind de la un jurnal

Recent au ieşit de sub teascuri (cum se spunea cândva) două noi lucrări de Onisifor Ghibu inedite, de bună seamă, nu ultimele: al doilea volum din *Chemare la judecata istoriei* (ed. Albatros) şi *În vâltoarea revoluţiei ruseşti* (ed. Fundaţiei Culturale Române). Când am început a răsfoi a doua carte, care e un jurnal (se şi subintitulează *Însemnări din Basarabia anului 1917*), privirea a căzut asupra unui pasaj (p. 40) în care ardeleanul „martor ocular – şi mai mult decât atât” – al zguduirilor revoluţionare basarabene şi ruseşti reproduce opinia unui român din Chişinău potrivit căreia „în România viaţa politică şi familială e atât de depravată” încât „în astfel de condiţii Basarabia nu doreşte nicidecum alipirea ei la România”. Era o simplă părere personală, însă una rezumativă. Rezultă aceasta chiar din notaţii următoare ale însuşi doctorului ardelean aflat în 1917–1918 în Basarabia. Cei mai mulţi dintre intelectualii români basarabeni aveau reticenţe, dacă nu erau categoric ostili ideii integrării Basarabiei în hotarele strămoşeşti. Dureros, dar real!

Şi mai dureros este să afli că nici astăzi adepţii unirii imediate a Moldovei răsăritene cu patria mamă nu sunt foarte numeroşi. Datele unui sondaj de opinie – relata, zilele trecute, un post de radio – îi arată pe unionişti în vădită minoritate. Şi teamă îmi e că sondajul reflectă exact realitatea. Am asistat la o mică demonstraţie în acest sens ca şi, vorba lui Onisifor Ghibu, „martor ocular şi mai mult decât atât”. Mergeam, într-o duminică de februarie 1991, la oarecare distanţă de ceilalţi bucureşteni cu care mă găseam în Republica Moldova, pe şoseaua din Capriana. Din direcţia opusă apăru un grup de vreo cinci persoane. Având în faţă o femeie vârstnică, înfuriată. Când am ajuns faţă în faţă, femeia s-a repezit la mine. „Pe dumneata te-am văzut la televizor. Eşti de la raion. Dumneata nu vrei să ne dai pământ! Iaca, iaici primăvara şi noi n–avem unde lucra. Că nu vreţi să ne daţi pământ! Luaţi tot şi duceţi cine ştie unde, dincolo de Poltava. Da' noi ce să mâncăm? Un...?” Spunându-i că sunt din România, zdrahonul de femeie s-a înfuriat şi mai tare... „Aşe! Din România?! Voi vreţi să ne luaţi tot! Da' noi ce să mâncăm?!” Era să mă mănânce pe mine, deşi nu părea


Tiziano, *Fuga în Egipt* (detaliu)

deloc nemâncată, era, dimpotrivă, şi bine băută – şi aş fi fost, poate, nevoit s-o iau la fugă, dacă nu venea şoferul, să alunge zmeoaica.

Intelectualii basarabeni unionişti explică românofobia lumii basarabene de rând prin eficacitatea propagandei sovietice. Cu atâta perseverenţă a fost prezentată România, pe toate căile, de la instrucţia şcolară elementară la programele de mass–media, ca iadul pe pământ, încât ţara noastră chiar a devenit, pentru mulţi dintre propriii ei fii înstrăinaţi, o sperietoare. E adevărat, fără îndoială, însă ca explicaţie insuficient. Acţiunea propagandistă nu explică integral simţămintele ostile ale unor români basarabeni faţă de patria lor renegată. Pătura conducătoare, clasa politică românească avea şi are pentru ce să fie detestată. Oferea şi oferă motive de silă şi dispreţ. Natural, aversiunea faţă de paraziţii naţiunii n-ar trebui să implice şi naţiunea însăşi, dar cum să-i izolezi? Problema aceasta se punea cu acuitate celor ce în 1917 încercam eforturi supraomeneşti pentru a transforma revoluţia socială basarabeană (parte constitutivă a revoluţiei din fostul imperiu ţarist) în revoluţie naţională. Oricare le era crezul politic şi orientarea ideologică, ei nu puteau să nu admită că era „ceva putred” în „Danemarca” lumii sus-puse româneşti, ceva ce trebuia extirpat. Onisifor Ghibu însuşi se întreabă, în jurnal: „Dar prin ce am meritat întregirea? Prin politicianismul dezmăţat şi guraliv din ţară, prin nedreptatea socială strigătoare la cer?” Antirevoluţionar, Onisifor Ghibu recunoaşte că doar revoluţia oferea o şansă de salvare naţională, o revoluţie pornită, fireşte, din interior, nu una importată: „Da' ar trebui în România Revoluţie, acesta cred că e singurul mijloc de îndreptare a ţării, dar nu o revoluţie rusească, ci una românească”.

Necesitatea unor schimbări adânci, de substanţă, avea să devină un laitmotiv al dezbaterilor, al frământărilor de conştiinţă româneşti din perioada interbelică. Cum pot face abstracţie de acest fapt, astăzi, acei ce, cunoscându-l, activează totuşi, alături de formaţiuni politice care tind la restaurarea, pur şi simplu, a regimului dinainte de 1938. Lasă că aşa ceva nu-i posibil („Nu–n-vie morţii, e–n zadar, copile”!) dar, dacă ar fi, ce motiv ar avea cineva, afară de câţiva supravieţuitori ai politicianismului autodiscreditat, de a dori o asemenea restauraţie?! Căci, încă o dată: în România Mare n-a fost bine deloc. A fost mai puţin rău decât în timpul războiului şi decât sub comunism (în anumite perioade îndeosebi), dar n-a fost bine. Dacă era bine, cum ar fi obţinut legionarii o atât de (relativ) largă adeziune populară? Garda de fier a fost, evident, un fenomen patologic, dar unul inevitabil, unul provocat fatalmente de agenţi patogeni inerenţi organismului social din acel timp. Partidele istorice şi-au săpat groapa ele însele. Şi-au provocat singure pieirea. Prin nesaţ şi prin miopie, prin incapacitatea de a depăşi interese înguste de partid, de a-şi însuşi etosul interesului naţional. Au existat, evident, şi oameni politici lucizi şi de bună credinţă, de incontestabilă ţinută morală. Oameni politici care puneau realmente interesul ţării mai presus de interesele şi ambiţiile personale. Între cei de prim plan: Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Armand Călinescu. Dar erau angrenaţi în sistem. Ceea ce se impunea era însă tocmai ruperea sistemului infectat de politicianism, şi ei nu aveau mijloace pentru aceasta, şi nici, cu excepţia ultimului, conştiinţa necesităţii imperioase a unei soluţii radicale. N-am auzit pe nimeni, în copilărie, vorbindu-l de rău pe Maniu (ca pe alţi politicieni), însă de câte ori venea vorba, cineva preciza: Maniu îi cinstit, da' îl trag în noroi nepoţii.

Şi fiindcă mă năpădesc amintiri, poate că nu-i inoportun a reconstitui o situaţie oarecum amuzantă. Atras prea puţin de jocuri, preferam, din cea mai fragedă vârstă, să mă răzleţesc, duminica, de copii, spre a sta cu oamenii mari, în special cu bătrânii. În 1937, urmăream cu interes campania electorală (aveam nouă ani) şi chiar o sprijineam publicistic. Compuneam pentru uz propriu manifeste în favoarea lui Gh. Tătărăscu. Era preferatul sătenilor. Cu toate că satul meu natal aparţinea şi pe atunci aceluiaşi judeţ ca acela în care a văzut lumina Maniu, Bădăcini, cei mai mulţi ţărani nu votau cu ţărăniştii, ci cu liberalii, sub cuvânt că aceştia din urmă erau „musca sătulă“: acumulaseră destule bogăţii pentru a nu mai suge ţara cu atâta lăcomie ca partidele apărute după primul război. Într-o duminică, la locul de adunare din mijlocul satului, s-a încins o aprigă discuţie, ce putea să degenereze - precum cea din *Ţiganiada* - în încăierare, între adepţii diferitelor partide. Unul rostea admirativ un nume, alţii altele. Până când un moşneag ce stătea la margine, posac, a strigat, pe neaşteptate: Măi! Tăcere subită. Măi! a repetat bătrânul. Daţi-i p'aiştea pă tăţi în... mâne-sa! Trăiască regele! Reacţia imediată a fost, la unii, de enervare, la alţii de ilaritate. După câteva clipe, au început toţi să-i dea dreptate moşului. Că bine zicea badea Toader! Regele Carol II se bucura încă de simpatie. Avea să şi-o piardă în 1940, după Dictatul de la Viena. Atribuind suveranului cererea lui Mihail Manoilescu de a i se da un pahar de apă, consătenii mei îl învinuiau că „ne-o dat p'on pahar de apă”. Unii, fantazând, ziceau: „Ne-o vândut p'on pahar de pălincă, dă-l în...”

Ei, dar în 1945, ţara a votat cu Ochiul, cu L'şi cu Casa! vor răspunde fanaticii restauraţiei monarhiste! Cu naţional-ţărăniştii, cu liberalii şi cu „Convenţia” de atunci, adică. Au votat, într-adevăr, dar de ce? De teama comunismului sovietic. Având de ales între două rele, românii l-au ales, natural, pe cel mai mic. Şi eu (în principiu), în anii optzeci, dacă aş fi putut alege între monarhismul absolut neluminat al lui Nicolae Ceauşescu şi regele Mihai, aş fi votat pentru al doilea. Cum o să optez însă pentru un rege, fie şi constituţional, acum, când am un preşedinte constituţional? Cum o să mă întorc din drum, îndreptându-mă spre un trecut care ştiu unde a dus - şi nu putea duce decât acolo -, după ce am pornit spre viitor? Întoarcerea, vorba lui Marin Preda, este imposibilă.

În discuţie era însă depravarea din societatea românească înaltă. Ceea ce Arghezi numeşte „prea curvia de sus din stăpânire”. Aceasta, dacă ar putea fi stârpită... Pentru stârpirea acesteia nu sunt suficiente schimbările de guverne, de regim, de formă de guvernământ. Surse în această direcţie (ipotetice şi ele) ar oferi doar o acţiune constantă de schimbare a moravurilor. După Budai-Deleanu (fiindcă veni vorba), „unui dătătăriu de lege/ Mai întâia săbiuţă şi pasă/ Este obiceaurile a direge/ Ş'a plăzmui cetăţeni întregi/ Decât a da multe mândre legi“. Nu altceva avea să afirme, un secol mai târziu, N. Iorga. Legile sunt necesare şi e revoltător că parlamentarii, în loc să dea noii societăţi româneşti cadrul juridic necesar, se ţin numai de ciorovăieli, ca personajele *Ţiganiadei*. Dar eficientizarea normelor legale de conduită implică educarea mentalităţii, a conştiinţei sociale, formarea de caractere. Cum? Prin şcoală, prin biserică, prin cultură, prin armată, prin presă. Numai că presa... Presa actuală tocmai perverteşte conştiinţele, depravează caracterele. Dacă ar apărea o altă presă!! ∎

MANUSCRIPTUM

Proiecţia imaginarului suprapune memorii uitate
întâia surpriză
deschide cetatea din valea scribului
vraciul dansează şi îngână
plouă nu plouă plouă nu plouă
istovind vorba în citirea bobilor

întrupată fecioară barbară
cântând ca o harfă pe trepte
precum ecoul animal luptător
aripa nu lasă urme
adulmecă aşadar aer de pasăre
rod rodiind
din prima sămânţă
când vocea ezită
mâna parcursă
să-mi spună
să bem acomodarea singurătăţii
nu se pierde

cel ce caută
punctele cardinale ale oului
cel ce ştie
dansul pietrelor pe ape
porunca domneşte învrăjbind tărâmurile
ne caută
ne cheamă
ne strigă
pornim pasul tăcerii
gândim glasul tăcerii
se mistuie-n trup trecutul
roata urneşte memorii uitate

trecere în uşă de ploaie
galop de ecvestru centaur
ochi măriţi în dansul pupilei albind

aşezaţi la pragul Anticarului
tăinuind beţia păsării Phoenix
nu ne vom pierde
tălmăcindu-ne în cuvânt.

Căli n CANDREA

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Ernest J. FINNEY

Păuni

Autorul povestirii „Păunii" („Peacocks"), din care publicăm un fragment, este un foarte tânăr prozator american, din statul Tennessee, care a reuşit performanţa de a câştiga, datorită acesteia, în 1989, marele premiu decernat de fundaţia „O'Henry", ce recompensează cea mai bună proză scurtă publicată într-o publicaţie americană. Spre cinstea juriului ce a acordat distincţia, merită menţionat faptul că povestirea a văzut lumina tiparului într-o obscură publicaţie studenţească, dintr-un minuscul orăşel sudic, numită „The Sewanee Review".

Când începu să alerge, îşi închise ochii, încercând să-i ţină aşa cât mai mult cu tinţă. Legătura dintre el şi cărarea ce rpuia de-a lungul livezii îl împiedica să re într-un copac. Pământul argilos era ficient de moale ca să imprime urmele şilor săi. Suficient de moale ca să păstreze ;ătura. De cealaltă parte a cărării se afla un ıl de pământ menit să despartă apa aştinii de livadă. Chiar dacă simţea că :epe să urce pe mal, continua să-şi ţină hii închişi până când simţea că s-a reîntors cărarea străjuită de prunii plantaţi de nicul său. Cunoştea aceşti copaci mai bine cât oricine. Doar se căţărase în fiecare ıtre ei! Era foarte strâns legat de livadă şi bunicul său.

Îi era uşor să-şi ţină ochii închişi, pentru ştia încotro se duce. Ar fi putut alerga înntinuu pe acest drum; picioarele sale îi triiteau imaginaţia în direcţia bună. Dar rerea devenea tot mai puternică, iar ıichii îl ardeau rău de tot. Îi era greu să spire, dar se forţă să înainteze. Voia să :ă tot drumul dintr-o bucată. Probabil că-l găsi pe bunic stând pe terasă, supraveindu-şi animalele. Ajunsese, probabil, pe ima porţiune, Queen Rosas. Când începu i se facă greaţă, îşi aduse aminte de ceea -i spusese Jesse, antrenorul său: n-o să te ară cu adevărat decât după ce-ai să te reşti, aşa că dă-i înainte! Apoi începu să mite şi-şi deschise ochii, ca să nu-şi păze pantofii. Gâfâia şi simţea că îl doare tot rpul. Când putu să respire, se ridică şi-şi ntinuă drumul. Mai avea încă vreo nătate de oră de drum.

Acum se zărea acoperişul. Casa era exact t trebuia de mare pentru ei doi. N-avea cât parter, aşa că bunicul nu era obligat să ce scări, ca în casele obişnuite. În plus, ıândoi aveau propria uşă de acces din doritor în baie, aşa că bunicul nu putea fi zut niciodată în izmenele pe care le purta ereu, fie vară, fie iarnă. Casa era suficient mică pentru a putea fi încălzită uşor iarna, vara să poată fi răcorită doar cu un singur ntilator. Telescopul şi-l instalase pe o platrmă, în dreptul lucarnei din pod. Iar veran- era perfectă, înălţată numai puţin de la mânt, suficient ca el să-şi poată supraghea uşor păunii.

Bunicul stătea pe verandă şi băgase de amă că vine. Păunii scormoneau şi zgâriau mântul printre flori. Masculii erau încă ea tineri ca să le crească penele mari din adă. Acestora, bunicul le dăduse numele : „Stooges" (comici americani foarte popuri, din perioada comediilor burleşti, n. t.). ele nouă femele nu aveau nume. Pe Moe, ınicul îl dresase să sară pe stinghia de sus a şii de la verandă pentru a cerşi boabele de orumb pe care le ţinea în palmă.

„Ei, cum merge treaba? Au mâncat şi-au ut cu toţii? Sunt gata de culcare?", spuse . Apoi începu să sară coarda. Sărea cu uşunţă, doar ridicându-şi vârfurile picioarer, ca să poată trece coarda.

„N-aş zice că treaba merge strălucit!", ăspunse bunicul. „Cresc aşa de încet! Dacă -o să le crească mai repede penele alea din adă, cred c-o să mă dau bătut. Şi nu eu voi arta vina. Arată exact ca nişte găini. Acum, i sunt semi-pensionar şi doar un biet conltant în afacerile cu prune, mă gândeam că fi bine să cresc păsările astea. Le văzusem mulţi ani în cataloage, dar încă nu mă mţeam pregătit să le cumpăr." Elmo ntinuă să sară, sunetul vocii bunicului său ărând prins în ritmul în care coarda şi icioarele sale se mişcau. Ambii erau conienţi că mai avuseseră discuţia asta de ulte ori. „Mă gândeam că păunii ăştia vor fi n simbol al prosperităţii. Atunci când neva creşte un animal pe care nu plănuieşte 1-l mănânce sau să-l vândă, asta îi dă o arecare distincţie."

Elmo îl privi pe bunicul său. Iar părea chimbat. Nu numai că era mai firav ca ainte, dar intrase la apă. Nu mai arăta de oi metri şi cinci, cât ştia el că are. Sigur, lmo rămăsese în continuare cu un cap mai cund decât el, dar nu mai era între ei iferenţa pe care o ştia.

Când auzi maşina, era deja prea aproape e el ca să mai plece, aşa că îşi continuă săturile, încercând să nu se uite la ea, cum se hinuie să iasă din maşină. Din pricina sarcinii, avea o burtă atât de mare, încât scaunul era dat în spate la maximum. Ea scoase din maşină un castron fierbinte, cu un şervet albastru deasupra. Bunicul se ridică în picioare şi îi ieşi în întîmpinare. „Bună, Greta. Nu trebuia să te deranjezi atâta, dar îţi mulţumesc foarte mult, oricum." Ea făcea ce făcea şi se oprea aproape în fiecare zi pe la ei, cu câte o atenţie.

„Nu-i nici un deranj, îmi face plăcere", spuse ea.

Elmo se întoarse discret spre ei, că să nu piardă nimic din scenă.

Bunicul luă vasul. „Să ştii că le-am spălat pe celelalte. Ţi le aduc imediat.".

„Ce bine! Tot timpul uit pe unde le las şi după aia îmi sparg capul căutându-le."

„Le aduc imediat", zise el şi deschise uşa cu piciorul, ducând în mâini castronul.

Ea se întoarse spre Elmo, privindu-l cum sare. Trăgând cu coada ochiului, avu senzaţia că ea stătea aplecată spre spate, ca să compenseze greutatea burţii ei uriaşe. „Cum îţi mai merge, Elmo?" îl întrebă ea.

„Bine."

„Nu te-am mai văzut în ultima vreme."

Începu să sară tot mai încet. „Am fost ocupat." Atunci auzi şi camionul. Nici nu se întoarse spre el, continuând să sară. James opri chiar lângă el, astfel încât trebui să-şi îndoaie mâna, ca să nu-şi agaţe coarda de oglina retrovizoare.

„Salut", zice James. Bunicul ieşi din casă ducând o cutie de carton plină cu vase de Iena şi tăvi plate, pentru plăcinte. Elmo continua să sară.

„Aş vrea să ştiu şi eu de ce voi doi nu vreţi să veniţi să mâncaţi la noi, în loc s-o obligaţi pe ea să vină mereu ca să vă aducă mâncare?"

Elmo îşi atârnă coarda de umeri, gâfâind. „Nu noi o obligăm să vină."

„Foarte bine, atunci spuneţi-i să nu mai vină."

„Nici nu mă gândesc", zise Greta.„Nus decât câteva mile."

Giorgione, *Iudith* (detaliu)

„Cum merge cu altoitul?, îl întrebă bunicul pe James, ducând cutia la maşina Gretei.

„Sunt pe jumătate gata. Mai am vreo trei săptămâni şi am terminat. Asta în cazul în care nu se hotărăşte şi primadona să mă ajute."

Elmo nu răspunse. N-avea de gând să mai cadă în capcana asta încă o dată. „Îmi îndeplinesc îndatoririle" ar fi sunat ca o recunoaştere a vinii sale în faţa lui James. Ceea ce l-ar face pe James să chicotească.

James coborî din camion, agăţându-şi vârful cizmei de un tampon. Făcuse şi el burtă. Aproape la fel de mare ca a Gretei. Cureaua de piele o strângea exact la mijloc, separând două şiruri de cârnaţi. James arăta mai mare decât oricare boxer de categoria grea pe care-l văzuse Elmo vreodată. „Cu ce spui c-ai fost ocupat în ultima vreme? Ia spune, s-aud şi eu. Sunt foarte interesat."

Elmo văzu expresia de pe faţa bunicului, care arăta de parcă ar fi aşteptat să se petreacă ceva îngrozitor. Greta îşi ţinea burta de dedesubt, cu ambele mâini. „De când neam întors din luna de miere, tu te comporţi de parcă ai fi un oaspete aici. Asta când dau de tine! Vrei să stai aici, foarte bine. N-am nimic împotrivă. Dar ceea ce mă deranjează e că nu-ţi vezi de treabă. Aceşti pruni nu îşi pot avea singuri de grijă, iar bunicul nu mai poate munci. Ca şi Greta, de altfel. Nu mai rămânem decât tu şi cu mine."

Ar fi putut să nu răspundă. Doar să se uite la James. Să-l vadă cum se înfurie. Chipul lui s-ar fi înroşit imediat, ca bila termometrului de pe perete. Să-l enervezi pe James era foarte uşor. „Am fost ocupat", spuse. „A trebuit să merg la şcoală. Am fost ales preşedintele clasei. A trebuit să stau la toate şedinţele de consiliu. Şi, în plus, am avut sportul pe cap."

James chicoti. „Serios, ce sport?" El fusese un mare jucător de fotbal american, încă din primul an de şcoală. Intrase şi în campionatul naţional.

„Sunt în echipa de box."

James izbucni în râs. Elmo începu să simtă că-şi pierde legătura cu pământul.

„A trebuit să semnez că sunt de acord cu asta", spuse bunicul. „Are şi un sac de box în magazie. Să ştii că am primit şi patru articole despre el, publicate în ziarul şcolii. Dacă vrei, ţi le arăt"

„Şi când ai următorul meci?", întrebă James.

Nu mai avea scăpare.

„Luna viitoare, la sala „Elks".

„Trebuie neapărat să văd şi eu meciul ăsta", spuse James, sărind în camion.

„Hai să plecăm", strigă spre Greta.

„Femeia asta se pricepe la gătit!, spuse bunicul. Cu toate astea, abia se atinsese de friptura pe care o adusese Greta. Elmo aduna ultimele picături de sos cu cea de-a cincea sa felie de pâine. „Poate c-ar trebui să ne ducem la ei, când ne mai invită la cină. Ce-ai zice să mergem duminică?"

„Du-te tu dacă vrei", răspunse Elmo.

„Totuşi, e fratele tău."

„Mai ţii minte cum a apărut aici?"

„Îţi trebuie ceva timp să te acomodezi, când eşti proaspăt căsătorit.", zise bunicul. Sunt, totuşi, două persoane diferite."

„Tu o snopeai în bătăi pe bunica?", îl întrebă Elmo. Trebuia să-l întrebe. Ar fi fost mai rău dacă n-o făcea. „Mă întrebam şi eu, într-o doară."

Bunicul răspunse după o lungă pauză. „M-am făcut vinovat de multe lucruri în viaţa mea, dar de aşa ceva niciodată."

De fapt, nu văzuseră nimic concret atunci. Auziseră strigătele, doar. Apoi aşteptaseră ca cineva să deschidă uşa. Greta plângea în hohote, roşie la faţă, cu ochii înecaţi în lacrimi. Apoi, când s-au aşezat la masă, James a început discuţia. „N-am întâlnit niciodată pe cineva mai tâmpit ca ea. I-am spus să-mi ridice cizmele de la reparat şi să ia cutia de cartuşe pe care le comandasem. A uitat de amândouă. S-a dus până-n oraş doar ca să înghită o porţie de îngheţată cu sos de ciocolată. Cretină!"

„Te rog, nu-i nevoie să foloseşti astfel de vorbe", spuse bunicul.

„Dar e cretină. Te rog să mă crezi."

„Dacă e cineva prost în casa asta, atunci eşti tu, James", zise Elmo. „Ea şi-a terminat liceul, tu n-ai fost în stare."

„Măi, măi", zise James, zâmbind. „Ia te uită cine vorbeşte!"

„Gata ajunge", strigă Greta.

„Nu eşti suficient de mare ca să înţelegi lucrurile astea", îi mai spuse James lui Elmo.

Nimeni n-a mai scos o vorbă de-a lungul întregii mese.

Altă dată, când se întoarse de la şcoală o găsi pe Greta cu buza spartă şi cu un ochi aproape închis din pricina vânătăilor. Bunicul îi punea comprese fierbinţi pe faţă. „Continuă tu, Elmo, eu mă duc să stau de vorbă cu James." Aşa că n-avu de ales. Stoarse bucata de pânză, o împături, apoi o puse pe ochiul umflat. Care era legătura dintre ei? Mai demult, ea fusese pentru el ca o soră mai mare. De fapt, nu. Imaginea asta o fabricase de dragul bunicului, după ce ea se măritase cu James. Ce bine ar fi fost pentru ea să se mărite cu el - asta gândise el atunci. Avea paisprezece ani pe vremea aceea. Între ei era o diferenţă de şapte ani. Ar fi trebuit ca ea să-l aştepte... Dar acum, acea atracţie se diluase. Elmo devenise, mai curând, un spectator. Avea şenzaţia că e un om care vede un film la cinema, iar când acesta se termină, îşi ia haina de la garderobă şi pleacă acasă. „Vai, Elmo" gemu ea, sprijinindu-se de încheietura mâinii lui. Era complet derutat. Ceea ce se petrecuse depăşea puterea lui de înţelegere. Nu ştia cum să reacţioneze. Cum poate cineva să-i facă aşa ceva persoanei pe care spune c-o iubeşte? El ar putea, oare, să facă acest lucru vreodată?

Când se întoarse bunicul, ea fugi înapoi în casă. „I-am spus", povesti bunicul, „cam ce cred eu despre bărbaţii care sunt în stare să lovească o femeie. L-am obligat să mă asculte, încercând să-i vorbesc cât mai limpede. I-am explicat că n-am de gând să las în locul meu pe cineva de teapa asta. Încă n-aţi ajuns stăpâni aici, băieţi!"

James se abţinu vreo câteva luni. Apoi, Greta se duse la spital cu nasul zdrobit. Acolo declară că alunecase pe scări. James o ştersese de acasă - plecase în oraş, să bea ceva cu prietenii. Bunicul s-a dus după el. Elmo conducea. A parcat maşina în faţa cârciumii „Rio Cocktail", după care l-a urmat pe bunic înăuntru. James era tolănit la bar, alături de Claude, sorbind bere dintr-o sticlă verde. „Sper că eşti mulţumit", îi spuse bunicul. „S-a dus înapoi la părinţii ei.

"Foarte bine", răspunse James. Mă săturasem de ea, oricum." Şi începu să râdă.

Atunci bunicul îl pocni peste faţă cu toată puterea. Dar a fost ca şi cum ar fi dat într-un copac. Dintr-o dată, în local se lăsă liniştea. „Du-te să te trezeşti din beţie" îi mai spuse bunicul. „Mâine, la ora şase dimineaţa vreau să te văd în livadă. Dacă nu, mai bine să dispari de aici." Apoi ieşi din local. Elmo a mai stat câteva clipe, privindu-şi fratele. N-ar fi vrut să-l lase acolo. Atunci bunicul îl strigă, din dreptul uşii: „Hai, Elmo!"

Traducere şi adaptare de

Radu BĂIEŞU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Din antologia „The Best"

Colecția „The Best" constituie, an de an în SUA, un veritabil bestseller al noii poezii. Poemele pe care le publicăm fac parte din ediția pe 1991. Aceasta a fost alcătuită de poetul Mark Strand și conține șaptezeci și cinci de poezii tipărite cu un an în urmă în aproape trei duzini de reviste. Autorii sunt atât poeți consacrați, cât și mai puțin cunoscuți. Că „The Best" e o antologie de o extremă importanță pentru poezia contemporană americană confirmă și recomandarea care i se face în „Virginia Quaterly Rewiew": „Oricine e interesat să-și formeze o imagine clară a ce se scrie în poezia de azi, a ceea ce are ea mai bun,ar trebui să citească această carte".

Jonathan AARON

VOCEA DIN PRAXOS

La începutul primului secol, cândva pe timpul
domniei tot mai distrugătoare a lui Tiberiu,
un vas își croia încet drum pe lângă
coasta de vest a Greciei spre Italia.
Terminându-și cina, mulți dintre pasageri
se plimbau pe punte, bucurându-se
de o altă cupă de vin, admirând apusul
pe umerii întunecați ai Praxosului, o insuliță cu crânguri de măslini
care separa pentru scurt timp vasul
de respingătoarele promontorii de calcar ale Epirusului.
Vântul scăzu, apoi se opri cu totul.
Vasul plutea. Copacii de lângă țărm
creșteau dispărând.
Deodată o voce a izbucnit de acolo, chemând
numele cârmaciului egiptean, cunoscut doar
câtorva de la bord. „Thamus!" strigă, și din nou,
„Thamus!" Când a strigat a treia oară, Thamus a răspuns,
și vocea, mai tare încă, de parcă ar fi fost cuprinsă de durere
sau ură, cum nimeni nu a putut după aceea să
o imite, a spus,
„Când treci pe lângă Palodes înștiințează-i
că marele zeu Pan a murit!"
Pasageri și echipaj deopotrivă, încurcați
și suspicioși, au început să se certe
pentru semnificația a ceea ce tocmai auziseră,
unii siguri că vocea ar trebui ascultată,
alții convinși că era o nebunie să te amesteci
în ceva ce nu îi privea deloc.
Dacă va avea vânt bun, a decis Thamus,
va trece pe lângă Palodes ca de obicei,
dar dacă marea va fi calmă, cum fusese cu câteva minute în urmă,
va urma porunca vocii. Dimineața următoare
lângă Palodes, marea era o oglindă fără respirație.
El a pășit spre balustradă, s-a aplecat, și a
repetat cuvintele exact.
A urmat o rafală de vânt, și dinspre coasta cețoasă
a venit țipătul unei mulțimi nenumărate
sunetul pe care o mulțime îl scoate când o acrobată alunecă fatal
din strângerea partenerului ei, sunetul oricărei mulțimi
incapabilă să scape de ceea ce trebuie să recunoască.

Joseph BRODSKY

ÎN AMINTIREA TATĂLUI MEU: AUSTRALIA

Te-ai ridicat - așa am visat noaptea trecută - și ai plecat în
Australia. Vocea, cu un ecou triplu,
cobora și curgea, plângându-se de climă,
mizerie, că târgul cu apartamentul nu merge,
păcat că nu e în cartierul comercial, deși aproape de ocean,
nu are lift dar cada e o adevărată minune,
gleznele continuă să se umfle. „Se pare că mi-am pierdut papucii de casă".
s-a auzit slab dar clar prin satelit.
Și dintr-o dată receptorul izbucnește în urlete: „Adelaida! Adelaida!" -
în zgomote și pârâituri, ca și când un oblon
jupuit de pe balamalele lui, ar lovi peretele cu puteri inumane.

Totuși, mai bine asta decât pulberea mătăsoasă
care umple cutiile la crematoriu, decât chitanța -
mai bine aceste frânturi de voce, acest monolog
înjghebat al unui pustnic încercând să joace un geniu

pentru prima oară de când tu te-ai făcut nor deasupra hornului.

Vickie KARP

ELEGIE

Cât de tânăr erai pe masă și cât de capabil a trebuit să pleci,
Șacal al zgomotului plutind în camere cu miros de căldură.

Gândește-te la ziua aceea în care m-ai dus la doctorul de ochi,
La biroul lui pătat, la strălucitoarele grafice medicale.

Ce am văzut când mi-a pus în față imaginea unei muște?
Am văzut-o zburând, devenind ceea ce pretindea că este.

În noaptea aceasta, neobservat, întunericul te
împinge afară din mormântul tău din Florida,
Atom cu atom, și te trece prin sita lui.
Dar eu îmi închipui cum stai încă în pământ în haine de stradă,
Cum florile străpung pe lângă tine orizontul negru de sol
Până ce explodează în spațiul de dinafară care a fost viața ta.
Închide-mi ochii bine reparați, deschide-mi inima nereparată,

Și îți voi simți degetele tremurând sub pământ
În timp ce încerci să mă atingi. Gândește-te la ziua aceea.

Am luat vaporul spre casă.
Sârma îndoită a unui picior de pescăruș a mișcat liniștea

Și apoi un alfabet neregulat de păsări a făcut gălăgie în spatele bărcii,
Zmeu al vorbirii imitând aerul.

Expresia feței tale spunea lasă păsările să își aibă rațiunile lor,
lasă frumoasele aparențe să însemne mai puțin decât viețile lor.

David Saphiro

DESEN DUPĂ VARĂ

Am văzut ruinele poeziei, ale unei poezii
Ale unei parodii și erau o copie târzie
strălucitoare ca zahărul.
Mă apropii de gura ta de metal, o pun lângă mine.

Lângă coloana lungă a unei zile de vară
Ca o pereche de mașini sălbatice pe autostradă
Am văzut ruinele poeziei, ale unei poezii.

Păpușa dinăuntrul păpușii ar putea spune povestea
În magazie: adevărata proprietate pe care nu ai putut-o cumpăra.
Mă apropii de gura ta de metal, o pui lângă mine.

Vioara zace pe pian și dă răspunsul.
Cuvinte rănite. Fraze adunate. Creioane prea grele ca să fie cărate.
Am văzut ruinele poeziei, ale unei poezii.

Istoria fotografiei timpului care curge
E un exercițiu de student. Sufocă cerul.
Mă apropii de gura ta de metal, o pui lângă mine.

Luna se mișcă în afară nereușind să apuce drumul.
Te văd înfiptă în pământ ca un dicționar.
Am văzut ruinele poeziei, ale unei poezii.
Mă apropii de gura ta de metal, o pui lângă mine.

Prezentare și traducere de
Ana Laura COCORA

SPORT

Nici o lacrimă!

Șapte reprezentanți ai Federației de fotbal, unii dintre ei turiști înrăiți, vor lua drumul Americii spre a vedea dânșii care sunt șansele noastre la apropiatul campionat mondial de fotbal. La întoarcere, se vor opri puțin în Orașul lumină, într-o escală de „specialitate" și, de acolo, unde se va mai nimeri. Evident că nu putea lipsi din simandicoasa „delegație" omniprezentul domn Bivolaru. Cine este dânsul? Asta ne întrebăm și noi. ● Trei capete de afiș ne-au reținut atenția din feeria de alb marital și alte zaharicale din nordica Norvegie. Imaginea tonifiantă și „populară" a tânărului rege Harald (de vârsta subsemnatului), fanfara regală cu trompeți disciplinați și comentariile savuroase ale domnului C. Țopescu pasionat peste poate de descrierea costumelor feminine. Murim de nerăbdare să-l auzim vineri noaptea când pe luciul gheții fără de prihană va luneca lebăda iluziilor dumisale, preafrumoase: Nancy Karigan! Nici o lacrimă! ● Două magnifice seri de dans pe gheață: amintiri din tinerețe, suspine înăbușite și înjurături printre dinți la adresa năbădăioșilor arbitri care „văd" altfel decât noi. Cuplu englez, revenit la rampa amatorilor din motive comerciale, a fost învins de reprezentanții Rusiei. Nu de cei mai buni, după părerea unor celibatari din zona Lujerului. Nici o lacrimă! ● Citim cu oarecare întârziere faptul că un englez original a inițiat un concurs de poezie la care condeierii trebuia să scrie sub influența alcoolului. Cantitățile obligatorii (șase pahare de vin) ar fi plasat tânăra noastră pleiadă optzecistă, de departe pe locul unu. Nici o lacrimă! ● Prezent la Stuttgart, domnul Octavian Andronic îl deplânge pe Ivanisevici care a fost recompensat „doar" cu 197. 000 dolari. Nici o lacrimă! ● Contaminat probabil de o prea asiduă lectură la îndemână, domnul Puiu Iordănescu, năbădăios și vampiric, declară după turneul asiatic: „E nevoie de sânge proaspăt". Aferim, don' colonel. Nici o lacrimă! ● În schimb, proaspătul „regalist", specialist în dialoguri subtile, Ilie Dumitrescu, supranumit „scripcarul" e mai reticent: „Am spart gheața!", gângurește dânsul. Nici o lacrimă! ● Și, în fine, la mijloc de săptămână, un panseu memorabil aparținând „maestrului" (?) C. Duțu: „Să privim în jurul nostru ca să putem privi în noi". Asta-i situația, nici o lacrimă!

Mircea MICU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro